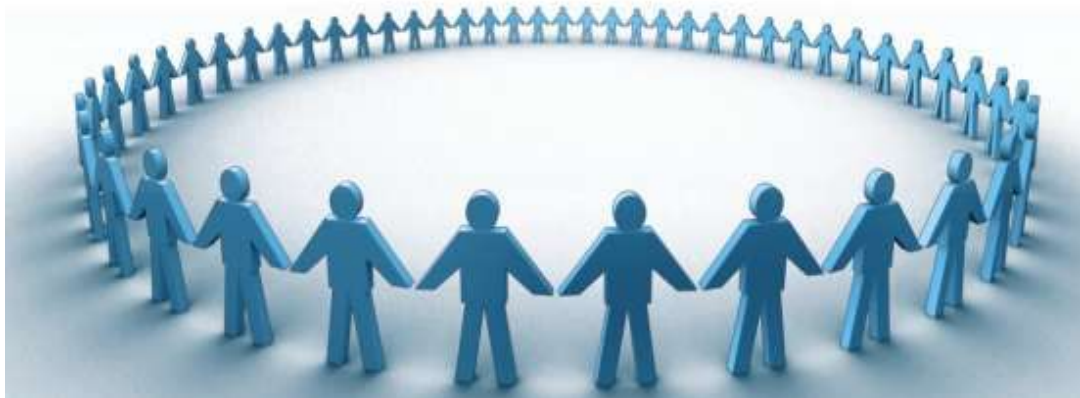

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Θέμα Διπλωματικής Εργασίας: “Η συμμετοχή των μεταναστών στην ελληνική οικονομία σε περιφερειακό επίπεδο: Μια ανάλυση εισροών-εκροών”

Γάσπαρης Πάυλος

Επιβλέπων Καθηγητής: Οικονομίδης Χαράλαμπος

Αθήνα, 2009

Κεφάλαια	Σελίδες
Περιεχόμενα.....	2
Κατάλογος Πινάκων-Διαγραμμάτων.....	7
Συνοτομογραφίες.....	11
Πρόλογος.....	12
Περίληψη.....	13
Εισαγωγή.....	14
1. Μετανάστες και Μετανάστευση	
1.1 Εισαγωγή.....	17
1.2 Η παράνομη μετανάστευση.....	20
1.3 Θεωρίες για τη μετανάστευση	21
1.4 Αίτια μετανάστευσης.....	22
1.5 Η ελληνική πραγματικότητα.....	24
1.6 Οι Πίνακες Εισροών – Εκροών της Εθνικής Οικονομίας και των περιφερειών της χώρας.....	25
1.6.1 Πίνακες εισροών-εκροών της ελληνικής οικονομίας 2005.....	29
1.7 Πίνακες προσφοράς και χρήσεων.....	31
1.7.1 Πηγές υπολογισμού των πινάκων προσφοράς και χρήσεων της ελληνικής οικονομίας.....	35
1.7.2 Στοιχεία που εισάγονται στην Μήτρα Προσφοράς (make matrix).....	36

1.7.3 Στοιχεία που εισάγονται στην Μήτρα ενδιαμέσων χρήσεων (use matrix).....	36
1.7.4 Ισοζύγιο Προσφοράς και Χρήσεων κατά Προϊόν.....	38
1.7.5 Λογαριασμοί Παραγωγής και Δημιουργίας Εισοδήματος.....	39
1.8 Συνδυασμένος ή ενιαίος πίνακας εισροών-εκροών.....	41
1.8.1 Ο Συμμετρικός πίνακας.....	42
1.9 Κατάρτιση περιφερειακών πινάκων εισροών- εκροών 2005...43	
1.9.1 Περιφερειοποίηση των εθνικών συντελεστών εισροών-εκροών.....	44
1.9.2 Κατασκευή των περιφερειακών πινάκων εισροών-εκροών.....	47
1.9.3 Περιφερειακοί πίνακες εισροών-εκροών για πέντε μείζονες περιφέρειες της Ελλάδος.....	48
2. Η συμμετοχή των μεταναστών στην ελληνική οικονομία. Το προφίλ των μεταναστών και γενικά χαρακτηριστικά.....	50
2.1 Βασικά χαρακτηριστικά της έρευνας οικογενειακών προϋπολογισμών, έρευνας εργατικού δυναμικού και συνθηκών διαβίωσης.....	51
2.2 Το προφίλ των μεταναστών στην Ελλάδα.....	54
2.2.1 Σύνθεση του πληθυσμού των μεταναστών.....	55
2.2.2 Χώρα προέλευσης μεταναστών.....	56
2.2.3. Η γεωγραφική κατανομή των νοικοκυριών των μεταναστών.....	57
2.2.4 Λόγοι μετανάστευσης και εγκατάστασης στην Ελλάδα.....	58

2.3 Επίπεδο εκπαίδευσης των μεταναστών.....	59
2.4 Βασικά χαρακτηριστικά του εργατικού δυναμικού, απασχόληση και επαγγελματική κατάρτιση των μεταναστών.....	62
2.4.1 Βασικά χαρακτηριστικά εργατικού δυναμικού μεταναστών.....	62
2.4.2 Απασχόληση και επαγγελματική κατάρτιση των μεταναστών...	63
2.4.3 Ανεργία των μεταναστών στη χώρα.....	66
2.5 Το προφίλ των μεταναστών σύμφωνα με την έρευνα εργατικού δυναμικού 2005.....	67
2.6 Κλάδοι πρόσληψης και απασχόλησης των μεταναστών, πλήρης και μερική απασχόληση, επίπεδο εκπαίδευσης.....	69
2.6.1 Προσλήψεις και απασχόληση των μεταναστών κατά κλάδο.....	69
2.6.2 Πλήρης και μερική απασχόληση των μεταναστών.....	70
2.6.3 Επιπτώσεις της απασχόλησης στην μετανάστευση.....	71
2.7 Άνιση πρόσβαση σε θέσεις απασχόλησης.....	72
2.8 Η οικογενειακή κατάσταση των μεταναστών.....	73
2.8.1 Ώρες εργασίας μεταναστών.....	73
2.8.2 Μηνιαίο Εισόδημα Μεταναστών.....	74
2.9 Ιατρική περίθαλψη και ασφάλιση των μεταναστών.....	75
2.10 Εμβάσματα μεταναστών.....	77
2.11 Η Αποταμιευτική συμπεριφορά των μεταναστών.....	79

3. Η συμμετοχή των μεταναστών στην ελληνική οικονομία. Μια περιφερειακή ανάλυση μέσω του υποδείγματος εισροών –εκροών.....	82
3.1 Αποτελέσματα από τους περιφερειακούς πίνακες εισροών –εκροών για το 2005.....	84
3.2 Κατανάλωση των νοικοκυριών των μεταναστών.....	94
3.3 Εισόδημα των μεταναστών.....	98
3.4 Νοικοκυριά των οικονομικών μεταναστών.....	104
3.4.1 Μέγεθος και χαρακτηριστικά νοικοκυριών.....	104
3.5 Χαρακτηριστικά σπιτιών.....	105
3.6 Η αποταμίευση των μεταναστών.....	106
3.7 Εκπαιδευτικό επίπεδο των μεταναστών.....	106
3.8 Μήτρα κοινωνικής λογιστικής.....	106
3.9 Εκτίμηση της απασχόλησης μέσω της τελικής κατανάλωσης των νοικοκυριών των μεταναστών.....	107
3.10 Γενικά συμπεράσματα.....	108
4. Συγκριτική ανάλυση των διαρθρωτικών χαρακτηριστικών της εθνικής οικονομίας και των περιφερειακών οικονομιών για το σύνολο της πληθυσμού και για τους μετανάστες με βάση τους πίνακες εισροών-εκροών.....	111
4.1 Διάρθρωση κατά κατηγορίες της τελικής ζήτησης.....	112
4.2 Κλαδική διάρθρωση των ενδιάμεσων εισροών	113
4.3 Κλαδική διάρθρωση των αρχικών εισροών	116
4.4 Κλαδική διάρθρωση των ενδιάμεσων εκροών	122

4.5 Κλαδική διάρθρωση της εγχώριας τελικής ζήτησης.....	126
4.6 Γενικά συμπεράσματα και συγκριτική ανάλυση της συμμετοχής των μεταναστών στα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά.....	130
<i>BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</i>	135
Παράρτημα Ι- Αποτελέσματα από τον πίνακα εισροών-εκροών ανά περιφέρεια.....	138
Παράρτημα ΙΙ- Περιφερειακή παρουσίαση της SAM.....	158

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1-Σχηματικός πίνακας εισροών-εκροών, σελ. 28

Πίνακας 2-Πίνακας με 26 παραγωγικούς κλάδους παραγωγής, σελ. 29

Πίνακας 3-Πίνακας Προσφοράς (make matrix), σελ. 32

Πίνακας 4-Πίνακας Ενδιάμεσων Χρήσεων (Use Table), σελ. 33

Πίνακας 5-Λογαριασμός Παραγωγής, σελ. 34

Πίνακας 6-Αποτίμηση Προστιθέμενης Αξίας-Διαφορετικές Μέθοδοι Αποτίμησης του Προϊόντος και των Εισροών σελ. 34

Πίνακας 7-Συνδυασμένος Πίνακας Προσφοράς και Χρήσεων, σελ. 41

Πίνακας 8-Συμμετρικός Πίνακας εισροών-εκροών, σελ. 43

Πίνακας 9-Ηλικιακή κατανομή του μεταναστευτικού πληθυσμού της Ελλάδας, σελ. 56

Πίνακας 10-Χώρας προέλευσης μεταναστών, σελ. 57

Πίνακας 11-Γεωγραφική κατανομή των νοικοκυριών των μεταναστών, σελ. 57

Πίνακας 12-Λόγοι μετανάστευσης και εγκατάστασης στην Ελλάδα, σελ. 58

Πίνακας 13-Επίπεδο μόρφωσης συνολικού και μεταναστευτικού πληθυσμού, σελ. 60

Πίνακας 14-Εκπαιδευτική Βαθμίδα φοίτησης παιδιών των μεταναστών, σελ. 60

Πίνακας 15-Ποσοστό των παιδιών των μεταναστών που είναι στην ηλικία να φοιτήσει και ποσοστό που τελικά το πραγματοποιεί. σελ. 61

Πίνακας 16-Κατανομή της συνολικής απασχόλησης του μεταναστευτικού πληθυσμού σελ. 63

Πίνακας 17-Είδος Απασχόλησης μεταναστών, σελ. 64

Πίνακας 18-Επαγγελματική κατάρτιση μεταναστών σελ. 65

Πίνακας 19-Απασχόληση των μεταναστών κατά κλάδο, σελ. 65

Πίνακας 20-Κατανομή εργατικού δυναμικού στην Ελλάδα 15 ετών και άνω σελ. 67

Πίνακας 21-Απασχόληση των μεταναστών ανά κλάδο παραγωγής σελ. 67

Πίνακας 22-Επαγγελματική ιδιότητα των μεταναστών σύμφωνα με την έρευνα εργατικού δυναμικού 2005, σελ. 68

Πίνακας 23-Ποσοστό των μεταναστών που απασχολείται σε σημαντικούς παραγωγικούς κλάδους σε σχέση με το σύνολο, σελ. 69

Πίνακας 24-Απασχόληση των μεταναστών κατά μέγεθος της κάθε εταιρείας, σελ. 70

Πίνακας 25-Εργάσιμες ώρες των Μεταναστών, σελ. 74

Πίνακας 26-Μηνιαίο Εισόδημα των Μεταναστών, σελ. 74

Πίνακας 27-Το μηνιαίο διαθέσιμο εισόδημα των μεταναστών και των ελληνικών νοικοκυριών το 2003, σελ. 75

Πίνακας 28-Εμβάσματα τα οποία σταλθήκαν από τους Μετανάστες το 2000 προς τις χώρες προέλευσης, σελ. 78

Πίνακας 29-Εμβάσματα που στάλθηκαν από τους μετανάστες το 2005 στις χώρες προέλευσης τους, σελ. 78

Πίνακας 30-Ετήσια αποταμίευση των μεταναστών για το 2005, σελ. 79

Πίνακας 31-Υποθετικό σενάριο για την αποταμιευτική συμπεριφορά των μεταναστών, σελ.80

Πίνακας 32-Απασχόληση των Μεταναστών στους κυριότερους κλάδους παραγωγής στην Περιφέρεια Αττικής, σελ. 84

Πίνακας 33-Απασχόληση των Μεταναστών στους κυριότερους κλάδους παραγωγής στην Περιφέρεια Δυτικής-Κεντρικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, σελ. 85

Πίνακας 34-Απασχόληση των Μεταναστών στους κυριότερους κλάδους παραγωγής στην Περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος, σελ. 85

Πίνακας 35-Απασχόληση των Μεταναστών στους κυριότερους κλάδους παραγωγής στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων Νήσων, σελ. 86

Πίνακας 36-Απασχόληση των Μεταναστών στους κυριότερους κλάδους παραγωγής στην Περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης, σελ. 86

Πίνακας 37-Επαγγελματική ιδιότητα των Μεταναστών στην Περιφέρεια Αττικής, σελ. 87

Πίνακας 38-Επαγγελματική ιδιότητα των Μεταναστών στην Περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, σελ. 88

Πίνακας 39-Επαγγελματική ιδιότητα των Μεταναστών στην Περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος, σελ. 88

Πίνακας 40-Επαγγελματική ιδιότητα των Μεταναστών στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων Νήσων, σελ. 89

Πίνακας 41-Επαγγελματική ιδιότητα των Μεταναστών στην Περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης, σελ. 89

Πίνακας 42-Μέσες μηνιαίες αγορές και αμοιβές σε είδος των μεταναστών ανά νοικοκυριό, 2004-05, σελ. 95

Πίνακας 43-Η δαπάνη των νοικοκυριών μεταναστών σύμφωνα με την Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών 2004-05, σελ. 96

Πίνακας 44-Ο μέσος όρος των μηνιαίων εσόδων των νοικοκυριών, 2004-05, σελ.98

Πίνακας 45-Μέσος όρος των μηνιαίων εσόδων των νοικοκυριών, σύμφωνα με την έρευνα του Ε.Ο.Π. του 2004-05, σελ. 99

Πίνακας 46-Μέσος όρος οικογενειακού εισοδήματος των νοικοκυριών των μεταναστών ανά κατηγορία εισοδηματικού πόρου για την περιφέρεια Αττικής, σελ. 101

Πίνακας 47-Μέσος όρος οικογενειακού εισοδήματος των νοικοκυριών των μεταναστών ανά κατηγορία εισοδηματικού πόρου για την περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, σελ. 102

Πίνακας 48-Μέσος όρος οικογενειακού εισοδήματος των νοικοκυριών των μεταναστών ανά κατηγορία εισοδηματικού πόρου για την περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος, σελ. 102

Πίνακας 49-Μέσος όρος οικογενειακού εισοδήματος των νοικοκυριών των μεταναστών ανά κατηγορία εισοδηματικού πόρου για την περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων Νήσων, σελ.103

Πίνακας 50-Μέσος όρος οικογενειακού εισοδήματος των νοικοκυριών των μεταναστών ανά κατηγορία εισοδηματικού πόρου για την περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης, σελ. 103

Πίνακας 51-Μέσος όρος ατόμων ανά νοικοκυριό, σελ. 104

Πίνακας 52-Ποσοστιαία Συμμετοχή του εργατικού δυναμικού για την εξαγωγή των συντελεστών της τελικής ζήτησης (Αττική), σελ. 108

Πίνακας 53-Διάρθρωση κατά κατηγορίες της τελικής ζήτησης, σελ. 112

Πίνακας 54-Κλαδική διάρθρωση των ενδιάμεσων εισροών, σελ. 113

Πίνακας 55-Κλαδική διάρθρωση των αρχικών εισροών, σελ. 117

Πίνακας 56-Κλαδική διάρθρωση των ενδιάμεσων εκροών, σελ. 122

Πίνακας 57-Κλαδική διάρθρωση της εγχώριας τελικής ζήτησης, σελ. 126

Κατάλογος Συντομογραφιών

CIF-Cost, Insurance and Freight

ESA-European System of Accounts

GCIM- Global Commission on International Migration

SAM-Social Account Matrix

SILC-Statistics on Income and Living Conditions

ΑΕΠ-Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΑΠΕ-Απλό Πηλίο Εγκατάστασης

ΔΠΕ-Διακλαδικό Πηλίο Εγκατάστασης

ΕΕ-Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΕΔ-Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

ΕΟΠ-Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών

ΕΣΛ-Εθνικό Σύστημα Λογαριασμών

ΕΣΠΑ-Ευρωπαϊκό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς

ΕΣΥΕ-Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας

ΙΜΕΠΟ- Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής

Ι.Π.Ο.Δ.Ε.-Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης

ΟΝΕ-Οργανισμός Νομισματικής Ένωσης

ΠΕΕ-Πίνακας Εισροών-Εκροών

Φ.Π.Α-Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα μελέτη σκοπεύει στην ανάλυση της συμμετοχής των μεταναστών στην ελληνική οικονομία ανά περιφέρεια. Η διάσπαση της Ελληνικής επικράτειας σε πέντε μείζονες περιφέρειες έχει πραγματοποιηθεί σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ). Έχει εγκριθεί δε, από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την περίοδο 2007-2013.

Η μελέτη βασίστηκε κυρίως στους περιφερειακούς πίνακες εισροών-εκροών του έτους 2005 και σε στοιχεία της έρευνας του εργατικού δυναμικού για το έτος 2005 από την ΕΣΥΕ.

Προβλήματα τα οποία δημιουργήθηκαν στην πορεία λόγω της έλλειψης αρκετών δημοσιευμένων στοιχείων από την ΕΣΥΕ για τους μετανάστες ξεπεραστήκαν υπό την ασφαλή καθοδήγηση του επιβλέποντα καθηγητή κ. Χ.Οικονομίδη.

Για την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας θα ήθελα να εκφράσω θερμές ευχαριστίες στον επιβλέποντα καθηγητή κ.Χ.Οικονομίδη.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή κ. Θ.Μαριόλη, η συμβολή του οποίου υπήρξε πολύτιμη στην αντιμετώπιση προβλημάτων κατά την εκπόνηση της εργασίας.

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη αναλύει την συμμετοχή των μεταναστών στην ελληνική οικονομία. Η μελέτη είναι μια περιφερειακή ανάλυση. Αφορά στις πέντε μείζονες περιφέρειες της Ελλάδος σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) .

Η παρούσα προσέγγιση έχει ως μεθοδολογικό υπόβαθρο τους πίνακες εισροών-εκροών του 2005 καθώς και στοιχεία από την έρευνα εργατικού δυναμικού του 2005, στατιστικά στοιχεία από την ΕΣΥΕ, στοιχεία από την Ερευνά Οικογενειακών Προϋπολογισμών (ΕΟΠ, 2004-05).

Οι παράμετροι οι οποίοι εκτιμήθηκαν για την ανάλυση συγκρίνονται σε σχέση με τα αντίστοιχα στοιχεία των Ελλήνων, με σκοπό την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων για την υποστήριξη και υιοθέτηση μιας αξιόπιστης μεταναστευτικής πολιτικής.

Στη συνέχεια επιχειρείται η διάσπαση της μήτρας κοινωνικής λογιστικής που είχε δημοσιευτεί παλαιότερα, σε πέντε περιφέρειες και η διάσπαση των νοικοκυριών σε εγχώρια και μεταναστών.

Σε ένα τόσο αμφιλεγόμενο ζήτημα με πολλή συζήτηση γύρω από αυτό στις μέρες μας, προκύπτουν τελικά θετικά συμπεράσματα για την συμμετοχή των μεταναστών στην ελληνική οικονομία σε περιφερειακό επίπεδο.

Εισαγωγή

Στην παρούσα μελέτη εκτιμήθηκαν ορισμένες παράμετροι για την ανάλυση της συμμετοχής των μεταναστών στην ελληνική οικονομία. Οι παράμετροι αυτοί έχουν να κάνουν με τον αριθμό των απασχολουμένων, το εισόδημα, την κατανάλωση, την αποταμίευση, και τις επενδύσεις των μεταναστών. Στη συνέχεια γίνεται σύγκριση των στοιχείων σε σχέση με τα αντίστοιχα στοιχεία των Ελλήνων και εξάγονται χρήσιμα συμπεράσματα.

Η μελέτη βασίστηκε στους περιφερειακούς πίνακες εισροών-εκροών για το έτος 2005. Σε αυτούς τους πίνακες προστεθήκαν κάποια από τα στοιχεία τα οποία όπως αναφέρθηκε παραπάνω, εκτιμήθηκαν, και καταρτίστηκαν οι νέοι περιφερειακοί πίνακες εισροών-εκροών.

Η περιφερειακή ανάλυση έγινε σε πέντε μείζονες περιφέρειες σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς. Συγκεκριμένα οι 13 διοικητικές περιφέρειες της χώρας συμπύχθηκαν στις πέντε μείζονες. Η έγκριση του πραγματοποιήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την περίοδο (2007-2013).

Ειδικότερα η ανάλυση επικεντρώθηκε σε θέματα που αφορούν στους μετανάστες και έχουν να κάνουν με τον αριθμό των απασχολουμένων, τους μισθούς των απασχολουμένων, την συνεισφορά τους στα ασφαλιστικά ταμεία, την συμμετοχή τους στην αξία εγχώριας παραγωγής και στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία. Αυτά τα στοιχεία παρατίθενται αναλυτικά στο παράρτημα 1 της μελέτης.

Η μελέτη προσπαθεί να εκτιμήσει την συμμετοχή των μεταναστών στην δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης μέσα από την κατανάλωση των μεταναστών. Για τον σκοπό αυτό εκτιμήθηκαν οι άμεσοι και οι ολικοί συντελεστές εργασίας και καταρτίστηκε η στήλη της τελικής κατανάλωσης των μεταναστών. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν αφορούν στην περιφέρεια της Αττικής.

Στη συνέχεια αφού έχει ήδη πραγματοποιηθεί διάσπαση της μήτρας κοινωνικής λογιστικής σε προηγούμενη μελέτη σε νοικοκυριά εγχωρίων και μεταναστών, επιχειρείται περαιτέρω διάσπαση της μήτρας κοινωνικής λογιστικής σε πέντε περιφέρειες. Η ανάλυση με βάση τον πίνακα κοινωνικής λογιστικής είναι χρήσιμη για την δημιουργία μιας μεταναστευτικής πολιτικής. Τα αποτελέσματα θα

μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τον σχεδιασμό μιας αποτελεσματικής πολιτικής σε θέματα αύξησης της παραγωγής ανά παραγωγικό κλάδο, αύξησης του ΑΕΠ, των αποταμιεύσεων και της κατανάλωσης.

Τα συμπεράσματα τα οποία προκύπτουν σε ένα τόσο διαφορετικό ζήτημα είναι ότι οι μετανάστες συνεισφέρουν θετικά στην ελληνική οικονομία σε περιφερειακό επίπεδο.

Η μελέτη αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται λόγος σε κάποιες εισαγωγικές έννοιες όσον αφορά στον όρο μετανάστη και μετανάστευση. Παρουσιάζονται επίσης οι πίνακες εισροών-εκροών για το έτος 2005, τι σημαίνουν και από τι αποτελούνται. Τέλος γίνεται παρουσίαση του τρόπου της περιφεριοποίησης των εθνικών συντελεστών.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύονται τα βασικά χαρακτηριστικά των μεταναστών. Τα βασικότερα θέματα τα οποία εξετάζονται είναι η σύνθεση του πληθυσμού, η χώρα προέλευσης και οι λόγοι εγκατάστασης των μεταναστών στην Ελλάδα. Επίσης παρουσιάζεται το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών, η απασχόληση τους ανά κλάδο και η επαγγελματική τους ιδιότητα για το σύνολο της οικονομίας. Τέλος θέματα σημαντικά τα οποία εξετάζονται είναι οι δαπάνες, το εισόδημα, τα εμβάσματα και η αποταμίευση των μεταναστών.

Στο τρίτο κεφάλαιο το οποίο αποτελεί και το βασικότερο της παρούσας μελέτης γίνεται ανάλυση σε περιφερειακό επίπεδο. Η ανάλυση αυτή περιλαμβάνει θέματα όπως ο αριθμός των απασχολούμενων, ο μισθός τους, η συνεισφορά τους στα ασφαλιστικά ταμεία, στον σχηματισμό της αξίας εγχώριας παραγωγής και της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας. Επιπρόσθετα γίνεται διάσπαση του εισοδήματος των μεταναστών, όπως και της δαπάνης σε περιφερειακό επίπεδο. Τέλος προκύπτουν χρήσιμα συμπεράσματα για την συνεισφορά των μεταναστών στην δημιουργία θέσεων απασχόλησης, μέσα από την κατανάλωση τους στην περιφέρεια της Αττικής.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται η σύγκριση των διαρθρωτικών στοιχείων της Εθνικής οικονομίας και των περιφερειακών οικονομιών. Ιδιαίτερη ανάλυση γίνεται στην κλαδική διάρθρωση των αρχικών εισροών και παρατίθενται στοιχεία, εκτός

από το σύνολο του πληθυσμού και για τους μετανάστες σε περιφερειακό επίπεδο. Μέσα από την ανάλυση της κλαδικής διάρθρωσης των ενδιάμεσων εισροών, των ενδιάμεσων εκροών, της τελικής ζήτησης και των αρχικών εισροών, προκύπτουν συμπεράσματα για μια αποτελεσματική μεταναστευτική πολιτική και αύξηση της παραγωγικότητας των κλάδων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

1.1 Εισαγωγή

Το φαινόμενο της μετανάστευσης, η μετακίνηση των ανθρώπων αποτελούσε μέρος της κοινωνικής και οικονομικής διάρθρωσης της κάθε κοινωνίας. Το γεγονός αυτό προκάλεσε και προκαλεί διαφόρων ειδών επιπτώσεις τόσο για τη χώρα υποδοχής όσο και για τη χώρα προέλευσης. Η Ελλάδα τις δυο τελευταίες δεκαετίες κυρίως έπαψε να είναι χώρα προέλευσης μεταναστών και μετατράπηκε σε χώρα προορισμού αυτών¹.

Ο ορισμός της μετανάστευσης είναι τόσο γενικός όσο και δύσκολος να περιγράψει. Εξαρτάται από κοινωνικοοικονομικούς, ιδεολογικούς και πολιτισμικούς παράγοντες.

Ως μετανάστευση ορίζουμε: «τη φυσική μετάβαση ατόμων και ομάδων από μία κοινωνία σε μια άλλη (Eisenstadt, 1953) ή κάθε γεωγραφική μετακίνηση μεγάλου αριθμού ατόμων (Sauvy, 1996) ή τη μεταφορά ανθρώπινου κι εργατικού δυναμικού από μία περιοχή σε κάποια άλλη (Castles & Kosack, 1973)»². Ωστόσο σήμερα με τον όρο μετανάστευση εννοούμε κυρίως την μετακίνηση των ατόμων που οφείλεται σε οικονομικούς παράγοντες.

Υπάρχουν και άλλοι συναφείς ορισμοί όπως³:

Οι αιτούντες άσυλο είναι εκείνοι οι οποίοι εγκατέλειψαν τη χώρα τους λόγω πολιτικών ή ιδεολογικών πεποιθήσεων. Αυτά τα άτομα έχουν κατάθεση αίτηση για έγκριση στη χώρα υποδοχής και περιμένουν έγκριση. Η επιστροφή στο δικό τους

¹ Χλέτσος, Μ., Κόλλιας, Χ., Συρακούλης, Κ., Παλαιολόγου, Σ., Θαλασσοχώρη, Χ., Μπουρδούβαλη, Β., Πούλιου, Α., (2005), *Οικονομικές διαστάσεις της μετανάστευσης, επιπτώσεις στον αγροτικό τομέα*, ΙΜΕΠΟ, σελ. 3.

² Χλέτσος, Μ., Κόλλιας, Χ., Συρακούλης, Κ., Παλαιολόγου, Σ., Θαλασσοχώρη, Χ., Μπουρδούβαλη, Β., Πούλιου, Α., (2005), *στο ίδιο*, σελ. 8.

³ Χλέτσος, Μ., Κόλλιας, Χ., Συρακούλης, Κ., Παλαιολόγου, Σ., Θαλασσοχώρη, Χ., Μπουρδούβαλη, Β., Πούλιου, Α., (2005), *στο ίδιο*, σελ. 9.

τόπο είναι κάπως επίφοβη λόγω των ιδιαίτερων πεποιθήσεων τους. Τα άτομα αυτά δεν έχουν άδεια εργασίας εκτός αν αποκτήσουν την αντίστοιχη άδεια.

Πρόσφυγες: Είναι εκείνοι οι οποίοι έχουν εξασφαλίσει πολιτικό άσυλο και άδεια παραμονής για αόριστο χρονικό διάστημα. Η άδεια τους εξασφαλίζει πλήρη εργασιακά δικαιώματα.

Μετανάστες: είναι άτομα εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν έρθει στη χώρα προορισμού νόμιμα ή και παράνομα με σκοπό την εύρεση εργασίας. Αναφορικά με την Ελλάδα οι μετανάστες μπορεί να είναι είτε επαναπατρισμένοι Έλληνες είτε Έλληνες της διασποράς ή παλιννοστούντες. Μπορεί επίσης να είναι μετανάστες με άδεια εργασίας ή παράνομοι μετανάστες.

Ξένοι εργαζόμενοι (foreign workers): είναι αυτοί που εργάζονται εποχιακά, αλλά με άδεια εργασίας.

Ο χαρακτηρισμός της διεθνούς μετανάστευσης καθορίζεται από δυο παράγοντες το αίτιο μετακίνησης και τη διάρκεια παραμονής στη χώρα υποδοχής το οποίο ισχύει και για τη περίπτωση της Ελλάδος. Αυτό το οποίο είναι αποδεκτό είναι ότι το αίτιο μετακίνησης καθορίζεται από τη χώρα υποδοχής ενώ η διάρκεια πρέπει να υπερβαίνει το ένα έτος⁴. Οι βασικές κατηγορίες μετανάστευσης διακρίνονται στη:

- προσωρινή μετανάστευση για εργασία στην οποία περιλαμβάνονται αυτοί που μετανάστευσαν για μόνιμη εργασία αλλά και αυτοί που έρχονται για εποχιακή εργασία⁵ μεταξύ τριών και δώδεκα μηνών.
- Στην προσωρινή μετανάστευση που οφείλεται σε εκπαιδευτικούς λόγους.
- Στην προσωρινή προστασία των ατόμων που έχουν υποβάλλει αίτηση για άσυλο καθώς και στους προσφυγές οι οποίοι μετανάστευσαν για ανθρωπιστικά αίτια.

⁴ Κόντης, Α., (2006), Οι οικονομικές επιπτώσεις της απασχόλησης των μεταναστών κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν, ΙΜΕΠΟ, Αθήνα, σελ. 9.

⁵ Σύμφωνα με τον Salt, (Salt, J.: Current trends in international migration in Europe, Council of Europe, CDMG 31, Strasbourg 2000) στην κατηγορία της προσωρινής μετανάστευσης μπορούν να συμπεριληφθούν οι τουρίστες και όσοι ταξιδεύουν για επαγγελματικούς λόγους, γιατί συντελούν στην δημιουργία ενός παγκόσμιου δικτύου μετακίνησης το οποίο διευκολύνει σημαντικά την μεταναστευτική ροή.

- Η μόνιμη μετανάστευση η οποία είναι η συνέχεια της προσωρινής μετανάστευσης και περιλαμβάνει τις περιπτώσεις της οικογενειακής συνένωσης και του επαναπατρισμού για διάστημα μεγαλύτερο των 12 μηνών.⁶

Οι παραπάνω κατηγορίες δύναται να κατηγοριοποιηθούν σε άλλες 22⁷. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει τη δυσκολία του ορισμού του μετανάστη. Εξαρτάται κάθε φορά από τους διαφορετικούς τύπους ανθρώπων και κινήτρων, καθώς και τις διαφορετικές πολιτικές ένταξης των μεταναστών στις χώρες υποδοχής.

Μια άλλη προσέγγιση για τον ορισμό της έννοιας του μετανάστη επιδιώκεται με βάση τη χώρα γέννησης και την απόκτηση της υπηκοότητας. Έτσι διακρίνεται η περίπτωση που ως μετανάστης ορίζεται αυτός ο οποίος είναι γεννημένος στην αλλοδαπή αλλά εργάζεται και κατοικεί στη χώρα υποδοχής (foreign born) καθώς επίσης και εκείνος που είναι αλλοδαπός ή έχει γεννηθεί στη χώρα υποδοχής όμως δεν έχει αποκτήσει την υπηκοότητα (foreigner)⁸.

Η διαφορετική προσέγγιση που συντελείτε ως προς τον ορισμό καθορίζεται από δυο πολιτικές που αφορούν στην απόκτηση υπηκοότητας και είναι αποδεκτές διεθνώς. Από τη μια πλευρά η απόκτηση υπηκοότητας καθορίζεται από τον τόπο γέννησης του ατόμου (by birth-jus soli). Στην περίπτωση αυτή το άτομο που έχει γεννηθεί στη χώρα υποδοχής λαμβάνει την υπηκοότητα της χώρας αυτής. Ως μετανάστης, σύμφωνα με την πολιτική αυτή θεωρείται το άτομο που δεν έχει γεννηθεί στη χώρα υποδοχής (foreign born)⁹. Ενώ η δεύτερη πολιτική για την απόκτηση υπηκοότητας στηρίζεται στη καταγωγή ενός ατόμου (by blood-jus sanguinis). Σύμφωνα με την όποια το άτομο που δεν έχει την καταγωγή και τη παράδοση της χώρας υποδοχής δεν αποκτά την υπηκοότητα της και

⁶ Salt, J., (2000), *Current trends in international migration in Europe*, Council of Europe, CDMG 31, Strasbourg pp. 3-4.

⁷ Parker, J., (2005) *International migration data collection*, Global Commission on International Migration (GCIM: www.gcim.org), New York, pp. 2.

⁸ Κόντης, Α., (2006), *στο ίδιο*, σελ. 7.

⁹ Η πολιτική απόκτησης υπηκοότητας που στηρίζεται στο τόπο τον οποίο έχει γεννηθεί το άτομο επικρατεί κυρίως σε χώρες των οποίων η εθνική σύσταση στηρίχθηκε στις μεταναστευτικές ροές, όπως οι ΗΠΑ, η Αυστραλία, ο Καναδάς κ.α.

χαρακτηρίζεται ως αλλοδαπός (foreigner) ανεξάρτητα από το αν έχει γεννηθεί ή όχι στη χώρα υποδοχής¹⁰.

Στην περίπτωση της Ελλάδας ισχύει η πολιτική που βασίζεται στη καταγωγή του ατόμου (jus sanguinis) όσον αφορά στους «εθνικούς μετανάστες», δηλαδή στους ομογενείς και παλιννοστούντες κυρίως από την Αλβανία και της χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Αυτοί δεν τυγχάνουν δικαιωμάτων με βάση το Σύνταγμα, αλλά σύμφωνα με πολιτικές αποφάσεις έχουν προνομιακή μεταχείριση¹¹.

Ειδικότερα λόγω της πολιτικής που βασίζεται στην καταγωγή του ατόμου (jus sanguinis), και προσέφερε μια ιδιαίτερη διαδικασία παροχής υπηκοότητας στους ομογενείς και επαναπατρισθέντες Έλληνες, δημιουργήθηκαν προβλήματα σε σχέση με το φαινόμενο της μετανάστευσης. Ως εκ τούτου οι μετανάστες οι οποίοι έχουν ελληνική καταγωγή και παραμένουν στη χώρα χωρίς έγγραφα, που επιβεβαιώνουν την καταγωγή τους, δεν είναι εύκολο να διακριθούν από τους μετανάστες που διαμένουν παράνομα στη χώρα¹².

1.2 Η παράνομη μετανάστευση

Η παράνομη μετανάστευση έρχεται να προστεθεί στα αίτια δυσκολίας εκτίμησης του μεγέθους των μεταναστών σε κάθε χώρα¹³. Σύμφωνα με την UNHCR, «ως παράνομος μετανάστης (irregular migrant) θεωρείται το άτομο το οποίο εισήλθε και διαμένει στη χώρα χωρίς να διαθέτει τα νόμιμα έγγραφα μετανάστευσης (undocumented arrivals)»¹⁴.

¹⁰ Η πολιτική απόκτησης με βάση τη καταγωγή επικρατεί κυρίως σε παραδοσιακές χώρες, των οποίων η σύσταση στηρίχθηκε στην εθνική ταυτότητα του πληθυσμού (έθνη-κράτη), όπως η Γερμανία κ.α.

¹¹ Baldwin-Edwards M., (2005), Στατιστικά δεδομένα για τους μετανάστες στην Ελλάδα, ΙΜΕΠΟ, σελ. 2-3.

¹² Κόντης, Α., (2006), *στο ίδιο*, σελ. 7-8.

¹³ Η παράνομη μετανάστευση συνδέεται άμεσα με την παράνομη εργασία (ανασφάλιστη εργασία) και με τη γυναικεία απασχόληση. Συμφωνά με τον Salt (Salt J. 2000), οι γυναίκες που εργάζονται σε παράνομες εργασίες και σε εργασίες παροχής υπηρεσιών ,κρύβονται από τους εργοδότες τους σε ιδιωτικά καταλύματα ,με αποτέλεσμα να είναι εξαιρετικά δύσκολος ο εντοπισμός και η καταγραφή τους.

¹⁴ Parker, J., (2005), *idid*, pp. 8-9.

Η εκτίμηση του μεγέθους των παράνομων μεταναστών απέχει σημαντικά της πραγματικής κατάστασης και οφείλεται στην απροθυμία των κυβερνήσεων των περισσότερων χωρών να προσδιορίσουν τους παράνομους μετανάστες και να τους απελάσουν εφόσον δεν μπορούν να διαμένουν νόμιμα στη χώρα υποδοχής¹⁵.

Στην Ελλάδα ο αριθμός των παράνομων μεταναστών αποτελεί σημαντικό ποσοστό του συνόλου των μεταναστών που διαμένουν στη χώρα. Ο μεγάλος αυτός όγκος οφείλεται στην ελλιπή φύλαξη των συνόρων και στην εύκολη πρόσβαση της χώρας από ξηρά και θάλασσα καθώς και στην αναποτελεσματικότητα της μεταναστευτικής πολιτικής που στηρίζεται στη καταγωγή του ατόμου¹⁶.

1.3 Θεωρίες για τη μετανάστευση

Η μετανάστευση είναι μια διαδικασία που συνεχώς αναπτύσσεται και εξελίσσεται στο χρόνο. Οι αλλαγές που συντελούνται και σε τελική ανάλυση καθορίζουν και την πορεία της ανθρώπινης ιστορίας, επιτάσσουν την ανάγκη για την ανάπτυξη θεωριών απαλλαγμένων πια από τα συμβατά και συντηρητικά θεωρητικά σχήματα.

Η σύνθεση του φαινομένου της μετανάστευσης και των επιπτώσεων που αυτή φέρει οδήγησε στη καθιέρωση ορισμένων σχολών που επηρέασαν την οικονομική σκέψη.

Οι νεοκλασικές θεωρίες βασίζονται στην ορθολογική απόφαση του μετανάστη για εγκατάλειψη της χώρας του με σκοπό τη μεγιστοποίηση των ατομικών του συμφερόντων. Απαραίτητη προϋπόθεση της νεοκλασικής θεωρίας είναι η πλήρης πληροφόρηση για την αγορά εργασίας καθώς και των άλλων κοινωνικών χαρακτηριστικών που καθορίζουν τη χώρα υποδοχής. Οι θεωρίες αυτές αντιμετωπίζουν το φαινόμενο της μετανάστευσης ως μηχανισμό εξισορρόπησης των οικονομικών ανισοτήτων στις διάφορες περιοχές (mousourou 1990). Οι θεωρίες αυτές θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως ουτοπικές καθώς

¹⁵ Salt, J ., (2000), *idid*, pp. 5.

¹⁶ Κόντης, Α., (2006), *στο ίδιο*, σελ. 10.

παραβλέπουν το γεγονός ότι είναι σχεδόν ανέφικτο η τέλεια γνώση για τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες μιας υπεροχής¹⁷.

Οι μαρξιστικές ή νεομαρξιστικές θεωρίες αντιμετωπίζουν το φαινόμενο της μετανάστευσης ως αποτέλεσμα της συλλογικής δράσης απέναντι στις κοινωνικές και ταξικές δομές. Συνδέουν τη μετανάστευση με τις άμεσα ευρύτερες κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές. Οι θεωρίες αυτές αγνοούν το κίνητρο των ατόμων για μετανάστευση¹⁸.

Οι θεωρίες μέσου επιπέδου (Bach R.L and Schami L.A 1982) αποτελέσαν μια προσπάθεια ανάμιξης των δυο θεωριών με σκοπό την αντιμετώπιση των προβλημάτων που προέκυπταν από αυτές. Πρότειναν ως μονάδα ανάλυσης το νοικοκυριό και επιχείρησαν να εξηγήσουν με βάση αυτό την απόφαση του νοικοκυριού για επιβίωση και συντήρηση¹⁹.

1.4 Αίτια μετανάστευσης

Τα αίτια της μετανάστευσης μπορούν να αναζητηθούν στις δυσμενείς οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες. Τρία είναι τα κύρια μεταναστευτικά ρεύματα: η μετανάστευση από Ανατολή σε Δύση, από Νότο σε Βορρά και η μετανάστευση που οφείλεται σε διάφορες ενδοκοινοτικές μετακινήσεις²⁰.

Στην πρώτη κατηγορία εντάσσεται η αποικιοποίηση, αλλά και διάφορες πολιτικές διώξεις, καθώς και η αλλαγή καθεστώτος στην Ανατολικοευρωπαϊκές χώρες. Τα αίτια των μετακινήσεων αυτών είναι κυρίως οικονομικά και πολιτικά. Στην δεύτερη περίπτωση εντάσσεται η μετακίνηση για λόγους οικονομικούς, όπως των

¹⁷ Χλέτσος, Μ., Κόλλιας, Χ., Συρακούλης, Κ., Παλαιολόγου, Σ., Θαλασσοχώρη, Χ., Μπουρδούβαλη, Β., Πούλιου, Α., (2005), *στο ίδιο*, σελ. 11.

¹⁸ Χλέτσος, Μ., Κόλλιας, Χ., Συρακούλης, Κ., Παλαιολόγου, Σ., Θαλασσοχώρη, Χ., Μπουρδούβαλη, Β., Πούλιου, Α., (2005), *στο ίδιο*, σελ. 9

¹⁹ Χλέτσος, Μ., Κόλλιας, Χ., Συρακούλης, Κ., Παλαιολόγου, Σ., Θαλασσοχώρη, Χ., Μπουρδούβαλη, Β., Πούλιου, Α., *στο ίδιο*, σελ. 11-12.

²⁰ Χλέτσος, Μ., Κόλλιας, Χ., Συρακούλης, Κ., Παλαιολόγου, Σ., Θαλασσοχώρη, Χ., Μπουρδούβαλη, Β., Πούλιου, Α., (2005), *στο ίδιο*, σελ. 12.

κατοίκων Αφρικανικών χωρών. Η τρίτη κατηγορία αφορά και αυτή σε οικονομικούς λόγους²¹.

Συμπερασματικά θα ήταν χρήσιμο να αναφερθεί ότι η βασικότερη αιτία της μετανάστευσης έγκειται στη διαφορά οικονομικής πολιτικής και πολιτισμικής ανάπτυξης, ανάμεσα στις Ευρωπαϊκές χώρες και στις υπόλοιπες, σε μια εποχή έντονης παγκοσμιοποίησης, τεχνολογικής εξέλιξης και διάδοσης ιδεών²².

Οι παράγοντες που καθορίζουν την μετανάστευση είναι τόσο η διαφορά των μισθών,²³ όσο και η και η απόσταση μεταξύ της χώρας υποδοχής και χώρας προέλευσης. Δηλαδή όσο μεγαλύτερη είναι η διαφορά των μισθών και όσο μικρότερη είναι η απόσταση, τόσο πιο ελκυστική καθίσταται η μετανάστευση. Σύμφωνα με τον Schwarz (1973), υπάρχει μια αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στην απόσταση και στο πιθανό ενδεχόμενο του ατόμου να μεταναστεύσει. Σύμφωνα με τον Stiglitz, καθοριστικός παράγοντας που αφορά στη μετανάστευση είναι και «ο χρόνος αναζήτησης εργασίας». Επίσης ο Borjas, αναφέρει σαν σημαντικό παράγοντα μετανάστευσης, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ατόμων. Για παράδειγμα, η μετανάστευση είναι πιο διαδεδομένη στους νέους. Τέλος το άνοιγμα των οικονομιών, καθώς και η υπόσχεση των ανεπτυγμένων οικονομιών για ευνοϊκότερες συνθήκες διαβίωσης και για βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, υπήρξε σημείο αναφοράς για το μεταναστευτικό ρεύμα. Ειδικότερα ο «πλούσιος Βορράς» μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο, χώρες όπως Γερμανία, Βρετανία, Βέλγιο και Γαλλία, αποτέλεσαν πόλο έλξης για τις φτωχότερες χώρες²⁴.

Το μεταναστευτικό ρεύμα που οφείλεται στις διεθνείς ανακατατάξεις καθορίστηκε από τις αντίστοιχες χώρες, οι οποίες επέδειξαν την σχετική βούληση που οφείλονταν σε οικονομικές σκοπιμότητες. Αξιοσημείωτες μεταναστευτικές μειονότητες οδηγήθηκαν και σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, ιδιαίτερα μετά την

²¹ Χλέτσος, Μ., Κόλλιας, Χ., Συρακούλης, Κ., Παλαιολόγου, Σ., Θαλασσοχώρη, Χ., Μπουρδούβαλη, Β., Πούλιου, Α., (2005), *στο ίδιο*, σελ. 12.

²² Χλέτσος, Μ., Κόλλιας, Χ., Συρακούλης, Κ., Παλαιολόγου, Σ., Θαλασσοχώρη, Χ., Μπουρδούβαλη, Β., Πούλιου, Α., (2005), *στο ίδιο*, σελ. 12.

²³ Το βασικό μοντέλο μετανάστευσης στηριζόμενο στην διαφορά των μισθών ανάμεσα στη χώρα προέλευσης και στη χώρα προορισμού αναπτύχθηκε από τους Harris & Todaro (1970).

²⁴ Χλέτσος, Μ., Κόλλιας, Χ., Συρακούλης, Κ., Παλαιολόγου, Σ., Θαλασσοχώρη, Χ., Μπουρδούβαλη, Β., Πούλιου, Α., (2005), *στο ίδιο*, σελ. 13.

ένταξη τους στη ζώνη της ΕΕ. Με αυτό τον τρόπο οι χώρες της Νότιας Ευρώπης από χώρες αποστολής μεταναστών μετατράπηκαν σε χώρες υποδοχής²⁵.

Στην περίπτωση της Ελλάδας οι παράγοντες που συνέβαλλαν στην καθιέρωση της ως χώρα υποδοχής υπήρξαν: η ευνοϊκή γεωγραφική της θέση, η μορφολογία του εδάφους, η δομή της ελληνικής οικονομίας, που είναι κυρίως εντάσεως εργασίας. Επίσης η αδυναμία ικανοποιητικού ελέγχου των συνόρων και το μέγεθος της, καθώς και η ανάπτυξη της ελληνικής παραοικονομίας, που ευνοούν την ανάπτυξη του μεταναστευτικού ρεύματος αποτελέσαν σημαντικούς λόγους εισροής μεταναστών στην Ελλάδα²⁶.

1.5 Η ελληνική πραγματικότητα

Οι αλλαγές που επήλθαν στην σύγχρονη οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα, καθώς και η αλλαγή της ελληνικής κοινωνίας από χώρα προορισμού σε χώρα υποδοχής των μεταναστών, επέφερε πολλά προβλήματα. Η διογκουμένη ανεργία, το κύμα των παλλινοστούντων, καθώς και η προσαρμογή της οικονομίας στα νέα δεδομένα της ΟΝΕ στις αρχές της δεκαετίας του 1990, αποτελέσαν τη νέα πραγματικότητα στην οποία έπρεπε να αντιμετωπιστεί το ζήτημα των μεταναστών²⁷.

Ουσιαστική δομή ένταξης και αφομοίωσης των μεταναστών δεν υπήρχε, ούτε καν πολιτικές που θα μπορούσαν να ρυθμίσουν τα ζητήματα των ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων, την ανάγκη οικογενειακής συνένωσης και ένταξης στο κοινωνικό σύνολο.

Τα πρώτα βήματα στο θέμα της μεταναστευτικής πολιτικής ήταν μάλλον περιοριστικά, αποσκοπούσαν δε, στην αντιμετώπιση κυρίως της παράνομης μετανάστευσης. Το πρόβλημα που δημιουργήθηκε από το Βορρά με την εισροή μεγάλου αριθμού μεταναστών, είχε ως αποτέλεσμα την επιδείνωση των

²⁵ Χλέτσος, Μ., Κόλλιας, Χ., Συρακούλης, Κ., Παλαιολόγου, Σ., Θαλασσοχώρη, Χ., Μπουρδούβαλη, Β., Πούλιου, Α., (2005), *στο ίδιο*, σελ. 13-14.

²⁶ Χλέτσος, Μ., Κόλλιας, Χ., Συρακούλης, Κ., Παλαιολόγου, Σ., Θαλασσοχώρη, Χ., Μπουρδούβαλη, Β., Πούλιου, Α., (2005), *στο ίδιο*, σελ. 14.

²⁷ Χλέτσος, Μ., Κόλλιας, Χ., Συρακούλης, Κ., Παλαιολόγου, Σ., Θαλασσοχώρη, Χ., Μπουρδούβαλη, Β., Πούλιου, Α., (2005), *στο ίδιο*, σελ. 16.

προβλημάτων της ελληνικής κοινωνίας. Τα βασικότερα εκ των οποίων υπήρξαν η διόγκωση της ανεργίας, η μαζική συγκέντρωση στα μεγάλα αστικά κέντρα και ότι αυτό σήμαινε για τα ήδη ανυπόφορα αστικά κέντρα, η έξαρση της ξενοφοβίας, του ρατσισμού και της εγκληματικότητας²⁸.

Τα κενά και οι παραλείψεις της ελληνικής νομοθεσίας οφείλονται πιθανότατα, στην αδυναμία αφομοίωσης του συνόλου των μεταναστών στη νόμιμη πλευρά της οικονομίας. Οφείλονται επίσης στην προσπάθεια αφομοίωσης ξένων νομοθεσιών στο ελληνικό σύστημα, που δημιούργησαν προβλήματα στα ελληνικά δεδομένα και στην έλλειψη σχεδιασμού για μια μεταναστευτική πολιτική²⁹.

Η απλούστευση των διαδικασιών καθώς και η ενίσχυση των ρόλων θεσμικών και τοπικών φορέων, θα βοηθούσαν στην εξυγίανση της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής και στην αναδιάρθρωση των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας και οικονομίας.

1.6 Οι Πίνακες Εισροών–Εκροών της Εθνικής Οικονομίας και των περιφερειών της χώρας

Σε ένα πίνακα εισροών-εκροών απεικονίζονται και αναλύονται οι διατομεακές συναλλαγές των παραγωγικών κλάδων μιας χώρας. Στο υπόδειγμα εισροών-εκροών παρουσιάζονται λεπτομερώς οι συνιστώσες της τελικής ζήτησης και συγκεκριμένα η ιδιωτική και δημόσια κατανάλωση, οι επενδύσεις και οι καθαρές εξαγωγές. Επιπρόσθετα εισάγονται τα συστατικά στοιχεία της προστιθέμενης αξίας, όπως είναι οι μισθοί και τα ημερομίσθια, οι αμοιβές των πρωτογενών συντελεστών παραγωγής και οι έμμεσοι φόροι (κυριότερος εκ των οποίων ο Φ.Π.Α.). Ο ΠΕΕ επειδή περιλαμβάνει και τις διατομεακές συναλλαγές όπως αναφέρθηκε, υπερέχει σαφώς και εμφανίζεται ως ένα προηγμένο σύστημα εθνικών λογαριασμών εν σύγκριση με τα κλασσικά συστήματα³⁰.

²⁸ Χλέτσος, Μ., Κόλλιας, Χ., Συρακούλης, Κ., Παλαιολόγου, Σ., Θαλασσοχώρη, Χ., Μπουρδούβαλη, Β., Πούλιου, Α., (2005), *στο ίδιο*, σελ. 16-17.

³⁵ Χλέτσος, Μ., Κόλλιας, Χ., Συρακούλης, Κ., Παλαιολόγου, Σ., Θαλασσοχώρη, Χ., Μπουρδούβαλη, Β., Πούλιου, Α., (2005), *στο ίδιο* σελ. 17-18.

³⁰ Σκούντζος, Θ., (2007) , *Διακλαδικές σχέσεις της ελληνικής οικονομίας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο*, Ακαδημία Αθηνών γραφείο οικονομικών μελετών Μελέτες: Αριθμός 7, Αθήνα, σελ. 19.

Ένας πίνακας εισροών-εκροών αποτελείται από τέσσερα τεταρτημόρια (πίνακας 1). Το *πρώτο τεταρτημόριο* περιλαμβάνει τα στοιχεία της « Τελικής ζήτησης Ι». Στο τμήμα αυτό καταγράφεται το μέρος του συνολικού προϊόντος των παραγωγικών κλάδων που προορίζεται για κατανάλωση και όχι για ενδιάμεση χρήση³¹. Το τεταρτημόριο αυτό απαρτίζεται από τόσες γραμμές όσος είναι και ο αριθμός των παραγωγικών κλάδων μιας οικονομίας και τόσες στήλες όσες και οι συνιστώσες της τελικής ζήτησης³².

Το *δεύτερο τεταρτημόριο* είναι αυτό της ενδιάμεσης ζήτησης ή ενδιάμεσων εισροών (Τμήμα II στον πίνακα 1). Στο τμήμα αυτό καταγράφονται οι ενδιάμεσες συναλλαγές των παραγωγικών κλάδων. Οι ενδιάμεσες εισροές παράγονται και καταναλώνονται εντός της παραγωγικής διαδικασίας και δεν προορίζονται για τελική χρήση. Το τεταρτημόριο αυτό είναι μια τετραγωνική μήτρα (μήτρα nxn), διότι ο αριθμός των στηλών ισούται με τον αριθμό των γραμμών του πίνακα³³.

Το *τρίτο τεταρτημόριο* περιλαμβάνει τις αρχικές εισροές που χρησιμοποιούνται στην παραγωγική διαδικασία (τμήμα III στον πίνακα 1). Οι αρχικές εισροές αποτελούν τις συνιστώσες της προστιθέμενης αξίας των παραγωγικών τομέων της οικονομίας. Το τεταρτημόριο αυτό αποτελείται από τόσες στήλες όσοι και οι παραγωγικοί τομείς της οικονομίας. Στις γραμμές δε, καταγράφονται οι αμοιβές των πρωτογενών συντελεστών της παραγωγής (κέρδη, ενοίκια, κλπ), οι έμμεσοι φόροι, επιδοτήσεις³⁴.

Στο *τελευταίο τεταρτημόριο* εμφανίζονται οι αρχικές εισροές στη τελική ζήτηση (τμήμα IV στον πίνακα 1). Περιλαμβάνει δηλαδή τις εισροές που καταναλώνονται άμεσα από τους τελικούς χρήστες. Αποτελείται από τόσες γραμμές και στήλες όσες

³¹ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 19.

³² Λίβας Χ. Πέτρος (1994), *Ανάλυση Εισροών-Εκροών*, Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα-Πειραιάς, σελ.18.

³³ Λίβας Χ. Πέτρος (1994), *στο ίδιο*, σελ. 18.

³⁴ Λίβας Χ. Πέτρος (1994), *στο ίδιο*, σελ. 19.

είναι οι συνιστώσες της προστιθέμενης αξίας και τελικής ζήτησης αντίστοιχα. Σε ένα πίνακα εισροών- εκροών το τεταρτημόριο αυτό παραμένει συνήθως κενό³⁵.

Το άθροισμα των ενδιάμεσων και αρχικών εισροών ενός παραγωγικού κλάδου συνιστά την συνολική αξία παραγωγής αυτού.

Το άθροισμα της ενδιάμεσης και τελικής ζήτησης της παραγωγής ενός κλάδου συνιστά την συνολική ζήτηση για την παραγωγή ενός κλάδου.

Η συνολική αξία της παραγωγής ενός κλάδου ισούται πάντοτε με την συνολική ζήτηση του κλάδου³⁶.

Επιπρόσθετα οι συνολικές αρχικές εισροές για μια οικονομία ως σύνολο ισούνται με την συνολική τελική ζήτηση της οικονομίας. Αυτό αποτελεί τη ταυτότητα του εθνικού εισοδήματος, όπου το σύνολο του εθνικού εισοδήματος ισούται με την αξία των τελικών προϊόντων³⁷.

³⁵ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 20. Επίσης Λίβας, Χ. Πέτρος (1994), *στο ίδιο*, σελ. 19.

³⁶ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 20.

³⁷ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 20.

Σχηματικός πίνακας εισροών εκροών³⁸

→ Προς ↓ Από		Ενδιάμεση Ζήτηση II	Τελική Ζήτηση I					ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ
		Παραγωγικοί Κλάδοι 1,2,...,n	Ιδιωτική Κατανάλωση	Δημόσια Κατανάλωση	Επενδύσεις	Εξαγωγές	Μείον Εισαγωγές	II + I
Ενδιάμεσες Εισροές (αναλώσεις) II Παραγωγικοί κλάδοι								
Αρχικές Εισροές III	Μισθοί& ημερομίσθια, αμοιβές λοιπών πρωτογενών συντελεστών (κέρδη, ενοίκια, κ.λ.π.), έμμεσοι φόροι (ΦΠΑ κ.λ.π)		Αρχικές Εισροές στην Τελική Ζήτηση IV					ΣΥΝΟΛΟ ΑΡΧΙΚΩΝ ΕΙΣΡΟΩΝ III + IV
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ II + III			ΣΥΝΟΛΟ ΤΕΛΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ I+IV					III+IV=I+IV

Πίνακας 1- Πηγή: Σκούντζος, Θ., (2007), *Διακλαδικές σχέσεις της ελληνικής οικονομίας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο*.

³⁸ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 21.

1.6.1 Πίνακες εισροών-εκροών της ελληνικής οικονομίας 2005

Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας χρησιμοποιήθηκε ένας συνεπτυγμένος πίνακας εισροών-εκροών του έτους 2005, διαστάσεων 26x26. Ο πίνακας αυτός περιλαμβάνει τα τεταρτημόρια της τελικής ζήτησης, των ενδιάμεσων συναλλαγών και των αρχικών εισροών στη παραγωγή.

Το τεταρτημόριο της τελικής ζήτησης περιλαμβάνει τα στοιχεία που αφορούν στην ιδιωτική και δημόσια κατανάλωση, τις ακαθάριστες επενδύσεις και τις εξαγωγές μείον τις εισαγωγές για τους 26 παραγωγικούς κλάδους της οικονομίας.

Οι 26 παραγωγικοί κλάδοι είναι οι παρακάτω³⁹ :

A/A Κλάδου	Κωδικός NACE	Ονομασία Κλάδου
1	ΑΥΑ	Γεωργία, Κτηνοτροφία, Θήρα, Δασοκομία
2	ΑΥΒ	Αλιεία
3	ΑΥC	Ορυχεία και Λατομεία
4	ΑΥD15-16	Τρόφιμα, ποτά, καπνός
5	ΑΥD17-19	Παραγωγή κλωστ/υφαντουργικών ινών
6	ΑΥD 20	Βιομηχανία ξύλου
7	ΑΥD 21-22	Βιομηχανία χάρτου, εκτυπώσεις
8	ΑΥD 23	Παραγωγή οπάνθρακα, προϊόντα διυλ.πετρελ.
9	ΑΥD 24-25	Παραγ.χημικών, ελαστικών & πλαστικών
10	ΑΥD 26	Παραγωγή μη μεταλλικών ορυκτών
11	ΑΥD 27	Παραγωγή βασικών μετάλλων
12	ΑΥD 28	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων
13	ΑΥD 29-36	Κατασκευή μηχανών και λοιπών ειδών εξοπλισμού
14	ΑΥD 37	Ανακύκλωση
15	ΑΥE	Ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο και ύδρευση
16	ΑΥF	Κατασκευές
17	ΑΥG	Χονδρικό & Λιανικό Εμπόριο επισκευή οχημάτων & οικιακών συσκ.
18	ΑΥH	Ξενοδοχεία και εστιατόρια
19	ΑΥI	Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες

³⁹ Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ. 22-23.

20	AYJ	Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί
21	AYK	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας εκμισθώσεις & επιχειρηματικές δραστηριότητες
22	AYL	Δημόσια Διοίκηση & άμυνα υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση
23	AYM	Εκπαίδευση
24	AYN	Υγεία και κοινωνική μέριμνα
25	AYO	Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών
26	AYP	Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό

Πίνακας 2- Πηγή: Σκούντζος, Θ., (2007), *Διακλαδικές σχέσεις της ελληνικής οικονομίας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο*.

Το τεταρτημόριο των πρωτογενών εισροών στη παραγωγή περιλαμβάνει τις εισροές για τους 26 παραγωγικούς κλάδους που αφορούν στην ακαθάριστη προστιθεμένη αξία.

Αναλυτικότερα αυτή αποτελείται από⁴⁰ :

- Εισόδημα εξαρτημένης εργασίας (μισθοί, ημερομίσθια), περιλαμβανομένων και των εργοδοτικών εισφορών.
- Ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα, στο οποίο περιλαμβάνονται και οι αποσβέσεις του παγίου κεφαλαίου της οικονομίας.
- Καθαροί έμμεσοι φόροι (φόροι μείον τις επιδοτήσεις), στους οποίους περιλαμβάνονται οι καθαροί φόροι ενδιάμεσων εισροών, οι καθαροί φόροι επί του προϊόντος και άλλοι φόροι συνδεόμενη με τη παραγωγή.

Ειδικότερα η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται από τη διεύθυνση των εθνικών λογαριασμών της γενικής γραμματείας της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) για την κατάρτιση του πίνακα εισροών-εκροών της εθνικής οικονομίας, στο πλαίσιο των υπολογισμών των ετήσιων εθνικών λογαριασμών είναι συμφωνά με το ευρωπαϊκό σύστημα λογαριασμών (ESA 95)⁴¹.

⁴⁰ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 23

⁴¹ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 23.

1.7 Πίνακες προσφοράς και χρήσεων

Για τη παρακολούθηση των ροών που πραγματοποιούνται στη πραγματική σφαίρα της οικονομίας κάθε έτος, το ΕΣΛ συντάσσει ένα σύστημα πινάκων το οποίο ονομάζεται «πίνακας προσφοράς και χρήσεων». Το σύστημα αποτελείται από 4 πίνακες οι οποίοι είναι οι εξής⁴²:

1. πίνακας προσφοράς
2. πίνακας ενδιαμέσων χρήσεων
3. λογαριασμός παραγωγής
4. ισοζύγιο πόρων-χρήσεων.

1. Πίνακας προσφοράς – Γενικά Χαρακτηριστικά

Ο πίνακας αυτός είναι ένας πίνακας διπλής εισόδου ο οποίος αποτελείται από την συνολική παραγωγή των βιομηχανικών κλάδων. Οι γραμμές του πίνακα αποτελούνται από τον αριθμό των προϊόντων και οι στήλες από τον αριθμό των κλάδων. Είναι δηλαδή ένας (pxn) πίνακας, ο οποίος δεν είναι απαραίτητα τετραγωνικός. Στην πράξη ο αριθμός των προϊόντων είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό των κλάδων⁴³.

Στον πίνακα προσφοράς (πίνακας 3) για παράδειγμα περιέχεται το στοιχείο v_{ij} το οποίο παριστάνει την αξία του προϊόντος i που παράγεται από τον κλάδο j . Κατά μήκος της κύριας διαγώνιου τοποθετούνται τα στοιχεία της κύριας παραγωγής κάθε κλάδου. Ενώ τα μη διαγώνια στοιχεία περιέχουν την αξία των δευτερευόντων προϊόντων⁴⁴.

⁴² Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 38.

⁴³ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 38-39.

⁴⁴ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 39.

Πίνακας Προσφοράς (make matrix)⁴⁵

ΑΑ Κλάδου	1 2 ... n	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ	ΚΥΡΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ	ΔΕΥΤ/ΣΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ
ΑΑ Προϊόντος				
n	V_{11} V_{12} V_{13}	P_1Q_1	V_{11}	$P_1Q_1 - V_{11}$
⋮				
2	V_{21} V_{22} V_{2n}	P_2Q_2	V_{22}	$P_2Q_2 - V_{22}$
1	V_{n1} V_{n2} V_{n3}	P_nQ_n	V_{nn}	$P_nQ_n - V_{nn}$
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΛΑΔΟΥ	ΣV_{i1} ΣV_{i2} ΣV_{in}	Σv_{ij}	Σv_{ii}	$\Sigma V_{ij} - \Sigma v_{ii}$
ΚΥΡΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΛΑΔΟΥ	V_{11} V_{22} V_{nn}	ΣV_{ii}		
ΔΕΥΤ/ΣΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΛΑΔΟΥ	$\Sigma V_{i1} - V_{11}$ $\Sigma V_{i2} - V_{22}$ $\Sigma v_{in} - V_{nn}$	$\Sigma V_{ij} - \Sigma v_{ii}$		

Πίνακας 3- Πηγή: Σκούντζος, Θ., (2007), *Διακλαδικές σχέσεις της ελληνικής οικονομίας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο*.

2. Πίνακας ενδιαμέσων χρήσεων

Ο πίνακας αυτός είναι ένας πίνακας διπλής εισόδου (πίνακας 4) στον οποίο περιλαμβάνονται οι εισροές που χρησιμοποιεί ο κάθε βιομηχανικός κλάδος για την παραγωγή των προϊόντων που περιέχει κάθε στήλη του πίνακα προσφοράς.

⁴⁵ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 39.

Πίνακας Ενδιάμεσων Χρήσεων (Use Table)⁴⁶

ΚΩΔΙΚΟΣ	1	2	...	n	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΙΣΡΟΕΣ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ
1	U_{11}	U_{12}	...	U_{1n}	ΣU_{1j}
2	U_{21}	U_{22}	...	U_{2n}	ΣU_{2j}
...	...	...	...	...	...
N	U_{n1}	U_{n2}	...	U_{nn}	ΣU_{nj}
ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΙΣΡΟΕΣ ΚΛΑΔΟΥ	ΣU_{i1}	ΣU_{i2}	...	ΣU_{in}	ΣU_{ij}

Πίνακας 4- Πηγή: Σκούντζος, Θ., (2007), *Διακλαδικές σχέσεις της ελληνικής οικονομίας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο*.

Όπως και στον πίνακα προσφοράς οι γραμμές του πίνακα ενδιάμεσων χρήσεων αποτελούνται από τον αριθμό των προϊόντων και οι στήλες από τον αριθμό των βιομηχανικών κλάδων. Το στοιχείο U_{ij} του πίνακα 4 για παράδειγμα, απεικονίζει την αξία των εισροών του προϊόντος i που χρησιμοποιείται για τη παραγωγή του κλάδου j ⁴⁷.

3. Λογαριασμός παραγωγής-Βασικά χαρακτηριστικά

Ο λογαριασμός παραγωγής δίνει έμφαση στην έννοια της προστιθέμενης αξίας το οποίο είναι ένα από τα σημαντικότερα μεγέθη του ΕΣΛ. Ο λογαριασμός παραγωγής μπορεί να καταρτιστεί για όλους τους κλάδους παραγωγής και το σύνολο της οικονομίας.

Ο λογαριασμός παραγωγής έχει τη μορφή του παρακάτω πίνακα (πίνακας 5).

⁴⁶ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 40.

⁴⁷ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 40.

Λογαριασμός Παραγωγής⁴⁸

ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΑΝΑΛΩΣΗ

ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ:

ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ ΠΑΓΙΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΚΑΘΑΡΗ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ

ΠΡΟΪΟΝ

Πίνακας 5- Πηγή: Σκούντζος, Θ., (2007), *Διακλαδικές σχέσεις της ελληνικής οικονομίας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο*.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η προστιθέμενη αξία είναι ένα μέγεθος εξ υπολοίπου και ορίζεται ως η διαφορά μεταξύ της αξίας του προϊόντος και της ενδιάμεσης ανάλωσης. Επομένως το περιεχόμενο της προστιθέμενης αξίας εξαρτάται από τον τρόπο αποτίμησης των παραπάνω μεγεθών.

Όπου τρόπος αποτίμησης είναι το αν η αξία των παραπάνω μεγεθών αποτιμάται σε τιμές παραγωγού ή σε βασικές τιμές (πίνακας 6). Έτσι αν χρησιμοποιηθούν διαφορετικοί τρόποι αποτίμησης του προϊόντος και της ενδιάμεσης κατανάλωσης μπορεί να δημιουργηθεί ο πίνακας 6. Αυτός ο πίνακας ανάλογα με το μέθοδο αποτίμησης μπορεί να περιλαμβάνει και τα διάφορα είδη φόρων. Οι διάφοροι φόροι που αφορούν στη παραγωγή εμπεριέχονται πάντα στη προστιθέμενη αξία⁴⁹.

Αποτίμηση Προστιθέμενης Αξίας-Διαφορετικές Μέθοδοι Αποτίμησης του Προϊόντος και των Εισροών⁵⁰

	ΒΑΣΙΚΕΣ ΤΙΜΕΣ	ΒΑΣΙΚΕΣ ΤΙΜΕΣ	ΤΙΜΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥ
<u>(1) ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΑΝΑΛΩΣΗ ΑΠΟΤΙΜΩΜΕΝΗ ΣΕ:</u>			
(1.1) ΤΙΜΕΣ ΑΓΟΡΑΣΤΗ		X	X
(1.3) ΒΑΣΙΚΕΣ ΤΙΜΕΣ	X		

⁴⁸ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 41.

⁴⁹ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 41.

⁵⁰ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 42.

(2) ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ	Π1	Π2	Π3
(2.1) ΚΑΘΑΡΟΙ ΦΟΡΟΙ ΕΝΔΙΑΜΕΣΩΝ ΕΙΣΡΟΩΝ	X		
(2.2) ΚΑΘΑΡΟΙ ΦΟΡΟΙ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ			X
(2.3) ΆΛΛΟΙ ΦΟΡΟΙ ΣΥΝΔΕΟΜΕΝΟΙ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	X	X	X
(2.4) ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ ΣΕ ΤΙΜΕΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ			
(2.4.1) ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ ΠΑΓΙΟΥ ΚΕΦ.	X	X	X
(2.4.2) ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	X	X	X
(2.4.3) ΚΑΘΑΡΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΠΛΕΟΝΑΣΜΑ	X	X	X

Πίνακας 6- Πηγή: Σκούντζος, Θ., (2007), *Διακλαδικές σχέσεις της ελληνικής οικονομίας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο*.

1.7.1 Πηγές υπολογισμού των πινάκων προσφοράς και χρήσεων της ελληνικής οικονομίας.

Στην Ελλάδα ο υπολογισμός του ΑΕΠ συνδέεται με τον πίνακα προσφοράς και χρήσεων που σημαίνει μια διαδικασία υπολογισμού «από κάτω προς τα πάνω». Μετά την ολοκλήρωση του υπολογισμού των πινάκων προσφοράς και χρήσεων προκύπτει το μέγεθος του ΑΕΠ το οποίο δύναται να προσεγγιστεί με τρεις τρόπους⁵¹.

- Την μέθοδο της παραγωγής
- Την μέθοδο της δαπάνης
- Μέθοδο του εισοδήματος

Αρχικά λαμβάνουν χώρα οι διαγώνιες εργασίες. Στο στάδιο αυτό συλλέγονται οι εκτιμήσεις για τα διαφορά μεγέθη. Στη συνέχεια ακολουθεί η σύνθεση των πινάκων προσφοράς και χρήσεων. Η διαδικασία αυτή αποσκοπεί στην εξισορρόπηση προσφοράς και χρήσεων κατά προϊόν και στην δημιουργία

⁵¹ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 45.

λογαριασμών παραγωγής και εισοδημάτων κατά κλάδο, μέσω ενός αριθμού επαναλήψεων.

1.7.2 Στοιχεία που εισάγονται στην Μήτρα Προσφοράς (make matrix)

Η μήτρα προσφοράς είναι ο πρώτος πίνακας που υπολογίζεται αφού έχουν εκτιμηθεί τα στοιχεία για τα μεγέθη που περιλαμβάνει, μέσω των διαγώνιων εργασιών. Ο πίνακας δίνει σαν αποτέλεσμα την συνολική αξία του παραγόμενου προϊόντος από τους παραγωγικούς κλάδους μιας οικονομίας. Ειδικότερα στις στήλες του πίνακα καταγράφονται οι εκροές κάθε παραγωγικού κλάδου που προκύπτουν μέσω της κύριας ή των δευτερευουσών δραστηριοτήτων του. Ενώ στις σειρές του πίνακα προσφοράς παρουσιάζεται η αξία παραγωγής για το κάθε προϊόν ή για κάθε κλάδο παραγωγής του⁵².

Κατά την διενέργεια των διαγώνιων εργασιών συγκεντρώνονται διάφορα πρωτογενή δεδομένα για την ακαθάριστη αξία παραγωγής, που προκύπτουν από ορισμένες στατιστικές έρευνες (έρευνα γεωργικής στατιστικής, έρευνα για τον βιομηχανικό κλάδο κλπ), καθώς επίσης και στοιχεία από διοικητικές πηγές (Τράπεζα της Ελλάδος, Κυβερνητικές πηγές κλπ.) ή και πρωτογενή στοιχεία μέσω κάποιων υπολογισμών και εκτιμήσεων για την ακαθάριστη προστιθεμένη αξία⁵³.

Τελικά μετά την διενέργεια διαδοχικών επαναλήψεων που στόχο έχουν την πλήρη εξισορρόπηση του πίνακα προσφοράς, ο πίνακας ενημερώνεται με στοιχεία που αφορούν στην ακαθάριστη αξία παραγωγής των υπηρεσιών των κλάδων, καθώς επίσης και με στοιχεία από τις διαφορές εξισορροπητικές διαδικασίες, ώστε να πραγματοποιηθεί η ισότητα της προσφοράς και των χρήσεων των αγαθών⁵⁴.

1.7.3 Στοιχεία που εισάγονται στην Μήτρα ενδιαμέσων χρήσεων (use matrix)

⁵² Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 46.

⁵³ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 46.

⁵⁴ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 48.

Η δημιουργία του πίνακα χρήσεων είναι το επόμενο στάδιο μετά την σύνθεση του πίνακα προσφοράς. Η μήτρα ενδιαμέσων χρήσεων αποτελεί ένα εξαιρετικά σημαντικό τμήμα του υποδείγματος εισροών-εκροών για μια οικονομία. Στις στήλες του πίνακα εισάγονται τα δεδομένα που αφορούν στις εισροές, τις αξίες των προϊόντων που αναλώνει ο κάθε κλάδος παραγωγής. Στις σειρές του πίνακα καταγράφονται τα προϊόντα, οι εισροές που ο κάθε κλάδος χρησιμοποιεί στην διαδικασία παραγωγής του⁵⁵.

Κάθε μήτρα ενδιαμέσων χρήσεων αποτελείται και από δυο υπομήτρες, υποπίνακες που δημιουργούνται ξεχωριστά. Η μια αφορά στους κλάδους που εκπίπτουν από τον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας και η άλλη αυτούς που δεν εκπίπτουν από τον Φ.Π.Α.⁵⁶.

Στο πλαίσιο των διαγωνίων εργασιών ο πίνακας χρήσεων τροφοδοτείται από στοιχεία: μέσω διαφορών ερευνών της ΕΣΥΕ (στοιχεία για δαπάνες καυσίμων κατά είδος, κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας, δαπάνες χρήσης μεταφορικών μέσων, δαπάνες υπηρεσιών κλπ.), μέσω διαφόρων διοικητικών φορέων. Επίσης και για διαφόρους κλάδους που δεν υπήρχαν πρόσφατα στοιχεία χρησιμοποιήθηκαν οι τεχνολογικοί συντελεστές των πινάκων προσφοράς και χρήσεων προηγούμενων ετών. Κατά τη διαδικασία της κατάρτισης όπου προκύπτει ισότητα μεταξύ προσφοράς και χρήσεων, απαιτείται η προσαρμογή του πίνακα χρήσεως. Η προσαρμογή αυτή καθίσταται εφικτή με τη μέθοδο RAS⁵⁷.

Η υπόθεση στην οποία βασίζεται η μέθοδος RAS είναι η σταθερότητα των συντελεστών των εισροών ενός πίνακα. Επηρεάζεται δε, από την επίπτωση που δημιουργείται κατά τη διάρκεια μιας παραγωγικής διαδικασίας από την υποκατάσταση μεταξύ των ενδιαμέσων εισροών. Επίσης επηρεάζεται από την επίπτωση της τεχνολογικής αλλαγής η οποία καθορίζεται από τη σχέση που υπάρχει μεταξύ ενδιαμέσων και αρχικών εισροών. Δηλαδή από την έκταση στην

⁵⁵ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 48.

⁵⁶ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 48.

⁵⁷ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 48-49.

όποια το προϊόν αντλεί περισσότερες ή λιγότερες ενδιάμεσες εισροές σε σχέση με τις αρχικές.⁵⁸

1.7.4 Ισοζύγιο Προσφοράς και Χρήσεων κατά Προϊόν

Το ισοζύγιο προσφοράς και χρήσεων συνιστά εργαλείο για το υπόδειγμα εισροών-εκροών, μέσω του οποίου καταγράφονται, αναλύονται, ελέγχονται και τελικά ισοσκελίζονται σε βασικές τιμές και τιμές αγοραστές, τα επιμέρους στοιχεία προσφοράς και χρήσεων τα οποία αρχικά ήταν αποτιμημένα σε τρέχουσες τιμές ή σταθερές τιμές του προηγούμενου έτους. Το ισοζύγιο προσφοράς και χρήσεων κατά προϊόν θα μελετηθεί ακριβώς από την σκοπιά της προσφοράς και από την σκοπιά των ενδιαμέσων χρήσεων⁵⁹.

- *Σκοπιά της Προσφοράς*

Στον πίνακα προσφοράς όπως προαναφέρθηκε, καταγράφεται η αξία παραγωγής κατά προϊόν. Αυτή ακριβώς η αξία περιλαμβάνεται στο ισοζύγιο προσφοράς-χρήσεων. Εκτός όμως από την αξία παραγωγής στο ισοζύγιο περιλαμβάνονται και άλλα μεγέθη όπως οι φόροι και οι επιδοτήσεις επί των τιμών των προϊόντων, αλλά και οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών⁶⁰.

Τα δεδομένα για τους φόρους και τις επιδοτήσεις στις τιμές συγκεντρώνονται μέσω των διοικητικών αρχών μιας χώρας και καταχωρούνται, στο σύστημα πινάκων προσφοράς και χρήσεων κατά την διενέργεια των διαγωνίων εργασιών. Τα δεδομένα για τις εισαγωγές προϊόντων προκύπτουν: για τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές αγαθών από το 1993 και έπειτα από το σύστημα της intrastat. Το σύστημα αυτό καταγράφει τις συναλλαγές ανάμεσα στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά ποσότητα, αξία, χώρα προέλευσης και προορισμού και χρόνο συναλλαγής. Ενώ για τις μη ενδοκοινοτικές συναλλαγές

⁵⁸ Οικονομίδης Χ.(1996), *Η δομή της Ελληνικής βιομηχανίας και ο τομέας παραγωγής προϊόντων παγίου κεφαλαίου*, Gutenberg, σελ. 156. Η μέθοδος RAS αναφέρεται από τον Stone R.A., "computable model of economic Growth", αρ. 1 στο: A Programme for growth, Cambridge, Department of Applied Economics, Chapman and Hall, Λονδίνο 1962. Η περιγραφή της μεθόδου RAS, που γίνεται εδώ, βασίζεται επίσης στο άρθρο του Ν. Μυλωνά στο περιοδικό σπουδές, τεύχος 3, 1973, με τίτλο «Πίνακες εισροών-εκροών της ελληνικής οικονομίας δια τα έτη 1958, 1963, 1966».

⁵⁹ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 49.

⁶⁰ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 49-50.

(σύστημα extrastat), τα δεδομένα συλλέγονται από τα εκάστοτε τελωνεία. Για τις εισαγωγές υπηρεσιών προέρχονται από την απευθείας καταγραφή τους στο ισοζύγιο πληρωμών μιας οικονομίας⁶¹

- *Σκοπιά χρήσεων*

Το μέγεθος που είναι εξαιρετικής σημασίας από την πλευρά των χρήσεων για το ισοζύγιο προσφοράς και χρήσεων, είναι οι ενδιάμεσες αναλώσεις των εισροών όπως αναλύθηκαν στην μήτρα χρήσεων. Οι τελικές αναλώσεις αφορούν δαπάνες κατανάλωσης, επενδύσεις, μεταβολές αποθεμάτων και εξαγωγές⁶².

Το μεγαλύτερο ποσοστό των χρήσεων αφορά στις δαπάνες κατανάλωσης. Τα στοιχεία που αφορούν σε αυτές προέρχονται από διαφορές στατιστικές για την κατανάλωση των νοικοκυριών κλπ. Τα δεδομένα για τις επενδυτικές δαπάνες προέρχονται επίσης από διάφορες έρευνες που πραγματοποιούνται από την ΕΣΥΕ, από έρευνες της Γενικής Κυβέρνησης κλπ. Τα στοιχεία για τις μεταβολές των αποθεμάτων λαμβάνονται μέσω της ΕΣΥΕ. Για τις εξαγωγές, όπως αναλύθηκε και παραπάνω, που αφορούν στις ενδοκοινοτικές συναλλαγές προέρχονται από το σύστημα της intrastat. Ενώ για τις συναλλαγές εκτός ΕΕ μέσω των τελωνειακών αρχών, και για τις υπηρεσίες από το ισοζύγιο πληρωμών⁶³.

1.7.5 Λογαριασμοί Παραγωγής και Δημιουργίας Εισοδήματος

Στον λογαριασμό παραγωγής εισάγεται η αξία παραγωγής κατά κλάδο, η οποία προέρχεται από τον πίνακα προσφοράς και η αξία των ενδιάμεσων αναλώσεων κατά κλάδο, που προέρχεται από τον πίνακα χρήσεων. Από την διαφορά της αξίας των ενδιάμεσων αναλώσεων και της αξίας παραγωγής προκύπτει η προστιθεμένη αξία κατά κλάδο. Η διαδικασία που διανέμεται η προστιθεμένη αξία κατά κλάδο,

⁶¹ Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (2008), Στατιστικές ενδοκοινοτικού και εξωτερικού εμπορίου, Πειραιάς, σελ. 3.

⁶² Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 50.

⁶³ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 51.

στους διαφόρους πρωτογενείς συντελεστές παραγωγής, περιλαμβάνεται στον λογαριασμό δημιουργίας εισοδήματος⁶⁴.

Ο πίνακας αυτός ενημερώνεται με στοιχεία που αφορούν στις αποζημιώσεις του συντελεστή εργασία, στους φόρους και επιδοτήσεις στην παραγωγή. Από την διαφορά της προστιθέμενης αξίας σε βασικές τιμές με τους φόρους μείον τις επιδοτήσεις επί της παραγωγής και τις αποζημιώσεις των υπαλλήλων προκύπτει το λειτουργικό πλεόνασμα⁶⁵.

Αναλυτικότερα οι αποζημιώσεις των υπαλλήλων περιλαμβάνουν τους μισθούς και ημερομίσθια των εργατών σε χρήμα και σε είδος, αλλά και τις κοινωνικές εισφορές των εργοδοτών. Οι πληροφορίες που αφορούν συλλέγονται από διαφορές πηγές μέσω των τακτικών ερευνών της ΕΣΥΕ, διαφορές διοικητικές πηγές και δημόσιους φορείς. Επιπρόσθετα στοιχεία για την απασχόληση χρησιμοποιούνται για κλάδους που δεν καλύπτουν οι έρευνες των παραπάνω φορέων⁶⁶.

Οι φόροι επί της παραγωγής περιλαμβάνουν φόρους που επιβάλλονται κατά την παραγωγική διαδικασία των κλάδων ανεξάρτητα από την ποσότητα και την αξία παραγωγής τους. Αφορούν στους φόρους ιδιοκτησίας, κατασκευών, χρήσης παγίων και απόκτησης επαγγελματικών αδειών⁶⁷.

Οι επιδοτήσεις στην παραγωγή αφορούν στις επιδοτήσεις στον γεωργικό κλάδο. Τα στοιχεία για αυτές προέρχονται από το Υπουργείο Γεωργίας και τις επιδοτήσεις επιτοκίου. Οι επιδοτήσεις αυτές αποτελούν επιχορηγήσεις για τις εγχώριες παραγωγικές μονάδες, ώστε μέσω της μείωσης τόκων να επιτευχθεί μείωση του λειτουργικού τους κόστους. Τα στοιχεία για την δεύτερη αυτή κατηγορία επιδοτήσεων παραγωγής προκύπτουν από τον Κρατικό Απολογισμό της κάθε χώρας⁶⁸.

⁶⁴ Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ. 53-54.

⁶⁵ Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ. 53-55.

⁶⁶ Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ. 53.

⁶⁷ Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ. 54.

⁶⁸ Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ. 55.

1.8 Συνδυασμένος ή ενιαίος πίνακας εισροών-εκροών

Ο συνδυασμός ενός πίνακα προσφοράς και ενός πίνακα χρήσεων ονομάζεται συνδυασμένος ή ενιαίος πίνακας εισροών-εκροών. Μπορεί να εξαχθεί με τη προσθήκη δυο γραμμών και μιας στήλης από το πίνακα προσφοράς στον πίνακα χρήσεων, έτσι ώστε να συμπεριληφθούν η εγχώρια παραγωγή και οι συναλλαγές. Ο συνδυασμένος πίνακας αποδεικνύεται χρήσιμος στη πράξη γιατί εξασφαλίζει την εξαγωγή συμπερασμάτων για τις εγχώριες συναλλαγές μιας εθνικής οικονομίας. Τέλος ο συνδυασμός του πίνακα προσφοράς και των ενδιαμέσων χρήσεων παρέχει τις πληροφορίες για τη σύνταξη ενός συμμετρικού πίνακα.

Συνδυασμένος Πίνακας Προσφοράς και Χρήσεων⁶⁹

		ΠΡΟΪΟΝΤΑ	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	ΑΛΛΟΔΑΠΗ	ΤΕΛΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΣ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΠΑΓΙΟΥ ΚΕΦ.	ΣΥΝΟΛΟ
		1	2	3	4	5	6
ΠΡΟΪΟΝΤΑ	1	–	ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΑΝΑΛΩΣΗ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ	ΔΑΠΑΝΗ ΓΙΑ ΤΕΛΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΣ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΠΑΓΙΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	ΣΥΝ. ΧΡΗΣΗ ΚΑΤΑ ΠΡΟΪΟΝ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	2	ΠΑΡΑΓΩΓΗ	-	-	-	–	ΣΥΝ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΤΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ
ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ	3	–	–				
ΑΛΛΟΔΑΠΗ	4	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	–				
ΣΥΝΟΛΟ	5	ΣΥΝ.ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟ					

Πίνακας 7- Πηγή: Σκούντζος, Θ., (2007), *Διακλαδικές σχέσεις της ελληνικής οικονομίας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο*.

⁶⁹ Οικονομίδης Χαράλαμπος (2007), *Εισαγωγή στο Σύστημα και την Ανάλυση Εισροών- Εκροών*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ. 100.

1.8.1 Ο Συμμετρικός πίνακας

Ο συμμετρικός πίνακας περιγράφει τις εγχώριες παραγωγικές διαδικασίες και τις συναλλαγές των προϊόντων της εθνικής οικονομίας. Προκύπτει και αυτός από το συνδυασμό του πίνακα προσφοράς και του πίνακα χρήσεων. Όμως μεταξύ του συμμετρικού πίνακα και του συνδυασμένου πίνακα υπάρχει μια σημαντική εννοιολογική διαφορά. Στον συνδυασμένο πίνακα σχετίζονται προϊόντα με βιομηχανίες ενώ στον συμμετρικό πίνακα προϊόντα με προϊόντα και βιομηχανίες με βιομηχανίες⁷⁰.

Η χρησιμοποίηση του συμμετρικού πίνακα αποκαλύπτει πιθανές ελλείψεις του πίνακα προσφοράς και χρήσεων και είναι σε θέση να τους διορθώνει. Ο συμμετρικός πίνακας καθώς και οι πίνακες προσφοράς και χρήσης δύναται να παρέχουν μια εικόνα για τη παραγωγικότητα της εθνικής οικονομίας και εδώ ακριβώς έγκειται η σπουδαιότητα του.

Οι πίνακες προσφοράς και χρήσεων αποτελούν σημαντικά εργαλεία οικονομικής ανάλυσης και μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε διαφορετικές περιπτώσεις⁷¹:

- Για τον υπολογισμό αμέσων και εμμέσων αποτελεσμάτων οι πίνακες προσφοράς και χρήσεων δεν είναι κατάλληλοι και για αυτό κρίνεται αναγκαίο να συμπληρωθούν με εξειδικευμένες υποθέσεις και προσθετές στατιστικές πληροφορίες.
- Για τον υπολογισμό συνολικών αποτελεσμάτων πρέπει να υπάρχουν προσθετές πληροφορίες για τους πίνακες προσφοράς και χρήσεων.

Επομένως ο υπολογισμός συνολικών αποτελεσμάτων απαιτεί τη χρησιμοποίηση ενός συμμετρικού πίνακα, ενώ αντίθετα ο υπολογισμός αμέσων αποτελεσμάτων απαιτεί τη χρήση ενός πίνακα προσφοράς και χρήσεων με τη προσθήκη προσθετών πληροφοριών⁷².

⁷⁰ Οικονομίδης Χαράλαμπος (2007), *στο ίδιο*, σελ. 100.

⁷¹ Οικονομίδης Χαράλαμπος (2007), *στο ίδιο*, σελ. 100.

⁷² Οικονομίδης Χαράλαμπος (2007), *στο ίδιο*, σελ. 100-101.

Για να γίνει κατανοητή η σημασία του υπολογισμού των αποτελεσμάτων ως πάρουμε το παράδειγμα της αύξησης της τιμής του πετρελαίου. Αυτή η αύξηση δεν θα έχει συνέπειες μόνο για τους κλάδους που χρησιμοποιούν το πετρέλαιο αλλά και για αυτούς που έχουν ως εισροές προϊόντα των προαναφερόμενων κλάδων⁷³.

Οι πίνακες προσφοράς και χρήσεων και ο συμμετρικός πίνακας έχουν ευρεία χρήση στην ανάλυση της παραγωγής, ανάλυση των τιμών, ανάλυση απασχόλησης, διάρθρωση κεφαλαίου.

Συμμετρικός Πίνακας Εισροών - Εκροών⁷⁴

		ΠΡΟΪΟΝΤΑ	ΑΛΛΟΔΑΠΗ	ΤΕΛΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΕΣ ΠΑΓΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ
		1	2	3	4	5
ΠΡΟΪΟΝΤΑ	1	Ενδιάμεση Χρήση	Εξαγωγές	Τελική Ζήτηση	Ακαθάριστες Πάγιες Επενδύσεις.	Συνολική χρήση κατά Προϊόν
ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ	2	Προστιθέμενη Αξία	-	-	-	
ΑΛΛΟΔΑΠΗ	3	Εισαγωγές				
ΣΥΝΟΛΟ	4	Συνολική παραγωγή κατά προϊόν				Συνολική Παραγωγή = Συνολική Χρήση

Πίνακας 8- Πηγή: *European System of National Accounts, ESA 1995*.

1.9 Κατάρτιση περιφερειακών πινάκων εισροών- εκροών 2005

Η προσαρμογή των εθνικών πινάκων σε περιφερειακό επίπεδο κρίνεται σκόπιμη λόγω του αυξημένου κόστους κατάρτισης πρωτογενών περιφερειακών πινάκων εισροών-εκροών .

Για την προσαρμογή των εθνικών πινάκων σε περιφερειακό επίπεδο απαιτείται η παρακάτω διαδικασία⁷⁵:

⁷³ Οικονομίδης Χαράλαμπος (2007), στο ίδιο, σελ. 101.

⁷⁴ Οικονομίδης Χαράλαμπος (2007), στο ίδιο, σελ. 99.

- Περιφερειοποίηση των εθνικών συντελεστών εισροών-εκροών
- Εκτίμηση των τεταρτημόριων τελικής ζητήσεως, ενδιαμέσων και αρχικών εισροών των περιφερειακών πινάκων εισροών- εκροών.

1.9.1 Περιφερειοποίηση των εθνικών συντελεστών εισροών-εκροών

Η τεχνική η οποία χρησιμοποιείται για τη μετατροπή των εθνικών συντελεστών εισροών-εκροών σε περιφερειακούς είναι αυτή η οποία στηρίζεται στα πηλικά εγκατάστασης μιας περιφέρειας. Αυτή η τεχνική χωρίζεται στο απλό πηλίκo εγκατάστασης μιας περιφέρειας (ΑΠΕ) και στο διακλαδικό πηλίκo εγκατάστασης μιας περιφέρειας (ΔΠΕ)⁷⁶.

Το ΑΠΕ του κλάδου i στην περιφέρεια R ορίζεται ως⁷⁷ :

$$ΑΠΕ_i^R = \frac{X_i^R / X^R}{X_i^N / X^N} = \left(\frac{X_i^R}{X_i^N} \right) * \left(\frac{X^N}{X^R} \right) \quad (1)$$

Όπου :

X_i^R = Ακαθάριστη παραγωγή (ή απασχόληση) του κλάδου i στην περιφέρεια R

X^R = Ακαθάριστη παραγωγή (ή απασχόληση) όλων των κλάδων στην περιφέρεια R

X_i^N = Ακαθάριστη παραγωγή (ή απασχόληση) του κλάδου i στο σύνολο της χώρας

X^N = Ακαθάριστη παραγωγή (ή απασχόληση) όλων των κλάδων στο σύνολο της χώρας

Ο αριθμητής της παραπάνω σχέσης δείχνει την συμμετοχή του κλάδου i της R περιφέρειας, στο σύνολο της παραγωγής της περιφέρειας. Αντίστοιχα ο παρανομαστής του πηλίκου (1) δείχνει την συμμετοχή του κλάδου i όλης της χώρας, στην συνολική παραγωγή της χώρας⁷⁸.

⁷⁵ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 23.

⁷⁶ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 24.

⁷⁷ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 24.

⁷⁸ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 24.

Εάν το Απλό Πηλίκo Εγκατάστασης μιας περιφέρειας είναι μεγαλύτερο της μονάδας ($ΑΠΕ > 1$), τότε ο κλάδος i είναι περισσότερο συγκεντρωμένος στην περιφέρεια R από ότι στο σύνολο της χώρας. Αντίθετα αν το ΑΠΕ είναι μικρότερο της μονάδας ($ΑΠΕ < 1$), τότε ο κλάδος i είναι λιγότερο συγκεντρωμένος στην R περιφέρεια από ότι συνολικά σε εθνικό επίπεδο. Το ΑΠΕ αποτελεί ένα μέτρο σύγκρισης της ικανότητας των περιφερειακών κλάδων μιας οικονομίας να ικανοποιούν την ζήτηση για τα προϊόντα τους από τους άλλους κλάδους παραγωγής. Εάν ένας κλάδος είναι λιγότερο συγκεντρωμένος ($ΑΠΕ < 1$) στην R περιφέρεια από ότι σε εθνικό επίπεδο, τότε έχει λιγότερο την δυνατότητα να καλύψει την ζήτηση της περιφέρειας για το προϊόν που παράγει. Επομένως ο άμεσος συντελεστής εισροών του υπολογίζεται με βάση τους εθνικούς συντελεστές εισροών. Αντίθετα εάν ένας κλάδος είναι περισσότερο συγκεντρωμένος ($ΑΠΕ > 1$) στην συγκεκριμένη περιφέρεια από ότι στο σύνολο της χώρας, τότε ο εθνικός συντελεστής εισροών ισχύει και για την περιφέρεια και το πλεόνασμα παραγωγής του κλάδου της περιφέρειας R εξάγεται σε άλλες περιφέρειες⁷⁹.

Τα παραπάνω διαμορφώνονται ως εξής⁸⁰:

- Εάν $ΑΠΕ < 1$ (λιγότερο συγκεντρωμένος κλάδος), τότε ισχύει $a_j^{RR} = a_j^N * ΑΠΕ_i^R$. Ο άμεσος συντελεστής εισροών του κλάδου της R περιφέρειας, είναι ίσος με το γινόμενο της σειράς i των συντελεστών του εθνικού πίνακα με το Απλό Πηλίκo Εγκατάστασης του κλάδου i της R περιφέρειας.
- Εάν $ΑΠΕ > 1$ (συγκεντρωμένος κλάδος), τότε ισχύει $a_j^{RR} = a_{ij}^N$, δηλαδή σε αυτή την περίπτωση ο άμεσος συντελεστής εισροών του κλάδου είναι ίσος με τα στοιχεία i του εθνικού πίνακα, ίσος με τον εθνικό συντελεστή εισροών.

⁷⁹ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 25.

⁸⁰ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 25.

Το πηλίκο $\frac{X_i^R}{X_i^N}$ της σχέσης (1) παρουσιάζει το σχετικό μέγεθος του κλάδου i , ο

οποίος καλύπτει την ζήτηση των άλλων κλάδων για το προϊόν που παράγει ο ίδιος.

Αντίστοιχα το κλάσμα $\frac{X^R}{X^N}$ παρουσιάζει το σχετικό μέγεθος της περιφέρειας.

Εάν υπάρχει ένας κλάδος i της R περιφέρειας ο οποίος προμηθεύει τον κλάδο j με εισροές αλλά έχει μικρό σχετικό μέγεθος σε σχέση με τον j , τότε για να καλυφθούν οι ανάγκες του j σε εισροές πρέπει να γίνουν εισαγωγές στην περιφέρεια R . Αναγκαίο είναι επίσης να ληφθεί υπόψη και το σχετικό μέγεθος του αλλού κλάδου της περιφέρειας R , του κλάδου j . Για να γίνει αυτό θα πρέπει να γίνει τροποποίηση των εθνικών συντελεστών και με το Διακλαδικό Πηλίκιο Εγκατάστασης (ΔΠΕ), το οποίο μπορεί να υπολογισθεί ως εξής⁸¹:

$$\Delta \Pi E_{ij}^R = \left(\frac{X_i^R}{X_i^N} \right) / \left(\frac{X_j^R}{X_j^N} \right) \quad (2)$$

Ο αριθμητής δείχνει το σχετικό μέγεθος του κλάδου i στην περιφέρεια R σε σχέση με το σχετικό μέγεθος σε εθνικό επίπεδο. Ο παρανομαστής αντίστοιχα παρουσιάζει το σχετικό μέγεθος του j κλάδου στην περιφέρεια σε σχέση με το εθνικό επίπεδο.

Για το ΔΠΕ ισχύουν τα εξής: εάν $\Delta \Pi E < 1$, τότε ο κλάδος i έχει σχετικά μικρό μέγεθος σε σχέση με τον j που είναι αυτός που χρησιμοποιεί το προϊόν του, οπότε ένα μέρος των εισροών θα πρέπει να εισαχθεί, και το αντίθετο για $\Delta \Pi E > 1$, όπου το σύνολο της ζήτησης εισροών του j κλάδου, καλύπτεται ενδοπεριφερειακά⁸².

Καταλήγοντας με βάση τα παραπάνω, για την μετατροπή ενός πίνακα εθνικών εισροών σε περιφερειακό απαιτείται όχι μόνο το ΑΠΕ αλλά και το ΔΠΕ. Συγκεκριμένα για τα στοιχεία της κύριας διαγώνιου του εθνικού πίνακα ισχύουν οι σχέσεις για τους συντελεστές που περιγράφηκαν παραπάνω ($a_j^{RR} = a_j^N * \Delta \Pi E_i^R$ για

⁸¹ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 26.

⁸² Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 26.

ΑΠΕ<1 και $a_j^{RR} = a_{ij}^N$ για ΑΠΕ>1). Για τα στοιχεία της μη κύριας διαγώνιου του πίνακα όμως χρησιμοποιείται το ΔΠΕ και ειδικότερα για⁸³:

- ΔΠΕ<1 τότε ισχύει $a_j^{RR} = a_j^N * \Delta \Pi E_i^R$
- ΔΠΕ>1 τότε ισχύει $a_j^{RR} = a_{ij}^N$

1.9.2 Κατασκευή των περιφερειακών πινάκων εισροών–εκροών

1. Τεταρτημόρια των ενδιαμέσων αναλώσεων και προστιθέμενης αξίας

Η εκτίμηση των τεταρτημρίων των πινάκων εισροών-εκροών για κάποια περιφέρεια είναι το αμέσως επόμενο στάδιο αφού έχει προηγηθεί ο προσδιορισμός των περιφερειακών συντελεστών εισροών-εκροών.

Οι ενδιάμεσες εισροές του προϊόντος i που χρησιμοποιούνται στη παραγωγή του κλάδου j της περιφέρειας R σύμφωνα με τη θεωρία ανάλυσης εισροών-εκροών δίνεται από το παρακάτω τύπο⁸⁴:

$$Q_{ij}^R = a_{ij}^R * Q_j^R$$

Το Q_{ij}^R είναι ίσο με την αξία της εισροής του προϊόντος i στην παραγωγή του κλάδου j της περιφέρειας R αποτιμώμενη σε βασικές τιμές.

Το Q_j^R αντιπροσωπεύει την ακαθάριστη αξία παραγωγής του προϊόντος j της περιφέρειας R αποτιμώμενη σε βασικές τιμές.

Οι ενδιάμεσες εισροές μπορούν να υπολογιστούν από τη παραπάνω σχέση έχοντας πρωτίστως υπολογιστεί το μέγεθος της ακαθάριστης αξίας παραγωγής του κλάδου j ⁸⁵.

⁸³ Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ.26.

⁸⁴ Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ.27.

⁸⁵ Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ. 27.

2. Τεταρτημόριο της τελικής ζήτησης

Η τελική ζήτηση αποτελείται από τα εξής μεγέθη: ιδιωτική κατανάλωση, δημόσια κατανάλωση, επενδύσεις και καθαρές εξαγωγές. Για την περιφερειοποίηση των παραπάνω μεγεθών ακολουθείται η εξής διαδικασία⁸⁶:

- Μέσω της πιο πρόσφατης έρευνας οικογενειακών προϋπολογισμών της ΕΣΥΕ πραγματοποιείται η περιφερειοποίηση της ιδιωτικής κατανάλωσης. Οι πληροφορίες που εξάγονται από αυτή την έρευνα αφορούν στις καταναλωτικές δαπάνες ενός δείγματος νοικοκυριών από κάθε περιφέρεια. Στη συνέχεια τα παραπάνω δεδομένα που προκύπτουν ανάγονται στο συνολικό αριθμό των νοικοκυριών της περιφέρειας⁸⁷.
- Η δημόσια κατανάλωση αποτελείται από την κατανάλωση των ενδιάμεσων εισροών που χρησιμοποιούνται στην παραγωγική διαδικασία των δημοσίων αγαθών και τους μισθούς (ημερομίσθια, αποζημιώσεις κλπ.) των δημοσίων υπαλλήλων μιας οικονομίας. Συνεπώς η περιφερειοποίηση της δημόσιας κατανάλωσης πραγματοποιείται χρησιμοποιώντας τον αριθμό των δημοσίων υπαλλήλων που απασχολούνται κατά κλάδο και κατά περιφέρεια.
- Στους «περιφερειακούς εθνικούς λογαριασμούς» που δημοσιεύονται από τη ΕΣΥΕ, αντλούνται τα περιφερειακά στοιχεία των επενδύσεων κατά κλάδο.
- Τα περιφερειακά στοιχεία των καθαρών εξαγωγών μπορούν να υπολογιστούν από τη διαφορά της ακαθάριστης αξίας παραγωγής κατά κλάδο με τις ενδιάμεσες αναλώσεις, ιδιωτική κατανάλωση, δημόσια κατανάλωση, επενδύσεις.

1.9.3 Περιφερειακοί πίνακες εισροών-εκροών για πέντε μείζονες περιφέρειες της Ελλάδος

Οι 13 διοικητικές περιφέρειες της Ελλάδος σύμφωνα με το ευρωπαϊκό στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς (ΕΣΠΑ) που έχει εγκριθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την

⁸⁶ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 28.

⁸⁷ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 28-29.

περίοδο 2007-2013, έχουν συμπτυχθεί στις παρακάτω πέντε μείζονες περιφέρειες⁸⁸:

1. Περιφέρεια Αττικής.
2. Περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.
3. Περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος.
4. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νησιών.
5. Περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης.

Στην παρούσα εργασία μελετηθήκαν οι πίνακες εισροών-εκροών της ελληνικής οικονομίας ξεχωριστά για την κάθε μια από τις πέντε παραπάνω σύμφωνα με την έρευνα εργατικού δυναμικού για το 2005.

⁸⁸ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 29.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η συμμετοχή των μεταναστών στην ελληνική οικονομία. Το προφίλ των μεταναστών και γενικά χαρακτηριστικά.

Σε αυτό το κεφαλαίο θα γίνει παρουσίαση της συμμετοχής των μεταναστών στην ελληνική οικονομία. Η ανάλυση γίνεται με βάση τα στοιχεία που προέρχονται από την απογραφή του 2001, από την έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών 2004-2005, την έρευνα συνθηκών διαβίωσης και εισοδήματος και από την έρευνα εργατικού δυναμικού για το 2005. Τα στοιχεία αυτά επεξεργάζονται και δημοσιεύονται από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος.

Σκοπός αυτού του κεφαλαίου είναι να δώσει μια συνοπτική παρουσίαση του προφίλ και της συμμετοχής των μεταναστών στην ελληνική οικονομία. Γίνεται λοιπόν αναφορά σε μερικά από τα πιο σημαντικά θέματα:

- Σύνθεση του πληθυσμού των μεταναστών.
- Χώρα προέλευσης των μεταναστών.
- Τόπος εγκατάστασης των μεταναστών.
- Εκπαιδευτικό επίπεδο των μεταναστών.
- Απασχόληση και επαγγελματική κατάρτιση των μεταναστών.
- Ανεργία των μεταναστών.
- Ασφαλιστικές εισφορές των μεταναστών.
- Εμβάσματα και αποταμίευση των μεταναστών.

Το κεφαλαίο αυτό αποτελεί την εισαγωγή για το επόμενο κεφαλαίο. Αυτό αναφέρεται στην περιφερειακή ανάλυση της συμμετοχής των μεταναστών στην ελληνική οικονομία.

2.1 Βασικά χαρακτηριστικά της έρευνας οικογενειακών προϋπολογισμών, έρευνας εργατικού δυναμικού και συνθηκών διαβίωσης και εισοδήματος.

Η έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών όπως και η έρευνα εργατικού δυναμικού αποτελούν τις πιο γνωστές και περιεκτικές δειγματοληπτικές έρευνες που πραγματοποιούνται στην Ελλάδα. Η *έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών* γίνεται για δεκατέσσερις μέρες⁸⁹ μέσω προσωπικής συνεντεύξεως. Στη συνέντευξη επιλέγεται ο υπεύθυνος του νοικοκυριού, ο οποίος είναι ο υπεύθυνος για τη λήψη των σημαντικότερων αποφάσεων του νοικοκυριού.

Οι βασικοί παράγοντες που εξετάζονται στην έρευνα είναι: το εισόδημα και η κατανάλωση των νοικοκυριών ανάλογα με το τι αφορούν αυτές, δηλαδή στην απόκτηση καταναλωτικών αγαθών, αγαθών διαρκείας, για σε άλλα είδη πολυτελείας κλπ. Επίσης η έρευνα συλλέγει στοιχεία για τον μέσο όρο των μηνιαίων αγορών των νοικοκυριών σε αγαθά και υπηρεσίες, το μέγεθος και την σύνθεση του, στοιχεία για τον υπεύθυνο του νοικοκυριού, την ηλικία και το επάγγελμα του. Γίνεται ακόμη κατανομή των ερευνηθέντων νοικοκυριών και τέλος υπολογίζεται η μηνιαία συνολική αξία της αγοράς των νοικοκυριών κατά τάξεις και τρόπο κτήσης⁹⁰. Μέσω της έρευνας οικογενειακών προϋπολογισμών συλλέγονται και αναλύονται στοιχεία που αφορούν σημαντικά κοινωνικά θέματα, όπως είναι το μέγεθος της φτώχειας στην χώρα, θέματα για διάφορα είδη ανισοτήτων που υφίστανται κ.α.⁹¹.

Αντίστοιχα η *έρευνα εργατικού δυναμικού*, η όποια επίσης διεξάγεται από την Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας (ΕΣΥΕ), έχει ως στόχο την συλλογή και ανάλυση στοιχείων που αφορούν στην απασχόληση των κατοίκων της χώρας, που είναι άνω των δεκαπέντε ετών, σε συνδυασμό με άλλα στοιχεία που αφορούν στο

⁸⁹ Πριν από την έρευνα εργατικού δυναμικού (Ε.Ο.Π.) του 1993/94 η έρευνα διαρκούσε επτά ημέρες.

⁹⁰ Γενική Γραμματεία Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδος (ΓΓ ΕΣΥΕ), Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, <http://www.statistics.gr/>.

⁹¹ Μητράκος, Θ. – Ντούρος, Γ., (2006), *Δειγματοληπτικές έρευνες νοικοκυριών στην Ελλάδα: Στατιστικές, τεχνικές και προβλήματα*, 19ο Πανελλήνιο Συνέδριο Στατιστικής, 26-29 Απριλίου 2006, Καστοριά σελ. 2-3.

μορφωτικό επίπεδο, την εκπαίδευση αυτών, καθώς και άλλα δημογραφικά στοιχεία⁹².

Η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού πραγματοποιείται κάθε τρεις μήνες σε ένα στρωματοποιημένο δείγμα του πληθυσμού των απασχολούμενων ατόμων της χώρας. Με την παρακολούθηση του δείκτη της απασχόλησης μέσω της έρευνας, στόχος είναι να παρακολουθείται και η εξέλιξη άλλων δεικτών, όπως είναι η ύπαρξη και η χρονική διάρκεια της ανεργίας, η ύπαρξη δεύτερης εργασίας από τους απασχολούμενους κλπ⁹³.

Οι βασικές συνιστώσες της έρευνας είναι στοιχεία που αφορούν στον πληθυσμό γενικά και κατά φύλο, την ηλικία των ατόμων που εντάσσονται στο εργατικό δυναμικό της χώρας, καθώς και την κατάσταση απασχόλησης αυτών. Αφορούν επίσης στον πληθυσμό κατά κατάσταση απασχόλησης και βαθμό αστικότητας του τόπου μόνιμης κατοικίας του (αστική, ημιαστική, αγροτική). Στον πληθυσμό κατά κατάσταση απασχόλησης και επίπεδο εκπαίδευσης. Στους εργαζόμενους κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, το επάγγελμα των απασχολούμενων και την θέση που κατέχουν στο επάγγελμα. Στοιχεία για τους άνεργους κατά χρόνο αναζήτησης εργασίας και τέλος την προηγούμενη ή μη εργασιακή εμπειρία των ατόμων⁹⁴. Μέσω της έρευνας επιτυγχάνεται επίσης και η παρατήρηση των μεταβολών των εξεταζόμενων μεταβλητών. Παρακολουθείται η πορεία τους διαχρονικά και το γεγονός αυτό την χαρακτηρίζει σαν μια έρευνα με δυναμικό χαρακτήρα.

Μια δειγματοληπτική έρευνα επίσης που πραγματοποιείται σε στρωματοποιημένο δείγμα σε διαφορετικές χρονικές περιόδους, είναι η Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (SILC:European Union-Statistics on Income and Living Conditions)⁹⁵. Είναι μια έρευνα που επαναλαμβάνεται κατά

⁹² Γενική Γραμματεία Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδος, Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, <http://www.statistics.gr/>.

⁹³ Κόντης Α., (2006), *Οι οικονομικές επιπτώσεις της απασχόλησης των μεταναστών κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν*, ΙΜΕΠΟ, σελ. 15-16.

⁹⁴ Γενική Γραμματεία Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδος, Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, <http://www.statistics.gr/>.

⁹⁵ Κόντης Α., (2006), *στο ίδιο*, σελ. 14.

διαστήματα στις Ευρωπαϊκές χώρες⁹⁶ και στόχο έχει την συγκέντρωση δεδομένων για τα νοικοκυριά που αποτελούν το δείγμα. Η κατάρτιση των ερωτηματολογίων της έρευνας γίνεται με τις οδηγίες και την επίβλεψη της Eurostat. Ο κοινός Ευρωπαϊκός σχεδιασμός πραγματοποιείται διότι με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η εναρμόνιση των μεθόδων συλλογής πληροφοριών και η συγκρισιμότητα των δεδομένων μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ⁹⁷. Για την Ελλάδα τα αποτελέσματα της Έρευνας δίνονται από την ΕΣΥΕ σε συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.

Οι πληροφορίες που συλλέγονται μέσω αυτής της έρευνας έχουν σχέση με τα εισοδήματα των μελών των νοικοκυριών, το επίπεδο εκπαίδευσης τους, τις συνθήκες διαμονής που απολαμβάνουν, την υγεία τους, την απασχόληση και τις συνθήκες εργασίας και άλλους κοινωνικούς δείκτες που σχετίζονται με τις συνθήκες διαβίωσης τους⁹⁸. Έτσι επιδιώκεται να συλλέγονται πληροφορίες για θέματα, όπως η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός, ώστε να καταστεί αν είναι δυνατόν η καταπολέμηση τέτοιου είδους φαινομένων από τις Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις.

Πολλά στοιχεία, δεδομένα που αφορούν τα παραπάνω που μελετώνται από τις παραπάνω εθνικές έρευνες συλλέγοντας από διάφορους κρατικούς φορείς και πηγές που δραστηριοποιούνται σε συγκεκριμένους επαγγελματικούς κλάδους της οικονομίας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων πηγών συλλογής δεδομένων είναι το Ι.Κ.Α., το Τ.Ε.Β.Ε., το Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (Ι.Π.Ο.Δ.Ε.), και άλλοι οργανισμοί. Ανά περιόδους συλλέγουν πληροφορίες για τους κλάδους που δραστηριοποιούνται κι έτσι δημιουργείται μια σπουδαία και αξιόπιστη βάση δεδομένων⁹⁹. Για παράδειγμα στοιχεία για το μέγεθος της απασχόλησης κατά κλάδο, συλλέγονται από τα διαφορά ασφαλιστικά ταμεία και ιδιαίτερα το Ι.Κ.Α. Εκεί υπάρχουν και τα μόνα αξιόπιστα στοιχεία σχετικά με την απασχόληση των μεταναστών στην Ελλάδα, εφόσον το μεγαλύτερο ποσοστό τους απασχολείται σε μισθωτή εργασία. Στοιχεία

⁹⁶ Υπολογίζεται πως για τα 15 κράτη – μέλη της ΕΕ στην έρευνα συμμετείχαν 60.000 νοικοκυριά.

⁹⁷ Μητράκος, Θ. – Ντούρος, Γ., (2006), *στο ίδιο* σελ. 5-6.

⁹⁸ Μητράκος, Θ. – Ντούρος, Γ., (2006), *στο ίδιο*, σελ. 3-4.

⁹⁹ Κόντης Α., (2006), *στο ίδιο*, σελ. 16-17.

για το μορφωτικό επίπεδο των απασχολουμένων αντλούνται επίσης από το Ι.Π.Ο.Δ.Ε., Ινστιτούτο εποπτευόμενο από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Το Ι.Π.Ο.Δ.Ε πραγματοποιεί έρευνες στα σχολεία της χώρας και μάλιστα δίνει έμφαση στους μετανάστες, μαθητές των δημοσίων σχολείων¹⁰⁰.

Οι κρατικοί φορείς που περιγράφησαν παραπάνω εμφανίζουν κάποιες αδυναμίες που επηρεάζουν την αξιοπιστία και την συγκρισιμότητα των στοιχείων που συλλέγουν. Σε ορισμένους από αυτούς, δεν καταγράφονται, ούτε ταξινομούνται συστηματικά τα δεδομένα κι αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να μην υπάρχουν αξιόπιστες πληροφορίες για σημαντικές μεταβλητές. Περιορίζουν με αυτό τον τρόπο την δυνατότητα συγκέντρωσης σωστών συμπερασμάτων.

Το ίδιο ισχύει και για τις δειγματοληπτικές έρευνες (Ε.Ο.Π., Ε.Ε.Δ.), οι οποίες ενώ συνιστούν σοβαρές πηγές στατιστικών δεδομένων παρουσιάζουν ορισμένες αδυναμίες. Η αξιοπιστία και η συγκρισιμότητα των αποτελεσμάτων αυτών των ερευνών, επηρεάζεται από τον τρόπο που σχεδιάζονται και εφαρμόζονται. Ο λόγος είναι ότι εφαρμόζονται σε ένα δείγμα του πληθυσμού κι όχι στο σύνολο του, οπότε η επιλογή αυτού του δείγματος είναι εξαιρετικής σημασίας. Δύναται επίσης να δημιουργηθούν προβλήματα λόγω των ικανοτήτων ή μη των ερευνητών που διεξάγουν την έρευνα να αποκομίσουν τα σωστά στοιχεία από το ερωτηθέν δείγμα ατόμων. Τα δειγματοληπτικά σφάλματα καταγράφονται ως διακύμανση των εκτιμήσεων. Σημαντικά επίσης προβλήματα για την αξιοπιστία των ερευνών είναι το θέμα της παράνομης μετανάστευσης και της αδυναμίας ελέγχου αυτής¹⁰¹.

2.2 Το προφίλ των μεταναστών στην Ελλάδα

Όπως έχει προαναφερθεί, η Ελλάδα κατά τις δυο τελευταίες δεκαετίες είχε τη μαζικότερη εισροή οικονομικών μεταναστών. Η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και σε Βαλκανικές χώρες οδήγησε στην αυξημένη εισροή μεταναστευτικού ρεύματος προς την Ελλάδα. Οι

¹⁰⁰ Κόντης Α., (2006), στο *ίδιο*, σελ. 17.

¹⁰¹ Κόντης Α., (2006), στο *ίδιο*, σελ. 17-19.

εγγεγραμμένοι αλλοδαποί της Ελλάδας, χωρίς ελληνική υπηκοότητα ανέρχονται σε 762.191, σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής που διεξήχθη το 2001¹⁰².

Η παράνομη μετανάστευση ωστόσο όπως αναφέρθηκε, αποτελεί ένα σημαντικό πρόβλημα για τον ακριβή υπολογισμό του αριθμού των μεταναστών που κατοικούν στη χώρα. Σύμφωνα με ορισμένες πρόσφατες εκτιμήσεις, οι οποίες συμπεριλαμβάνουν τους παράνομους μετανάστες, ο αριθμός των μεταναστών συνολικά ανέρχεται περίπου στο 1.100.000 – 1.200.000¹⁰³. Διαπιστώνεται έτσι η σημαντική συμβολή που κατέχουν οι μετανάστες στο συνολικό ποσοστό του πληθυσμού της χώρας και συνεπώς του εργατικού δυναμικού της. Αυτό προκαλεί πολλαπλές συνέπειες στην απασχόληση, στην ανεργία, αλλά και σε άλλα κοινωνικά φαινόμενα.

Στη συνέχεια, θα σκιαγραφήσει το προφίλ των οικονομικών μεταναστών με βάση τα στοιχεία της Απογραφής του 2001, του Υπουργείου Εσωτερικών, της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών, της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού, της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (SILC) και των Κλαδικών θεματικών πηγών (I.K.A., I.Π.Ο.Δ.Ε.).

2.2.1 Σύνθεση του πληθυσμού των μεταναστών

Οι μετανάστες που διαμένουν στη χώρα, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2001, είναι συνολικά 762.191 (περίπου το 7% του συνολικού πληθυσμού). Οι μετανάστες κατά φύλο είναι κυρίως άνδρες και ανέρχονται συνολικά σε 425.552 (54.5%), ενώ οι γυναίκες είναι 346.639¹⁰⁴.

Ο πληθυσμός των μεταναστών που δραστηριοποιείται στην Ελλάδα στην πλειοψηφία τους είναι ηλικίας ανάμεσα 15 έως 64 ετών, που σημαίνει ότι ανήκουν στις παραγωγικές ηλικίες ομάδες. Σύμφωνα με την Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών (Ε.Ο.Π.) του 2004/05, ο μεγαλύτερος αριθμός των μεταναστών είναι άτομα νεαρής ηλικίας κι όχι τόσο ηλικιωμένα άτομα. Το γεγονός αυτό μπορεί

¹⁰² Κόντης, Α., (2006), *στο ίδιο*, σελ. 20.

¹⁰³ Κόντης, Α., (2006), *στο ίδιο*, σελ. 20.

¹⁰⁴ Κόντης, Α., (2006), *στο ίδιο*, σελ. 20.

να εξηγηθεί από τις αιτίες που οδηγούν την μετανάστευση στην Ελλάδα. Αυτοί είναι κυρίως λόγοι εργασίας, όπως αναλύεται παρακάτω. Ειδικότερα περίπου το 53.5% του συνολικού αριθμού των μεταναστών ανήκουν στην κλίμακα των 25 έως 54 ετών (Πίνακας 9).

Ηλικιακή κατανομή του μεταναστευτικού πληθυσμού της Ελλάδας

Ηλικιακές ομάδες	Ποσοστά μεταναστών
0-1 ετών	2,1%
2-6 ετών	9,0%
7-13 ετών	11,6%
14-18 ετών	7,5%
19-24 ετών	9,6%
25-34 ετών	22,0%
35-44 ετών	18,7%
45-54 ετών	12,8%
55-64 ετών	4,0%
65-74 ετών	1,2%
75-84 ετών	1,0%
85 ετών και άνω	0,3%

Πίνακας 9– Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2004/05.

2.2.2 Χώρα προέλευσης μεταναστών

Από τα στοιχεία της Απογραφής του 2001 (Πίνακας 10¹⁰⁵), οι μετανάστες που προέρχονται από την Αλβανία συνιστούν το μεγαλύτερο ποσοστό του μεταναστευτικού πληθυσμού της χώρας (57.5%). Το γεγονός αυτό, όπου μια εθνικότητα μεταναστών ξεπερνάει το 50% του συνολικού αριθμού μεταναστών, δεν συναντάται σε άλλη χώρα της ΕΕ παρά μόνο στην Ελλάδα¹⁰⁶. Άλλες σημαντικές χώρες προέλευσης μεταναστών είναι διάφορες γειτονικές βαλκανικές και χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, όπως η Βουλγαρία (5.9%), η Ρουμανία (3.78%) και η Γεωργία(3%). Οι υπόλοιποι μετανάστες είναι σε ποσοστό (10.74%) στην Ασία, και σε ποσοστό 4.08% στις λοιπές χώρες Ευρωπαϊκής ένωσης.

¹⁰⁵ Keramidas, D., Economidis, C., Strompos, N., (2006), 'The participation of migrants in the Greek economy: An input-output analysis'. Bulletin of political Economy. New Delhi, India pp. 10.

¹⁰⁶ Κόντης Α., (2006), στο ίδιο, σελ. 22.

Χώρα προέλευσης μεταναστών

Χώρα προέλευσης	Ποσοστά
Αλβανία	57.59
Βουλγαρία	5.90
Ρουμανία	3.78
Ασία	10.74
Ευρωπαϊκή ένωση	4.08
Λοιπές	17.91
Σύνολο	100.0

Πίνακας 10-Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή 2001.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Παροχής Αδειών Παραμονής 2003/04, το 2004 είχαν εκδοθεί περίπου 700.000 άδειες¹⁰⁷. Με βάση τα στοιχεία της Απογραφής, όμως ο αριθμός των ενηλίκων μεταναστών ο οποίος θα έπρεπε να λάβει άδεια παραμονής στη χώρα ήταν 592.159 άτομα. Η απόκλιση αυτή των στοιχείων της Απογραφής σε σχέση με την Παροχή αδειών παραμονής δείχνει την αύξηση του αριθμού νόμιμων μεταναστών που διαμένουν στη χώρα¹⁰⁸.

2.2.3. Η γεωγραφική κατανομή των νοικοκυριών των μεταναστών

Από τα στοιχεία της ΕΣΥΕ για τη γεωγραφική κατανομή των νοικοκυριών των μεταναστών προκύπτει ο πίνακας 11¹⁰⁹. Όπως διαφαίνεται η μεγαλύτερη συγκέντρωση παρατηρείται στα μεγάλα αστικά κέντρα και κυρίως στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας.

Γεωγραφική κατανομή	Αριθμός	Ποσοστό
Αστικές περιοχές (σύνολο):	184.855	88.58%
Ευρύτερη περιοχή της Αθήνας	143.374	68.70%
Ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης	11.109	5.32%
Άλλες αστικές περιοχές	30.371	14.55%
Ημιαστικές περιοχές	12.168	5.83%
Αγροτικές περιοχές	11.673	5.59%
Συνολικός αριθμός νοικοκυριών	208.695	100.00%

Πίνακας 11-Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2005.

¹⁰⁷ Baldwin-Edwards, M.(2004), Στατιστικά δεδομένα για τους μετανάστες στην Ελλάδα, ΙΜΕΠΟ, σελ. 11.

¹⁰⁸ Κόντης Α., (2006), στο ίδιο, σελ. 22.

¹⁰⁹ Keramidas, D., Economidis, C., Stropoulos, N., (2006), *idid*, pp. 14-15.

2.2.4 Λόγοι μετανάστευσης και εγκατάστασης στην Ελλάδα

Ο κυριότερος λόγος μετανάστευσης και εγκατάστασης στην Ελλάδα, που δήλωναν οι οικονομικοί μετανάστες κατά τη διάρκεια της διαδικασίας απόκτησης άδειας παραμονής την περίοδο 2003/04, ήταν η εργασία σε ποσοστό 68.1%. Άλλοι λόγοι είναι η συνένωση της οικογένειας (11.8%), οι σύζυγοι με πολίτες της Ε.Ε. (2.7%) και σπουδές (0.6%) (Πίνακας 12¹¹⁰).

Λόγοι έκδοσης άδειας παραμονής στην Ελλάδα 2003/04	Αριθμός αδειών ανά κατηγορία	Ποσοστό επί του συνόλου
Εργασία	465.848	68.1%
Οικογενειακή συνένωση	81.216	11.8%
Ανεξάρτητες υπηρεσίες	82.954	12.1%
Σύζυγοι πολιτών Ε.Ε	18.751	2.7%
Εποχιακή εργασία	16.324	2.3%
Χήρες/Παιδιά έως 18 ετών	4.794	0.7%
Σπουδές	4.646	0.6%
Στελέχη εταιρειών	2.225	0.3%
Γονείς ημεδαπών	1.420	0.2%
Μέλη οικογενειών Ε.Ε	606	0.08%
Σύζυγοι ομογενών	523	0.07%
Αορίστου χρόνου	364	0.05%
Πέραν της δετίας διαμένοντες	55	0.008%
Άλλοι λόγοι	3.593	0.5%

Πίνακας 12 –Πηγή: Υπουργείο εσωτερικών, βάση δεδομένων άδειας παραμονής 2003-2004.

Όπως αναλύθηκε στο παραπάνω υποκεφάλαιο η πλειοψηφία των μεταναστών που εγκαθίστανται στην Ελλάδα, είναι από την Αλβανία. Κατά αναλογία και το μεγαλύτερο ποσοστό των αδειών που εκδίδονται για την επανένωση οικογενειών είναι μετανάστες Αλβανικής εθνικότητας (80%)¹¹¹.

Αντίθετα για την μετανάστευση λόγω σπουδών, παρόλο που και πάλι οι μετανάστες από την Αλβανία αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό (17%) του συνόλου των αδειών που εκδίδονται για αυτό τον λόγο, υπάρχει και κάποια

¹¹⁰ Κόντης Α., (2006), στο *ίδιο*, σελ. 29.

¹¹¹ Κόντης Α., (2006), στο *ίδιο*, σελ. 29.

διαφοροποίηση. Συγκεκριμένα εμφανίζονται και άλλες εθνικότητες με αρκετά σημαντικά ποσοστά έκδοσης αδειών για σπουδές, όπως είναι οι Παλαιστίνιοι (2.6%), οι Κινέζοι (5.7%), οι Ιορδανοί (4%) και οι Σύριοι (4.2%). Αυτά τα ποσοστά είναι μεγαλύτερα των ποσοστών καταγραφής τους στον συνολικό μεταναστευτικό πληθυσμό¹¹².

Η περίπτωση έκδοσης άδειας παραμονής, λόγω γάμου με πολίτη της Ε.Ε., παρουσιάζει την εξής ιδιομορφία: η πλειοψηφία των μεταναστών που έχουν άδεια παραμονής στη χώρα για αυτό το λόγο είναι γυναίκες με ποσοστό 78.4%, ενώ οι άνδρες που αποκτούν άδεια παραμονής αποτελούν μόλις το 21.6%. Γενικά παρατηρείται συχνά το φαινόμενο γάμων Ελλήνων ανδρών με γυναίκες αλλοδαπές (στην πλειοψηφία τους προέρχονται από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και Βαλκανίων). Από την άλλη πλευρά οι άντρες αλλοδαποί που έχουν παντρευτεί Ελληνίδες είναι πολύ λιγότεροι και κατάγονται συνήθως από την Αλβανία, Γεωργία, Αίγυπτο, Ρωσία και Αμερική¹¹³.

2.3 Επίπεδο εκπαίδευσης των μεταναστών

Το εκπαιδευτικό επίπεδο των μεταναστών της χώρας σύμφωνα με την Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών του 2004/05, εμφανίζει κοινά χαρακτηριστικά με τον συνολικό πληθυσμό της χώρας, όσον αφορά τα ποσοστά των ατόμων που δεν έχουν πάει σχολείο ποτέ και αυτών που έχουν αποφοιτήσει από ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Αντίθετα σημαντικές αποκλίσεις σε σχέση με τα συνολικά ποσοστά, εμφανίζουν τα ποσοστά των μεταναστών που δεν τελείωσαν το δημοτικό καθώς και αυτοί που αποφοίτησαν από αυτό, όπου τα ποσοστά των μεταναστών είναι αρκετά χαμηλότερα από το σύνολο. Το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να εξηγηθεί λόγω της διαφορετικής σύνθεσης του πληθυσμού των μεταναστών που αναλύθηκε παραπάνω. Συγκεκριμένα οι μετανάστες ανήκουν στην πλειοψηφία τους σε άτομα νεαρά, τα οποία έχουν λάβει την βασική υποχρεωτική εκπαίδευση, ενώ ο συνολικός πληθυσμός αποτελείται και από άτομα ηλικιωμένα, τα οποία είναι κυρίως χαμηλού μορφωτικού επιπέδου.

¹¹² Κόντης Α., (2006), *στο ίδιο*, σελ. 29.

¹¹³ Κόντης Α., (2006), *στο ίδιο*, σελ. 29-30.

Στον πίνακα 13 που ακολουθεί, καταγράφονται ακριβώς τα ποσοστά των μεταναστών ανά εκπαιδευτική βαθμίδα καθώς και αυτά του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Όπως παρατηρείται η συμμετοχή των μεταναστών σε σχέση με το σύνολο είναι μεγαλύτερη στις εκπαιδευτικές βαθμίδες των αποφοίτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και γυμνασίου.

Επίπεδο μόρφωσης συνολικού και μεταναστευτικού πληθυσμού

Εκπαιδευτικές Βαθμίδες	Σύνολο Χώρας	Μετανάστες
Δεν πήγε σχολείο	7.5%	8.0%
Δεν τελείωσε το δημοτικό	9.0%	1.0%
Απολυτήριο Δημοτικού	28.0%	16.0%
Απολυτήριο Γυμνασίου	12.0%	27.0%
Απολυτήριο Λυκείου	20.0%	28.0%
Πτυχίο ΤΕΛ, ΤΕΣ, Πολυκλαδικού Λυκείου	5.0%	4.0%
Πτυχίο ΙΕΚ, Ανώτερης Σχολής	4.5%	2.0%
Πτυχίο ΤΕΙ, ΚΑΤΕΕ	4.5%	4.0%
Πτυχίο ΑΕΙ, Ανώτατες Στρατιωτικές Σχολές	10.0%	10.0%
Μεταπτυχιακό	1.5%	0.0%
Διδακτορικό	0.8%	0.0%

Πίνακας 13- Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2004-05.

Η Ε.Ο.Π. επίσης παρέχει σημαντικές πληροφορίες για το εκπαιδευτικό επίπεδο των παιδιών των οικονομικών μεταναστών. Καταγράφει δηλαδή ποιο ποσοστό των παιδιών τους ακολουθεί προσχολική εκπαίδευση, ποιο αποφοιτάει από την βασική εκπαίδευση και ποιο ποσοστό συνεχίζει σε δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση (πίνακας 14).

Εκπαιδευτική Βαθμίδα φοίτησης παιδιών των μεταναστών	Ποσοστά μεταναστών
Προσχολική Εκπαίδευση	16%
Δημοτικό	42%
Γυμνάσιό	23%
Ενιαίο λύκειο	6%
Τεχνικό Επαγγελματικό Εκπαιδευτήριο (ΤΕΕ)	5%
ΙΕΚ, Ανώτερη Σχολή	1%
ΤΕΙ	3%
ΑΕΙ, Ανώτατες Στρατιωτικές Σχολές	4%
Μεταπτυχιακό	0%
Διδακτορικό	0%

Πίνακας 14- Πηγή ΕΣΥΕ, Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2004/05.

Όπως διακρίνεται από τον παραπάνω πίνακα τα ποσοστά των παιδιών των μεταναστών που φοιτούν στο λύκειο (11%) και στην ανώτατη εκπαίδευση (6%) είναι αρκετά χαμηλά γενικά και σε σχέση με το σύνολο. Το μεγαλύτερο ποσοστό τους λαμβάνει την υποχρεωτική εκπαίδευση (δημοτικό 42%, γυμνάσιο 23%).

Στον πίνακα 15¹¹⁴ αναλύεται πιο ποσοστό των παιδιών των μεταναστών είναι στην ηλικία να φοιτήσει στην αντίστοιχη εκπαιδευτική κλίμακα και πιο ποσοστό τελικά το πραγματοποιεί.

Το ποσοστό των παιδιών των μεταναστών που παίρνουν προσχολική εκπαίδευση και φοιτούν σε δημοτικό και γυμνάσιο κυμαίνεται στα ίδια σχεδόν επίπεδα με το ποσοστό των παιδιών που είναι στην αντίστοιχη ηλικία να φοιτήσουν σε αυτά. Αντίθετα, τα ποσοστά που φοιτούν στο λύκειο και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι κατά πολύ χαμηλότερα των ποσοστών των παιδιών που βρίσκονται στην αντίστοιχη ηλικία φοίτησης.

Βαθμίδα εκπαίδευσης ηλικία και ηλικία φοιτούντων	Ποσοστό επί του συνολικού μεταναστευτικού πληθυσμού των παιδιών που φοιτούν	Ποσοστό επί του συνολικού μεταναστευτικού πληθυσμού των παιδιών που βρίσκονται σε ηλικία φοίτησης
Προσχολική εκπαίδευση Δημοτικό-Γυμνάσιο Ηλικία 21-23 έτη (περίπου)	17.5%	20%
Λύκειο Ηλικία 21-23 έτη	2.5%	7.5%
Τριτοβάθμια εκπαίδευση Ηλικία 19-24 έτη	1.4%	9.6%

Πίνακας 15- Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών 2004-05.

Καταλήγοντας με βάση τα παραπάνω του πίνακα 15, διακρίνεται ξεκάθαρα ότι τα παιδιά των μεταναστών σχεδόν στο σύνολό τους λαμβάνουν την βασική και υποχρεωτική εκπαίδευση των τριών πρώτων βαθμίδων, ενώ στην πλειοψηφία τους δεν συνεχίζουν στο λύκειο και συνεπώς στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

¹¹⁴ Κόντης Α., (2006), στο ίδιο, σελ. 26.

2.4 Βασικά χαρακτηριστικά του εργατικού δυναμικού, απασχόληση και επαγγελματική κατάρτιση των μεταναστών

Μέσω της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού προκύπτουν τα στοιχεία που αφορούν στην απασχόληση των αλλοδαπών, στις θέσεις εργασίας που καταλαμβάνουν και την αναλογία τους σε σχέση με την απασχόληση των ημεδαπών.

2.4.1 Βασικά χαρακτηριστικά εργατικού δυναμικού μεταναστών

Έως το έτος 2000 υπολογίζεται μέσω της έρευνας, ότι η απασχόληση των μεταναστών αριθμούσε γύρω στις 144 χιλιάδες θέσεις εργασίας, που σημαίνει ότι 3.7 μετανάστες αντιστοιχούσαν περίπου για κάθε εκατό Έλληνες εργαζόμενους. Τις χρονιές 2001-2003, φαίνεται η απασχόληση των μεταναστών αυξήθηκε σημαντικά. Στο πρώτο εξάμηνο του 2004 υπολογίζεται να απασχολούνται 277.8 χιλιάδες μετανάστες που αντιστοιχούν πλέον 6.9 εργαζόμενοι μετανάστες σε κάθε εκατό Έλληνες εργαζόμενους¹¹⁵.

Η έννοια της προσφοράς εργασίας δεν πρέπει να συγχέεται με την έννοια της απασχόλησης. Περιλαμβάνει όλους τους εν δυνάμει εργαζομένους όπως επίσης και αυτούς που ως εκείνη τη στιγμή είναι άνεργοι και αναζητούν εργασία. Επίσης εκείνος ο οποίος απασχολείται σε μερικής απασχόλησης τύπου εργασία θεωρείται ότι δυνητικά η προσφορά εργασίας του είναι αντίστοιχη του ατόμου που εργάζεται σε πλήρη απασχόληση. Η προσφορά εργασίας εκτιμάται μέσα από το δείκτη συμμετοχής, ο οποίος υπολογίζεται ως το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 15 ετών και άνω ή (15 ετών-64 ετών) που ανήκουν στο εργατικό δυναμικό στον πληθυσμό ηλικίας 15 ετών και άνω (πληθυσμός σε ηλικία προς εργασία)¹¹⁶.

Τα στοιχεία για την απασχόληση των μεταναστών από την *Απογραφή του 2001* φαίνεται να διαφέρουν σε σχέση με αυτά της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού του ίδιου έτους. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001, οι αλλοδαποί εργαζόμενοι υπολογίζονται 2.4 φορές περισσότεροι σε σχέση με την Έρευνα Εργατικού

¹¹⁵ Κόντης Α., (2006), στο *ίδιο*, σελ. 39.

¹¹⁶ Χλέτσος, Μ., Κόλλιας, Χ., Συρακούλης, Κ., Παλαιολόγου, Σ., Θαλασσοχώρη, Χ., Μπουρδούβαλη, Β., Πούλιου, Α., (2005), ΙΜΕΠΟ, *Οικονομικές διαστάσεις της μετανάστευσης, επιπτώσεις στον αγροτικό τομέα*, Αθήνα, σελ. 27.

Δυναμικού (391.674 άτομα στην απογραφή που αποτελεί περίπου το 9% της συνολικής απασχόλησης, έναντι 169.065 ατόμων στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού που αποτελεί το 6.75% της απασχόλησης)¹¹⁷. Η απόκλιση αυτή πιθανόν οφείλεται στον υποχρεωτικό χαρακτήρα της απογραφής, που έδωσε την δυνατότητα να καταγραφεί το μεγαλύτερο μέρος των νομίμων και παρανόμων αλλοδαπών εργαζομένων. Στον παρακάτω πίνακα¹¹⁸ καταγράφεται η κατανομή της συνολικής απασχόλησης του μεταναστευτικού πληθυσμού συμφωνά με την απογραφή του 2001.

Κατάσταση απασχόλησης	Αριθμός μεταναστών	Ποσοστιαία αναλογία
Εργαζόμενος	391.674	51.4%
Ζητούσε εργασία	21.593	2.8%
Ζητούσε εργασία για πρώτη φορά	18.885	2.5%
Μαθητής	85.031	11.2%
Συνταξιούχος	30.148	4.0%
Εισοδηματίας	1.476	0.2%
Οικιακά	108.236	14.2%
Άλλη περίπτωση	23.900	3.1%
Άτομα ηλικίας <10 ετών	81.248	10.7%
Σύνολο	762.191	100

Πίνακας 16 -Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή 2001.

Η πλειοψηφία του μεταναστευτικού πληθυσμού (51.4%) αποτελεί ενεργό εργατικό δυναμικό και αντιστοιχεί περίπου στο 8.5% του συνολικού εργατικού δυναμικού της χώρας.

2.4.2 Απασχόληση και επαγγελματική κατάρτιση των μεταναστών

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Απογραφής του 2001, η πλειοψηφία των εργαζομένων μεταναστών ασχολείται σε μισθωτές εργασίες σε ποσοστό 89%. Το μερίδιο των

¹¹⁷ Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος(www.statistics.gr).

¹¹⁸ Χλέτσος, Μ., Κόλλιας, Χ., Συρακούλης, Κ., Παλαιολόγου, Σ., Θαλασσοχώρη, Χ., Μπουρδούβαλη, Β., Πούλιου, Α., (2005), *στο ίδιο*, σελ. 6.

αυτοαπασχολούμενων είναι 6.5%, οι εργοδότες αποτελούν το 2.8% και το 1.7% είναι συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη της οικογένειας¹¹⁹.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ε.Ο.Π 2004-05, η πλειοψηφία των μεταναστών απασχολείται σε μισθωτές εργασίες κατά 93.7% του συνόλου, τα ποσοστά των αυτοαπασχολούμενων μεταναστών με υπαλλήλους ή χωρίς είναι 1.2% και 4.1% αντίστοιχα (πίνακας 17) τα οποία αν και αρκετά χαμηλά παρουσιάζουν αυξητική τάση σε σχέση με τα παλαιότερα στοιχεία¹²⁰.

Είδος Απασχόλησης μεταναστών	Ποσοστά απασχόλησης μεταναστών	
	Απογράφη 2001	ΕΟΠ 2004/05
Μισθωτός	89.0%	93.70%
Αυτοαπασχολούμενος	6.50%	5.30%
Εργοδότης	2.80%	1.20%
Συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη της οικογένειας	1.70%	0.90%

Πίνακας 17-Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2004/05.

Η επαγγελματική κατάρτιση των μεταναστών, σύμφωνα με την Απογραφή του 2001 δίνεται ως εξής: το 68.3% των απασχολούμενων μεταναστών εργάζονται ως τεχνίτες, ανειδίκευτοι εργάτες, οδηγοί και χειριστές μηχανημάτων και στον κλάδο του λιανικού εμπορίου. Το 10.4% εργάζονται στις υπηρεσίες ή ως πωλητές και το υπόλοιπο 21.3% στους λοιπούς κλάδους¹²¹.

Αντίστοιχα σύμφωνα με τα στοιχεία της Ε.Ο.Π 2004/2005, οι περισσότεροι απασχολούμενοι μετανάστες εργάζονται ως ανειδίκευτοι εργάτες με ποσοστό 37.7% κυρίως σε χειρωνακτικές εργασίες και ως ειδικευμένοι τεχνίτες με ποσοστό 35.4%. Οι οικονομικοί μετανάστες επίσης απασχολούνται σε θέσεις παροχής

¹¹⁹ Χλέτσος, Μ., Κόλλιας, Χ., Συρακούλης, Κ., Παλαιολόγου, Σ., Θαλασσοχώρη, Χ., Μπουρδούβαλη, Β., Πούλιου, Α., (2005), *στο ίδιο*, σελ. 21.

¹²⁰ Κόντης Α., (2006), *στο ίδιο*, σελ. 39-41.

¹²¹ Χλέτσος, Μ., Κόλλιας, Χ., Συρακούλης, Κ., Παλαιολόγου, Σ., Θαλασσοχώρη, Χ., Μπουρδούβαλη, Β., Πούλιου, Α., (2005), *στο ίδιο*, σελ. 4-16.

υπηρεσιών ή ως πωλητές σε καταστήματα και λαϊκές αγορές με ποσοστό 15.7% ως χειριστές μηχανημάτων με ποσοστό 3% ¹²²κ.α (πίνακας 18).

Επαγγελματική κατάρτιση μεταναστών		
Επάγγελμα	Απογραφή 2001	ΕΟΠ 2004/05
	Ποσοστό μεταναστών	
Τεχνίτες, ανειδίκευτοι εργάτες, οδηγοί και χειριστές μηχανημάτων και στο κλάδο του λιανικού εμπορίου	68.30%	76.10%
Κλάδος υπηρεσιών ή ως πωλητές	10.40%	15.70%
Λοιποί κλάδοι	21.30%	8.20%

Πίνακας 18 –Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή 2001 και ΕΟΠ 2004/05

Οι κλάδοι απασχόλησης των μεταναστών στην Ελλάδα με βάση την Απογραφή του 2001 είναι στις κατασκευές το 24.5%, στις λοιπές υπηρεσίες 20.5% στον αγροτικό τομέα το 17.5% στο εμπόριο, ξενοδοχεία-εστιατόρια 15.7% και στον μεταποιητικό τομέα το 11.9%.

Σύμφωνα με την Ε.Ο.Π περίπου το 1/3 του εργατικού δυναμικού των μεταναστών εργάζεται στον κλάδο των κατασκευών (31.7%). Άλλοι κλάδοι απασχόλησης αυτών είναι τα ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό (20.5%), οι μεταποιητικές βιομηχανίες (12.8%) και βιοτεχνίες και το εμπόριο και οι επισκευές (11.6%) Ο κλάδος του εμπορίου παρουσιάζει σημαντική αύξηση τα τελευταία χρόνια κ.α¹²³ (πίνακας 19).

Απασχόληση των μεταναστών κατά κλάδο		
Επαγγελματικός κλάδος	Απογραφή 2001	ΕΟΠ 2004/05
	Ποσοστό μεταναστών	
Κατασκευές	24.5%	31.7%
Μεταποιητικές βιομηχανίες	11.9%	12.8%
Εμπόριο και επισκευές, Ξενοδοχεία-εστιατόρια	15.7%	19.8%
Αγροτικός τομέας	17.5%	6.0%
Άλλες υπηρεσίες	20.5%	22.9%
Λοιποί κλάδοι	9.9%	6.8%

Πίνακας 19 –Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή 2001-ΕΟΠ 2004/05.

¹²² Κόντης Α., (2006), στο ίδιο, σελ. 41

¹²³ Κόντης Α., (2006), στο ίδιο, σελ. 42.

Οι μετανάστες τέλος από τα στοιχεία της Ε.Ο.Π 2004-05, εργάζονται σε ποσοστό 69.7% σε μόνιμη ή αορίστου χρόνου εργασία. Το 30.3% δε, αντιπροσωπεύει εργασιακές σχέσεις με σύμβαση ορισμένου χρόνου ή παροχής συγκεκριμένου έργου και περιστασιακές εργασίες. Οι παραπάνω εργασιακές σχέσεις των μεταναστών έχουν συναφθεί με επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα σε ποσοστό 97.7% και με φορείς του δημόσιου τομέα το υπόλοιπο 2.3%¹²⁴.

Με βάση όλα τα παραπάνω στοιχεία συμπεραίνεται ότι η πλειοψηφία των μεταναστών ζει και εργάζεται στις περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας, καθώς επίσης η πλειοψηφία αυτών ζει κυρίως στις αστικές περιοχές. Οι μετανάστες στην πλειοψηφία τους εργάζονται σε δουλειές που δεν σχετίζονται με τον αγροτικό τομέα, όπως οι κατασκευές και οι λοιπές υπηρεσίες. Ειδικότερα το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών εργάζονται ως τεχνίτες, χειριστές μεταφορικών μέσων, ανειδίκευτοι εργάτες και μικροεπαγγελματίες¹²⁵.

Η απασχόληση των μεταναστών στους παραπάνω επαγγελματικούς κλάδους, καταδεικνύει το γεγονός ότι το εκπαιδευτικό τους επίπεδο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί από χαμηλό έως μέτριο προσδιορίζοντας έτσι και τις δυνατότητες απασχόλησής τους¹²⁶.

2.4.3 Ανεργία των μεταναστών στη χώρα

Το ποσοστό των ανέργων μεταναστών, σύμφωνα με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού του 2005 ανέρχεται στο 8.1% και είναι μικρότερο του ποσοστού ανεργίας του συνολικού πληθυσμού (9.6%), όπως και του ποσοστού ανεργίας των Ελλήνων (9.7%). Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα στοιχεία για τον πληθυσμό της χώρας, το εργατικό δυναμικό καθώς και τους απασχολούμενους και ανέργους, τόσο για τους Έλληνες όσο και για τους μετανάστες (πίνακας 20¹²⁷).

¹²⁴ Κόντης Α., (2006), *στο ίδιο*, σελ. 41.

¹²⁵ Keramidas, D., Economidis, C., Stroplos, N., (2006) , *idid*, pp. 11.

¹²⁶ Keramidas, D., Economidis, C., Stroplos N., (2006), *idid*, pp. 11.

¹²⁷ Keramidas, D., Economidis, C., Stroplos, N., (2006), *idid*., pp. 14.

Κατανομή εργατικού δυναμικού στην Ελλάδα 15 ετών και άνω

	<i>Πληθυσμός ηλικίας 15 και άνω</i>				
	Πληθυσμός	Εργατικό δυναμικό	Μη ενεργός Πληθυσμός	Εργαζόμενοι	Άνεργοι
Μετανάστες	448.573 (355.215 το 2003)	321.906 (255.120 το 2003)	126.667	295.833	26.073
Έλληνες	8.654,077	4.526,888	4.127,189	4.086,243	440.645
Σύνολο	9.102,650	4.848,794	4.253,836	4.382,076	466.716

Πίνακας 20-Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα εργατικού δυναμικού 2005.

2.5 Το προφίλ των μεταναστών σύμφωνα με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2005

Όπως παρατηρούμε από τον παρακάτω πίνακα (πίνακας 21¹²⁸) σύμφωνα με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού του 2005, η απασχόληση των μεταναστών εξελίσσεται ως εξής: το 33.5% απασχολείται στο κλάδο των κατασκευών, το 13.3% στις μεταποιητικές βιομηχανίες, το 10% στο κλάδο των ξενοδοχείων και εστίασης και το 15.1% απασχολούνται ως οικιακό προσωπικό. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται αναλυτικά η απασχόληση των μεταναστών ανά κλάδο παραγωγής.

ΈΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	ΈΤΟΣ 2005	
Κλάδοι Απασχόλησης	Αριθμός	Ποσοστό
Γεωργία, Κτηνοτροφία, Θήρα, Δασοκομία	22.417	7.577%
Αλιεία	530	0.179%
Ορυχεία και Λατομεία	842	0.284%
Μεταποιητικές Βιομηχανίες	39.458	13.337%
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος φυσικού αερίου & νερού	487	0.164%
Κατασκευές	99.167	33.521%
Χονδρικό & Λιανικό Εμπόριο επισκευή οχημάτων & οικιακών συσκ.	27.944	9.445%
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	29.566	9.994%
Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	6.216	2.101%
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	861	0.291%

¹²⁸ Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος(www.statistics.gr).

Διαχείριση ακίνητης περιουσίας εκμισθώσεις & επιχειρ. Δραστηριότητες	10.623	3.59%
Δημόσια Διοίκηση & άμυνα υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	557	0.188%
Εκπαίδευση	1.644	0.555%
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	4.034	1.363%
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	6.588	2.226%
Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	44.898	15.176%
Ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	-	-
Σύνολο	295.832	100%

Πίνακας 21- Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2005.

Ο πίνακας 22¹²⁹ παραθέτει λεπτομερώς την επαγγελματική ιδιότητα των μεταναστών σύμφωνα με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2005. Συμπεραίνεται, λοιπόν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών (37.14%) είναι τεχνίτες και ανειδίκευτοι εργάτες (31.79%). Ένα αξιοσημείωτο ποσοστό της τάξης του (13.94%) απασχολούνται στο τομέα των υπηρεσιών ή εργάζονται ως μικροπωλητές.

ΚΛΑΔΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	ΈΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ 2005	
1. ΜΕΛΗ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΟΜΕΝΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ, ΑΝΩΤΕΡΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ & ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ	7.182	2.427%
2. ΠΡΟΣΩΠΑ ΠΟΥ ΑΣΚΟΥΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ & ΣΥΝΑΦΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	6.703	2.265%
3. ΤΕΧΝΟΛΟΓΟΙ, ΤΕΧΝΙΚΟΙ ΒΟΗΘΟΙ & ΑΣΚΟΥΝΤΕΣ ΣΥΝΑΦΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	3.520	1.189%
4. ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΓΡΑΦΕΙΟΥ & ΑΣΚΟΥΝΤΕΣ ΣΥΝΑΦΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	5.336	1.803%
5. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ & ΠΩΛΗΤΕΣ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ & ΥΠΑΙΘΡΙΕΣ ΑΓΟΡΕΣ	41.232	13.937%
6. ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ, ΑΛΙΕΙΣ Κ.Π.Α.Ε.	10.445	3.531%
7. ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΤΕΧΝΙΤΕΣ & ΑΣΚΟΥΝΤΕΣ ΣΥΝΑΦΗ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	109.873	37.14%
8. ΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΣΤΑΘΕΡΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ, ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ & ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	17.420	5.888%
9. ΑΝΕΙΔΙΚΕΥΤΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ, ΧΕΙΡΩΝΑΚΤΕΣ & ΜΙΚΡΟΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ	94.044	31.789%
ΠΡΟΣΩΠΑ ΜΗ ΔΥΝΑΜΕΝΑ ΝΑ ΚΑΤΑΤΑΓΟΥΝ	78	0.0264%
Σύνολο	295.833	100%

Πίνακας 22- Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα εργατικού δυναμικού 2005.

¹²⁹ Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος(www.statistics.gr).

Τέλος ο πίνακας 23¹³⁰ παρέχει πληροφορίες για το ποιο ποσοστό των μεταναστών απασχολείται σε σημαντικούς κλάδους σε σχέση με το σύνολο. Προκύπτει ότι στα ιδιωτικά νοικοκυριά τα οποία απασχολούν οικιακό προσωπικό, οι μετανάστες καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος του συνόλου (66.2%). Επίσης σημαντική διαφαίνεται και η συμμετοχή των μεταναστών στο κλάδο των κατασκευών (27%).

ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΕΠΙ ΣΥΝΟΛΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	
Κατασκευές	27.0%
Ξενοδοχεία-Εστιατόρια	9.7%
Μεταποιητικές βιομηχανίες	7.0%
Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	66.2%

Πίνακας 23-Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα εργατικού δυναμικού 2005.

2.6 Κλάδοι πρόσληψης και απασχόλησης των μεταναστών, πλήρης και μερική απασχόληση, επίπεδο εκπαίδευσης

Η μελέτη του Λιανού (2003) αναλύει μερικά σημαντικά ζητήματα που παρατίθενται παρακάτω. Οι κλάδοι πρόσληψης και απασχόλησης των μεταναστών, η πλήρης και μερική απασχόληση των μεταναστών και η εκπαίδευση είναι μερικά από τα θέματα αυτής της μελέτης.

2.6.1 Προσλήψεις και απασχόληση των μεταναστών κατά κλάδο

Οι περισσότεροι μετανάστες προσλαμβάνονται από μικρές επιχειρήσεις. Αυτοί απασχολούνται κυρίως σε δυο κλάδους: τις κατασκευές και τις μεταποιητικές βιομηχανίες. Εκείνοι οι οποίοι ασχολούνται με τις υπηρεσίες προσλαμβάνονται σε ξενοδοχεία-εστιατόρια, μικροπωλητές σε υπαίθριες αγορές, συνεργεία αυτοκινήτων. Επίσης παρατηρείται οι μετανάστες χαμηλότερου εκπαιδευτικού επιπέδου, να απασχολούνται σε θέσεις που ταιριάζουν στις δυνατότητες τους. Από εδώ συνάγεται και το συμπέρασμα ότι οι περισσότεροι μετανάστες απασχολούνται ως οικιακό προσωπικό¹³¹.

¹³⁰ Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος(www.statistics.gr).

¹³¹ Λιανός, Θ., (2003), *Σύγχρονη μετανάστευση στην Ελλάδα: Οικονομική διερεύνηση*, ΚΕΠΕ-Μελέτες 51, Αθήνα, σελ. 87-88.

Στον παρακάτω πίνακα (πίνακας 24) παρουσιάζεται η απασχόληση των μεταναστών ανάλογα με το μέγεθος της κάθε εταιρείας.

<i>Μέγεθος της εταιρείας</i>	<i>Ποσοστό απασχόλησης των μεταναστών</i>	<i>Ποσοστό απασχόλησης των Ελλήνων %</i>
1 έως 11	33%	67%
11 έως 20	24%	75%
21 έως 30	19%	81%
31 έως 50	14%	85%
51 έως 100	16%	84%
>100	9%	91%

Πίνακας 24-Πηγή: ΕΣΥΕ, Θ.Λιανός, Σύγχρονη μετανάστευση στην Ελλάδα: Οικονομική διερεύνηση.

Συνάγεται το συμπέρασμα ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών απασχολείται σε εταιρείες περιορισμένου εργατικού δυναμικού. Σε αντίθεση με τους μετανάστες θα μπορούσε να ειπωθεί ότι οι Έλληνες απασχολούνται σε μικρού αλλά και μεγαλύτερου μέγεθος εταιρείες.

2.6.2 Πλήρης και μερική απασχόληση των μεταναστών

Οι μετανάστες απασχολούνται σε θέσεις πλήρους απασχόλησης κατά 20% και σε θέσεις μερικής απασχόλησης κατά 41%, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά για τους Έλληνες είναι 80% και 26%¹³².

Το εκπαιδευτικό επίπεδο δεν έχει σημαντική σημασία όσον αφορά στην επιλογή των μεταναστών για πλήρη ή μερική απασχόληση. Αντίθετα για τους Έλληνες η απασχόληση μερικού τύπου, παρατηρείται στα άτομα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το ποσοστό μερικής απασχόλησης, τόσο για τους μετανάστες όσο και για τους Έλληνες, παρουσιάζει απόκλιση μεταξύ των δύο φύλων και ειδικότερα υπέρ των γυναικών, με ποσοστά 52.7% αντί 34.9 % για τους μετανάστες και 34.1%, αντί 20% για τους Έλληνες.

¹³² Λιανός, Θ., (2003), στο *ίδιο*, σελ. 90-92.

Η μερική απασχόληση στην ελληνική αγορά εργασίας είναι περιορισμένη γιατί κοστίζει ακριβότερα αναλογικά με τις θέσεις πλήρους απασχόλησης και αφορά κυρίως στους μετανάστες και στις γυναίκες¹³³.

2.6.3 Επιπτώσεις της απασχόλησης στην μετανάστευση

Σύμφωνα με την μελέτη του Λιανού (2003)¹³⁴:

- Η μετανάστευση έχει μικρές επιπτώσεις στους μισθούς των εγχωρίων και αφορά κυρίως στις κατηγορίες χωρίς ή με μικρή εξειδίκευση.
- Η μετανάστευση αυξάνει την προσφορά εργασίας, με ότι αρνητική συνέπεια αυτό ενέχει στους μισθούς των εγχωρίων, ανάλογα με τη μορφή της εργασίας και τα χαρακτηριστικά του εργατικού δυναμικού.
- Ταυτόχρονα, η μετανάστευση έχει θετικές επιδράσεις στη ζήτηση των προϊόντων, αυξάνοντας έτσι την ζήτηση για κατανάλωση και επενδύσεις, αντισταθμίζοντας έτσι τις αρνητικές επιπτώσεις.
- Η επίδραση της ζήτησης μπορεί να γίνει ορατή όχι μόνο άμεσα με την αύξηση της κατανάλωσης, αλλά και μέσω της μείωσης των μισθών με συνέπεια την αύξηση όλης της παραγωγικής δραστηριότητας.
- Οι μετανάστες απασχολούνται κυρίως ως το επάγγελμα «ανειδίκευτοι, χειρωνακτές» και δευτερευόντως ειδικευμένους τεχνίτες και στον τομέα παροχής υπηρεσιών, στους κλάδους «ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακούς βοηθούς, ξενοδοχεία-εστιατόρια και κατασκευές».
- Το ποσοστό απασχόλησης των μεταναστών στον πληθυσμό δεν έχει καμία επίπτωση στο ποσοστό ανεργίας ανδρών και γυναικών.
- Το ποσοστό συμμετοχής των μεταναστών δεν έχει καμία επίπτωση στο ποσοστό συμμετοχής των ανδρών στο εργατικό δυναμικό.
- Το ποσοστό συμμετοχής των μεταναστών έχει θετική επίδραση στο ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό.
- Τέλος συμπεραίνεται ότι υπάρχουν κάποιου είδους διακρίσεις στους μισθούς, λαμβάνοντας οι Έλληνες υψηλότερες αμοιβές.

¹³³ Keramidas, D., Economidis, E., Strompos, N., (2006), *'The participation of migrants in the Greek economy: An input-output analysis'*, pp. 16.

¹³⁴ Λιανός, Θ., (2003), *στο ίδιο*, σελ. 100-124.

2.7 Άνιση πρόσβαση σε θέσεις απασχόλησης

Σύμφωνα με τον Ντεμούση¹³⁵ (2006), η διαφορά στους μισθούς μεταξύ Ελλήνων και μεταναστών αποδίδεται κυρίως στην άνιση πρόσβαση των μεταναστών στις διαφορές θέσεις απασχόλησης. Το συμπέρασμα του προέκυψε από την ανάλυση των αποτελεσμάτων της Ε.Ο.Π 2004-05, υστέρα από τον διαχωρισμό των μεταναστών σε 4 κατηγορίες επαγγέλματος.

Σύμφωνα με τον Λιανό (1996) οι μετανάστες λαμβάνουν αμοιβές οι οποίες είναι 40-60% λιγότερες από εκείνες των Ελλήνων σε αντίστοιχα επαγγέλματα.¹³⁶

Σύμφωνα με τους Σαρρή και Ζωγραφάκη (1996) η μετανάστευση ασκεί αρνητική επίδραση στην αμοιβή της ανειδίκευτης εργασίας και θετική στην αμοιβή της ειδικευμένης εργασίας. Η σχετική μελέτη υπέθεσε τη διαφορά των μισθών βρίσκεται στο 40% και ότι όλοι οι μετανάστες παρέχουν ανειδίκευτη εργασία.¹³⁷

Η διακύμανση στην ωριαία αμοιβή, που υπολογίστηκε βάσει της μηνιαίων αποδοχών και του αριθμού ωρών που εργάστηκαν την εβδομάδα, υπολογίστηκε σε 5.362€ για τους Έλληνες και 4.049€ για τους μετανάστες. Η μελέτη¹³⁸ κατέληξε στα εξής:

- Η μέση ωριαία πληρωμή για τους Έλληνες είναι 39.8% υψηλότερη από αυτή των μεταναστών.
- Περίπου 89.6% των μεταναστών απασχολούνται στον ιδιωτικό τομέα έναντι 62.1% των Ελλήνων.
- Περίπου 9.9% των μεταναστών δεν έχουν καμία κοινωνική ασφάλιση έναντι 1.8% Ελλήνων και απασχολούνται κυρίως ανειδίκευτοι εργάτες.
- Συνάγεται από τα παραπάνω ότι οι αμοιβές των μεταναστών είναι χαμηλές επειδή απασχολούνται στον ιδιωτικό τομέα και επιπλέον ως ανειδίκευτοι εργάτες.

¹³⁵ Ντεμούσης, Μ., Γιαννακόπουλος, Ν., και Ζωγραφάκης, Σ., (2006), Διερεύνηση των μισθολογικών διαφορών Ελλήνων και μεταναστών εργαζομένων στην Ελλάδα. Ανακοινώθηκε σε επιστημονικό συνέδριο με τίτλο *‘Η Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες-πολιτικές-προοπτικές’* ΙΜΕΠΟ, Διεξήθη τον Νοέμβριο 23-24,2006, σελ. 136-148.

¹³⁶ Keramidas, D., Economidis, C., Stroplos, N., (2006), *idid*, pp. 22.

¹³⁷ Keramidas, D., Economidis, E., Stroplos, N., (2006), *idid*, pp. 22.

¹³⁸ Keramidas, D., Economidis, E., Stroplos, N., (2006), *idid*, pp. 22.

Η μελέτη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι μετανάστες υφίστανται διακρίσεις στους μισθούς στην αγορά εργασίας. Παρατηρείται μια συγκέντρωση σε επαγγέλματα που έχουν χαμηλές αποδοχές και απασχολούνται κυρίως ως ανειδίκευτοι εργάτες.

2.8 Η οικογενειακή και οικονομική κατάσταση των μεταναστών

Σύμφωνα με τη μελέτη της Καβουνίδη (2003), προκύπτουν ορισμένα στοιχεία για την οικογενειακή κατάσταση των μεταναστών. Το 69.2% των ανδρών είναι παντρεμένοι και ζουν με τις γυναίκες τους, το 50% των μεταναστών έχουν παιδιά, το 65% ζουν με τα παιδιά τους και το 74% μοιράζονται το χώρο με τους συγγενείς τους¹³⁹.

2.8.1 Ώρες εργασίας μεταναστών

Σύμφωνα με τη μελέτη της Καβουνίδη (2003) μπορούν να εξαχθούν κάποια συμπεράσματα όσον αφορά στο προφίλ της οικογενειακής κατάστασης των μεταναστών και στις εργασιακές ώρες αυτών.

Ο πίνακας 25¹⁴⁰ παραθέτει τα στοιχεία για τις ώρες εργασίας των μεταναστών στη χώρα. Όπως παρατηρείται, οι μετανάστες εργάζονται στην πλειοψηφία τους πάνω από τις σαράντα ώρες εβδομαδιαία και μάλιστα μονό στην κύρια εργασία τους, χωρίς να αναφέρονται οι ώρες εργασίας από έκτακτες ή δεύτερες εργασίες¹⁴¹.

Το 36% του συνόλου των απασχολούμενων μεταναστών εργάζεται μέχρι τις σαράντα ώρες την εβδομάδα στην κυρία εργασία τους. Το 52% περίπου των εργαζομένων μεταναστών, απασχολούνται από 41-60 ώρες την εβδομάδα. Ενώ και ένα 12% εργάζεται παραπάνω από 61 ώρες την εβδομάδα. Όπως γίνεται αντιληπτό οι ώρες απασχόλησης των μεταναστών είναι αρκετές.

¹³⁹ Καβουνίδη, Τ., (2003), Έρευνα για την οικονομική και κοινωνική ένταξη των μεταναστών, Παρατηρητήριο απασχόλησης-Ερευνητική Πληροφορική Α.Ε, Αθήνα, σελ. 85-93.

¹⁴⁰ Keramidis, D., Economidis, C., Stropoulos, N., (2006), *idid*, pp. 17.

¹⁴¹ Καβουνίδη, Τ., (2003), *στο ίδιο*, σελ. 72-73.

<i>Εργάσιμες ώρες εβδομαδιαία</i>	<i>Ποσοστό</i>
Έως 40	36%
41-50	34%
51-60	18%
Πάνω από 60	12%

Πίνακας 25- Πηγή: Καβουνίδη 2003, Έρευνα για την οικονομική και κοινωνική ένταξη των μεταναστών.

2.8.2 Μηνιαίο Εισόδημα Μεταναστών

Σύμφωνα με την έρευνα της Καβουνιδή (2003), το καθαρό μηνιαίο εισόδημα των μεταναστών το 2000, δίνεται από τον παρακάτω πίνακα¹⁴²:

<i>Μισθός Μεταναστών από κύρια εργασία(%)</i>	<i>Καθαρό μηνιαίο εισόδημα</i>	
	<i>Σε δραχμές</i>	<i>Σε ευρώ</i>
19.4%	15.,000 <	440
32.6%	150.000-199.000	584
26.5%	200.000-249.000	730
21.4%	> 250.000	734

Πίνακας 26- Πηγή: Καβουνίδη 2003, Έρευνα για την οικονομική και κοινωνική ένταξη των μεταναστών.

Η ίδια μελέτη μας βοηθά να κατανοήσουμε περισσότερα στοιχεία όσον αφορά στο οικονομικό προφίλ των μεταναστών. Έτσι το 58% των ανδρών αμείβονται με 584€, ενώ μόλις το 14% των γυναικών με το ίδιο ποσό. Επίσης το 47% των γυναικών ανήκει στη χαμηλότερη εισοδηματική τάξη κάτω των 440 ευρώ, ενώ μόλις το 11% των ανδρών ανήκει στην ίδια κατηγορία. Στην εισοδηματική κατάσταση από 586-730€ κατατάσσεται το 10% των γυναικών και 32% των ανδρών. Στη κατηγορία πάνω από 734€, βρίσκεται μονό το 4% των γυναικών σε σχέση με το 27% των ανδρών¹⁴³.

¹⁴² Keramidas, D., Economidis, C., Stropoulos, N., (2006), *idid*, pp. 17.

¹⁴³ Καβουνίδη, Τ., (2003), *στο ίδιο*, σελ. 73-75.

Η επαγγελματική ομάδα που ανήκει στη χαμηλότερη εισοδηματική τάξη με το μεγαλύτερο ποσοστό (37%), είναι εκείνη των προσωπικών υπηρεσιών και του καθαρισμού. Αντίθετα η ομάδα εκείνη με το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολουμένων να βρίσκεται στην υψηλότερη εισοδηματική τάξη είναι εκείνη της οικοδομής και των δομικών έργων.

Σύμφωνα με την έρευνα των Μαράτου-Αλιπραντή και Gason (2006), το μηνιαίο διαθέσιμο εισόδημα των μεταναστών και των ελληνικών νοικοκυριών το 2003, ήταν όπως διαφαίνεται στον παρακάτω πίνακα (πίνακας 27¹⁴⁴).

<i>Μηνιαίο Εισόδημα (EDI σε €)</i>	<i>Ποσοστό απασχολουμένων</i>	
	<i>Ελληνικά νοικοκυριά</i>	<i>Νοικοκυριά Μεταναστών</i>
0-395	20.8%	25.0%
395-988	54.0%	62.3%
>988	25.1%	12.7%
Σύνολο	100.0	100.0

Πίνακας 27, Πηγή: Μαράτου-Αλιμπράντη, Gason 2006, *Μετανάστευση και κοινωνική ασφάλιση: Μία προσέγγιση με βάση δεδομένα ασφαλιστικών ταμείων και της έρευνας ESYE/ EKKE EU-SILC*, σύμφωνα με το Equivalent Disposable Income (EDI).

Παρατηρείται ότι πολύ μικρό ποσοστό των νοικοκυριών των μεταναστών κατατάσσονται στη τρίτη κατηγορία. Γεγονός που φανερώνει πολλά στοιχεία για το βιοτικό επίπεδο των μεταναστών, καθώς και για τη δυνατότητα αντιμετώπισης εκτατών αναγκών (προβλήματα υγείας).

Τέλος σύμφωνα με τη μελέτη του Κοσμά (2006) το μέσο μηνιαίο εισόδημα των μεταναστών ανέρχεται στο 756.3€.

2.9 Ιατρική περίθαλψη και ασφάλιση των μεταναστών

Πληροφορίες σχετικά με την ιατρική περίθαλψη και ασφάλιση του μεταναστευτικού πληθυσμού στην Ελλάδα προέρχονται και πάλι από την Ε.Ο.Π. 2004-05. Οι δαπάνες των νοικοκυριών των μεταναστών για την υγεία (φάρμακα, ιατρική περίθαλψη, νοσηλεία κ.α.) είναι εξαιρετικά χαμηλότερες από τις

¹⁴⁴ Keramidas, D., Economidis, C., Stroplos, N., (2006), *idid*, pp. 18.

αντίστοιχες των ελληνικών νοικοκυριών. Αυτή η διάφορα πιθανόν οφείλεται στην ηλικιακή σύνθεση των πληθυσμών (υψηλό ποσοστό ηλικιωμένων στα ελληνικά νοικοκυριά, έναντι του σχεδόν μηδενικού ποσοστού των μεταναστών).

Οι μετανάστες με υποχρεωτική ασφάλιση υγείας στην Ελλάδα καταλαμβάνουν ποσοστό 86.4% επί του συνόλου αυτών, ενώ των ημεδαπών 91.2% του συνόλου. Οι Έλληνες χωρίς ασφάλεια υγείας υπολογίζονται περίπου στα 3.5% του πληθυσμού, ενώ οι μετανάστες χωρίς ασφάλεια υγείας περίπου στο 12.9%. Το γεγονός αυτό οφείλεται κυρίως στο φαινόμενο της «μαύρης εργασίας», που επηρεάζει περισσότερο τους αλλοδαπούς σε σχέση με τους ημεδαπούς εργαζόμενους, λόγω της φύσης της εργασίας τους και των επαγγελματικών κλάδων που απασχολούνται¹⁴⁵.

Το ασφαλιστικό ταμείο που ανήκει το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών (87% του συνόλου), είναι το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Ι.Κ.Α.) και ακολουθούν αλλά ασφαλιστικά ταμεία, όπως ο Ο.Γ.Α., το Δημόσιο και το Τ.Ε.Β.Ε.¹⁴⁶. Η ταξινόμηση των ασφαλισμένων μεταναστών στους παραπάνω ασφαλιστικούς φορείς δείχνει ακριβώς την φύση εργασίας τους, όπου η πλειοψηφία αυτών απασχολείται σε μισθωτή εργασία (93.7% με βάση τα στοιχεία της Ε.Ο.Π).

Σύμφωνα με τη μελέτη της Καβουνίδη (2003), το 66% των περιπτώσεων ο εργοδότης αναλαμβάνει εξολοκλήρου τα έξοδα της ασφάλισης. Άλλη περίπτωση αποτελεί το 11% των μεταναστών να αναλάβουν όλα τα επιπλέον έξοδα και τέλος το 6% να αναλάβουν τα έξοδα από κοινού¹⁴⁷.

Σύμφωνα με την μελέτη των Μαράτου-Αλιμπράντη και Gason (2008) για την κοινωνική ασφάλιση των μεταναστών, παραθέτονται τα ακόλουθα στοιχεία. Στο Ι.Κ.Α (Ίδρυμα κοινωνικών ασφαλίσεων), όπου «ασφαλισμένος είναι οποιαδήποτε πρόσωπο παρέχει εξαρτημένη εργασία ανεξάρτητα από την υπηκοότητα ή την

¹⁴⁵ Κόντης Α., (2006), στο *ίδιο*, σελ. 42-43.

¹⁴⁶ Κόντης Α., (2006), στο *ίδιο*, σελ. 44.

¹⁴⁷ Καβουνίδη, Τ., (2003), στο *ίδιο*, σελ. 77-83.

ιθαγένεια του¹⁴⁸» είναι ασφαλισμένοι 242.142 και 130.510 εξ αυτών είναι Αλβανοί. Στο Τ.Ε.Β.Ε. που αποτελεί φορέα ασφάλισης των βιοτεχνιών και επαγγελματιών, ασφαλίζονται όσοι έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους ανεξάρτητα από τη μορφή της εταιρείας που εργάζονται. Στο φορέα ανήκουν αυτό 9.705 και οι 3.307 εξ αυτών είναι Αλβανοί. Στον ΟΓΑ υπάγονται οι αγρότες και οι αλιείς που δεν ανήκουν σε κανένα άλλο ασφαλιστικό φορέα. Κατατάσσονται δε 44.689 και οι 35.318 εξ αυτών είναι Αλβανοί¹⁴⁹.

Σύμφωνα με τη μελέτη της Οικονόμου (2008) η εισφοροδιαφυγή κυμαίνεται στο 20% των ασφαλιστικών ταμείων. Ο αριθμός των ασφαλισμένων στα τρία ασφαλιστικά ταμεία για το 2004 είναι 207.831 στο Ι.Κ.Α, 13.725 στο Τ.Ε.Β.Ε. και 41.817 στον ΟΓΑ¹⁵⁰.

Στην ίδια μελέτη παρατίθενται στοιχεία και για τις αναμενόμενες παροχές και αναμενόμενες εισφορές για την κυρία και την επικουρική σύνταξη. Ως εκ τούτου προκύπτει ότι για το έτος 2007 ο λόγος των αναμενόμενων παροχών προς τις αναμενόμενες εισφορές για τη κυρία σύνταξη είναι το 0.04% και ο ίδιος λόγος για τη επικουρική σύνταξη είναι το 0.12%. Προκύπτει λοιπόν από τα στοιχεία ότι η ένταξη των μεταναστών στα ασφαλιστικά ταμεία είναι πολύ πρόσφατη και συνεπώς δεν κατοχυρώνονται δικαιώματα για τουλάχιστον 20 χρόνια¹⁵¹.

2.10 Εμβάσματα μεταναστών

Σύμφωνα με την Καβουνίδα (2003) τα εμβάσματα που έστελναν οι μετανάστες στη χώρα προέλευσης τους είχαν ως εξής:

¹⁴⁸Μαράτου, Μ-Αλιπράντη και Γκαζόν, Ε., (2006) *Μετανάστευση και κοινωνική ασφάλιση: Μία προσέγγιση με βάση δεδομένα ασφαλιστικών ταμείων και της έρευνας ΕΣΥΕ/ ΕΚΚΕ EU-SILC*. Ανακοινώθηκε σε επιστημονικό συνέδριο με τίτλο 'Μετανάστευση στην Ελλάδα :Εμπειρίες-Πολιτικές-Προοπτικές', ΙΜΕΠΟ, Διεξήχθη τον Νοέμβριο 23-24,2006, σελ. 101.

¹⁴⁹ Μαράτου, Μ-Αλιπράντη και Γκαζόν, Ε., (2006), *ΙΜΕΠΟ, στο ίδιο*, σελ. 102-105.

¹⁵⁰ Οικονόμου, Μ., Ζαμπέλης, Π., Πετράκου, Η., Κόντης, Α., και Νικολόπουλος, Π., (2006) *Η συμβολή των μεταναστών στο ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα*. Ανακοινώθηκε σε επιστημονικό συνέδριο με τίτλο 'Μετανάστευση στην Ελλάδα :Εμπειρίες-Πολιτικές-Προοπτικές'. ΙΜΕΠΟ, Διεξήχθη τον Νοέμβριο 23-24,2006 ,σελ. 84

¹⁵¹ Οικονόμου, Μ., Ζαμπέλης, Π., Πετράκου, Η., Κόντης, Α., και Νικολόπουλος, Π., (2006), *στο ίδιο*, σελ. 86-88.

Εμβάσματα τα οποία σταλθήκαν από τους Μετανάστες το 2000 προς τις χώρες προέλευσης.

<i>Χρηματική αξία εμβασμάτων</i>		<i>Μετανάστες στο Σύνολο (%)</i>	<i>Αλβανοί (%)</i>
<i>(Δραχμές)</i>	<i>(€)</i>		
0	0	49.7%	58.5%
Έως 30,000	Έως 88	15.9%	17.8%
30,000-59,000	88-173	17.5%	15.2%
60,000-89,000	173-261	7.1%	2.4%
>90,000	>264	9.7%	6.2%

Πίνακας 28-Πηγή: Τ.Καβουνίδη 2003, *Έρευνα για την οικονομική και κοινωνική ένταξη των μεταναστών*

Όπως διαφαίνεται από τα στοιχεία το 50% των μεταναστών δε στέλνουν καθόλου χρήματα, ενώ περίπου το 10% στέλνει πάνω από 264€. Τα ποσοστά αυτά ποικίλουν και παρουσιάζουν υψηλή διακύμανση ανάλογα με την υπηκοότητα των μεταναστών.

Σύμφωνα με μια πιο εμπεριστατωμένη έρευνα του Νικά (2006), όπου χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από το Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης προκύπτει ο πίνακας 29.

Εμβάσματα που στάλθηκαν από τους μετανάστες το 2005 στις χώρες προέλευσης τους

<i>Κανάλια</i>	<i>Ποσοστό των μεταναστών που στέλνουν εμβάσματα</i>			
<i>Ανεπίσημα κανάλια</i>		<i>Εστειλαν εμβάσματα</i>	▪ Έχουν τραπεζικό λογαριασμό	47.1%
			▪ Δεν έχουν τραπεζικό λογαριασμό	19.1%
		<i>Σύνολο</i>		66.2%
<i>Ατομικά</i>	68.7%	<i>Δεν έστειλαν εμβάσματα</i>	▪ Έχουν τραπεζικό λογαριασμό	26.6%
			▪ Δεν έχουν τραπεζικό λογαριασμό	7.2%
Μέσω τρίτων με αμοιβή	16.4%			
Σύνολο	85.1%			
Επίσημα κανάλια				
Μέσω τραπεζών	11.9%			
Μέσω οργανισμών μεταφοράς χρημάτων	3.0%			
Σύνολο	14.9%			

Πίνακας 29-Πηγή: Νίκας (2006), *Η Αποταμιευτική συμπεριφορά και τα εμβάσματα των μεταναστών*.

- Το ποσοστό των 33.8% που δεν έστειλαν εμβάσματα είναι πιο υψηλό στην Ελλάδα από οποιαδήποτε άλλη χώρα. Η πιο πιθανή εξήγηση για αυτό το γεγονός είναι ότι οι μετανάστες ζουν στην Ελλάδα με τις οικογένειες τους και το κίνητρο για αποστολή εμβασμάτων είναι λιγότερο έντονο.
- Ο μέσος όρος επισκέψεων στην Αλβανία είναι 3.1 ετησίως.
- Σύμφωνα με το διεθνή οργανισμό μετανάστευσης απασχολούνται σε μια κυρία εργασία, η οποία είναι πλήρους απασχόλησης.
- Η πλειοψηφία των μεταναστών ζουν με τις οικογένειες τους. Η γυναίκα τους έχει τη δυνατότητα να δουλεύει και τα παιδιά μαθαίνουν ελληνικά στο σχολείο.
- Οι Αλβανοί μετανάστες στρέφονται επαγγελματικά κυρίως στους κλάδους των κατασκευών, των υπηρεσιών και της βιομηχανίας. Αυτό τους εξασφαλίζει μια άνοδο στον επαγγελματικό τομέα και καλύτερες αποδοχές.
- Το 57.6% των μεταναστών επιθυμούν να παλινοστήσουν, το 15.3% δεν επιθυμεί παλιννόστηση και το 15.3% είναι οι αναποφάσιστοι¹⁵².

2.11 Η Αποταμιευτική συμπεριφορά των μεταναστών

Σύμφωνα με την μελέτη του Νίκα (2006), η αποταμιευτική συμπεριφορά των μεταναστών παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα.

Ετήσια αποταμίευση των μεταναστών για το 2005.

<i>Αποταμίευση (€)</i>	<i>Ποσοστό %</i>
< 2.000	28.69%
2.001-3.000	14.03%
3.001-5.000	23.61%
5.001-10.000	24.66%
>10.000	8.96%
Σύνολο	100.00%

Πίνακας 30- Πηγή: Νίκας (2006), Τα εμβάσματα και η αποταμιευτική συμπεριφορά των μεταναστών.

¹⁵² Νίκας, Χ., (2006), Τα εμβάσματα και η αποταμιευτική συμπεριφορά των μεταναστών. Ανακοινώθηκε σε επιστημονικό συνέδριο με τίτλο 'Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες-Πολιτικές-Προοπτικές'. ΙΜΕΠΟ, Διεξήχθη τον Νοέμβριο 23-24,2006, σελ. 72-76.

Η αποταμιευτική συμπεριφορά των Αλβανών μεταναστών είναι άμεσα συνυφασμένη με τη συμπεριφορά τους όσον αφορά στην αποστολή εμβασμάτων. Συγκεκριμένα τα εμβασματα παρουσιάζουν μια αυξητική πορεία μέχρι ο μετανάστης να παντρευτεί ή να έρθει η οικογένεια του στη χώρα που εργάζεται, οπότε και διακόπτονται¹⁵³.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η αποταμιευτική συμπεριφορά των μεταναστών εισάγοντας κάποιες υποθέσεις.

- Θεωρούνται 800.000 Αλβανοί μετανάστες σε όλο τον κόσμο. Το μέσο νοικοκυριό αποτελείται από 3.5 άτομα και 73.8% έχουν τραπεζικό λογαριασμό.
- Η μέση ετησία αποταμίευση για κάθε νοικοκυριό υπολογίζεται στα 5.390εκ.€.
- Η μέση παραμονή των μεταναστών στην αλλοδαπή εκτιμάται στα 14.6 χρόνια.
- Η αναμενόμενη ροπή για επενδύσεις από τις αποταμιεύσεις των μεταναστών φτάνει στο 38.15%.

Το υποθετικό αυτό σενάριο φαίνεται παρακάτω¹⁵⁴:

Υποθετικό σενάριο για την αποταμιευτική συμπεριφορά των μεταναστών

<i>Με την υπόθεση των 800,000 Αλβανών μεταναστών</i>	
Εκτίμηση αριθμού νοικοκυριού με (3,5 μέλη)	228.57€
Αριθμός νοικοκυριών με τραπεζικό λογαριασμό	168.68€
Μέση αποταμίευση ανά νοικοκυριό (5.390€ x 14.6 έτη παραμονής)	78.70€
Εκτίμηση συνολικής αποταμίευσης για 14.6 έτη παραμονής	13.275,51€
Εκτίμηση επένδυσης: 38.15% της αποταμίευσης.	5.064,607€

Πίνακας 31- Πηγή: Νίκας (2006), *Τα εμβάσματα και η αποταμιευτική συμπεριφορά των μεταναστών*- ποσά σε χιλ. ευρώ.

¹⁵³ Νίκας, Χ., (2006), *στο ίδιο*, σελ. 77.

¹⁵⁴ Νίκας, Χ., (2006), *στο ίδιο*, σελ. 77-78.

Συμπερασματικά το 68,6% των Αλβανών μεταναστών στέλνουν εμβάσματα στην Αλβανία. Τα εμβασματα αυτά χρηματοδοτούν τις καταναλωτικές τους ανάγκες παρά την αξιοποίηση σε κάποιας μορφής επένδυση. Αποτελούν δε τη μεγαλύτερη πηγή συναλλάγματος για την Αλβανία. Τέλος στο βαθμό που ο ρυθμός αποστολής των εμβασμάτων εξελίσσεται ομαλά δεν δημιουργείται κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα στην ελληνική οικονομία, πέρα από την εκροή σε συνάλλαγμα και την επιβάρυνση στο ισοζύγιο αδήλων πόρων και στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών¹⁵⁵.

¹⁵⁵ Νίκας, Χ., (2006), *στο ίδιο*, σελ. 80.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η συμμετοχή των μεταναστών στην ελληνική οικονομία. Μια περιφερειακή ανάλυση μέσω του υποδείγματος εισροών-εκροών.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει μια παρουσίαση της προσπάθειας να εκτιμηθεί η συμμετοχή των μεταναστών στην ελληνική οικονομία. Η ανάλυση γίνεται με τη βοήθεια του υποδείγματος εισροών-εκροών για το 2005. Ειδικότερα μελετάται η συνεισφορά των μεταναστών ανά περιφέρεια σύμφωνα με την σύμπτυξη της Ελλάδας σε πέντε περιφέρειες που πραγματοποιήθηκε από το ευρωπαϊκό στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς και έχει εγκριθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στην συνέχεια μελετάται η συμμετοχή των νοικοκυριών των μεταναστών στην ελληνική οικονομία σε σχέση με τη συμμετοχή των νοικοκυριών των εγχώριων. Έτσι η εξαγωγή γενικών συμπερασμάτων για τη συμμετοχή των μεταναστών ανά περιφέρεια είναι χρήσιμη για μια εμπεριστατωμένη και ολοκληρωμένη μεταναστευτική πολιτική σε περιφερειακό επίπεδο.

Το γενικό συμπέρασμα είναι ότι παρά το γεγονός ότι το θέμα των μεταναστών είναι ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα ωστόσο παρουσιάζει μια θετική συνεισφορά στην ελληνική οικονομία και σε περιφερειακό επίπεδο. Αυτό επιτυγχάνεται κυρίως μέσα από τη συνεισφορά τους στη παραγωγή.

Μεθοδολογικά στοιχεία

Η μελέτη της συμμετοχής των μεταναστών στην ελληνική οικονομία σε περιφερειακό επίπεδο λαμβάνει υπόψη ορισμένες παραμέτρους. Οι κυριότερες εκ των οποίων είναι:

- Ο αριθμός των μεταναστών
- Το εισόδημα των μεταναστών
- Οι δαπάνες των μεταναστών
- Η αποταμίευση
- Οι επενδύσεις των μεταναστών.

Κάποια από αυτά τα στοιχεία εισήχθησαν στους περιφερειακούς πίνακες εισροών-εκροών οι οποίοι ήταν διαθέσιμοι για το 2005. Ως εκ τούτου προέκυψε η κατάρτιση των νέων περιφερειακών πινάκων εισροών-εκροών. Αυτοί οι περιφερειακοί πίνακες ανταποκρίνονται στις πέντε μείζονες περιφέρειες της χώρας σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς για την περίοδο 2007-2013 (οι 13 διοικητικές περιφέρειες έχουν συμπυκνωθεί στις πέντε μείζονες).

Οι παρακάτω πίνακες οι οποίοι προσαρτώνται στο παράρτημα παρέχουν στοιχεία για τον αριθμό των απασχολούμενων μεταναστών κατά τομεα παραγωγής, τη συνεισφορά στην αξία εγχώριας παραγωγής, στην ακαθάριστη προστιθεμένη αξία, στους μισθούς, στις ασφαλιστικές εισφορές και στη κατανάλωση των νοικοκυριών. Αυτά τα στοιχεία συγκρίνονται με τα αντίστοιχα των εγχώριων και την απόσταση τους από τα όρια της φτώχειας.

Αυτή η μελέτη ειδικότερα εξετάζει τη συνεισφορά των μεταναστών στη ανάπτυξη θέσεων εργασίας μέσω της κατανάλωσης των μεταναστών. Για την προσέγγιση αυτή απαραίτητος ήταν ο υπολογισμός των αμέσων και ολικών συντελεστών καθώς και η κατάρτιση της στήλης της τελικής ζήτησης κατανάλωσης.

Στην συνέχεια αφού έχει ήδη πραγματοποιηθεί σε προηγούμενη μελέτη¹⁵⁶ διάσπαση της μήτρας κοινωνικής λογιστικής σε νοικοκυριά εγχώριων και μεταναστών γίνεται περαιτέρω διάσπαση της μήτρας κοινωνικής λογιστικής σε πέντε περιφέρειες με κάποια προσέγγιση.

Ο πίνακας κοινωνικής λογιστικής αποτελεί ένα προπαρασκευαστικό στάδιο για την κατάρτιση μια μήτρας κοινωνικής λογιστικής με βάση τα πιο πρόσφατα στοιχεία. Αυτό του είδους η ανάλυση παρέχει ασφαλή συμπεράσματα για μια αποτελεσματική μεταναστευτική πολιτική σε περιφερειακό επίπεδο, εφόσον η Ελλάδα αποτελεί μέλος της Ευρωπαϊκής ένωσης και παράλληλα σταυροδρόμι για την εισροή των μεταναστών.

Η αποτελεσματικότητα αναφέρεται σε θέματα αύξησης της παραγωγής, της κατανάλωσης, της αποταμίευσης και άλλων οικονομικών παραγόντων σε περιφερειακό επίπεδο.

¹⁵⁶ Keramidas,D., Economidis, C., Stromplos N., (2006), 'The participation of migrants in the Greek economy: An input-output analysis'. Bulletin of Political Economy. New Delhi. India. pp. 27-29.

3.1 Αποτελέσματα από τους περιφερειακούς πίνακες εισροών-εκροών για το έτος 2005.

1. Όσον αφορά στον αριθμό των απασχολούμενων για κάθε κλάδο χρησιμοποιήθηκαν τα στοιχεία από την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού για το 2005. Σύμφωνα με την έρευνα αυτή το σύνολο των απασχολούμενων της Ελλάδας υπολογίζεται στα 295.833. Αν και ο αριθμός αυτός είναι αρκετά χαμηλός σε σχέση με την απογραφή του 2001, εν τούτοις προτιμήθηκε η χρησιμοποίηση της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού, για καλύτερη αιτιολόγηση των αποτελεσμάτων.

Περιφέρεια Αττικής

Στην περιφέρεια της Αττικής απασχολείται το 56.38% του συνόλου των μεταναστών. Από αυτούς όπως φαίνεται και από τον παρακάτω πίνακα το 34.13% απασχολείται στο κλάδο των κατασκευών, το 19.65% στα ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό, το 9.77% στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο και το 9.19% στα ξενοδοχεία και εστιατόρια.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	
Κλάδος Απασχόλησης	Ποσοστά Απασχόλησης Μεταναστών
Κατασκευές	34.13%
Νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	19.65%
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο	9.77%

Πίνακας 32-Πηγή: ΕΣΥΕ, Περιφερειακοί Πίνακες Εισροών- Εκροών 2005, Επεξεργασία στοιχείων.

Περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Στην περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης απασχολείται το 15.28% του συνόλου. Από αυτό το ποσοστό όπως περιγράφεται και από τον παρακάτω πίνακα το 30.67% απασχολείται στο κλάδο των κατασκευών, το 12.97% στη γεωργία, το 11.08% στα ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό και το 8.75% στα ξενοδοχεία και εστιατόρια.

Περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής- Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	
<i>Κλάδος Απασχόλησης</i>	<i>Ποσοστά Απασχόλησης Μεταναστών</i>
Κατασκευές	30.67%
Γεωργία	12.97%
Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	11.08%
Ξενοδοχεία-Εστιατόρια	8.75%

Πίνακας 33-Πηγή: ΕΣΥΕ, Περιφερειακοί Πίνακες Εισροών-Εκροών 2005, Επεξεργασία στοιχείων.

Περιφέρεια Θεσσαλίας-Ήπειρος και Στερεά Ελλάδα

Στην περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδας η συγκέντρωση των απασχολουμένων φτάνει στο 11.17% του συνολικού αριθμού των μεταναστών. Στην περιφέρεια αυτή όπως και στις υπόλοιπες, το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολουμένων εργάζονται στον τομεα των κατασκευών (38.06%), το 19.28% εργάζεται στον κλάδο της γεωργίας, το 9.67% στον τομέα των ξενοδοχείων και το 7.91% στα ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό. Ο παρακάτω πίνακας περιγράφει τους κυριότερους κλάδους.

Περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος	
<i>Κλάδος Απασχόλησης</i>	<i>Ποσοστά Απασχόλησης Μεταναστών</i>
Κατασκευές	38.06%
Γεωργία	19.28%
Ξενοδοχεία-Εστιατόρια	9.67%
Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	7.91%

Πίνακας 34 Πηγή: ΕΣΥΕ, Περιφερειακοί Πίνακες Εισροών- Εκροών 2005, Επεξεργασία στοιχείων.

Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νησιών

Αυτή η περιφέρεια παρουσιάζει ανάλογα χαρακτηριστικά με τις προηγούμενες σύμφωνα με τα οποία καταρτίζεται ο παρακάτω πίνακας. Συγκεκριμένα συγκεντρώνει το 9.5% των απασχολουμένων μεταναστών. Από αυτό το σύνολο το

32.65% εμφανίζεται στον κλάδο των κατασκευών, το 23.4% στον κλάδο της γεωργίας, το 12.44% στον τομεα των ξενοδοχείων και το 8.5% στα ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό.

Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νήσων	
<i>Κλάδος Απασχόλησης</i>	<i>Ποσοστά Απασχόλησης Μεταναστών</i>
Κατασκευές	32.65%
Γεωργία	23.4%
Ξενοδοχεία-Εστιατόρια	12.44%
Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	8,50%

Πίνακας 35 Πηγή: ΕΣΥΕ, Περιφερειακοί Πίνακες Εισροών- Εκροών 2005, Επεξεργασία στοιχείων.

Περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης

Στην περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης, απασχολείται το 7.65% του συνόλου των μεταναστών. Οι κλάδοι που παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη συγκέντρωση των απασχολουμένων είναι και πάλι οι κατασκευές (29.19%), ο κλάδος των ξενοδοχείων (16,12%), ο κλάδος του εμπορίου (14.71%), ο κλάδος της γεωργίας (10.89%) και ο κλάδος των ιδιωτικών νοικοκυριών που απασχολούν οικιακό προσωπικό (9.22%). Αυτά τα στοιχεία διαφαίνονται παρακάτω.

Περιφέρεια Βορείου-νοτίου Αιγαίου και Κρήτης	
<i>Κλάδος Απασχόλησης</i>	<i>Ποσοστά Απασχόλησης Μεταναστών</i>
Κατασκευές	29.19%
Ξενοδοχεία-Εστιατόρια	16.12%
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο	14.71%
Γεωργία	10.89%

Πίνακας 36- Πηγή ΕΣΥΕ, Περιφερειακοί Πίνακες Εισροών- Εκροών 2005, Επεξεργασία στοιχείων.

Τα συμπεράσματα που εξάγονται για την απασχόληση των μεταναστών είναι ότι ανά περιφέρεια απασχολούνται περίπου στους ίδιους κλάδους. Στις κατασκευές,

στα ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό, στα ξενοδοχεία και εστιατόρια, στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο και τέλος στη γεωργία.

Ως προς τον επαγγελματικό προσανατολισμό των μεταναστών παρατίθενται τα ακόλουθα στοιχεία από την ΕΣΥΕ.

Στην περιφέρεια της Αττικής, όπως διαφαίνεται και από τον ακόλουθο πίνακα το 37.32% είναι ειδικευμένοι τεχνίτες, το 33.57% ανειδίκευτοι εργάτες και το 14.75% απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών.

Περιφέρεια Αττικής

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	2005
1.Μέλη των βουλευόμενων σωμάτων, ανώτερα διοικητικά & διευθυντικά στελέχη	2.698
2.Πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά & συναφή επαγγέλματα	5.152
3.Τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	1.829
4.Υπάλληλοι γραφείου & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	3.500
5.Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών & πωλητές σε καταστήματα & υπαίθριες αγορές	24.612
6.Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς Κ.Π.Α.Ε.	484
7.Ειδικευμένοι τεχνίτες & ασκούντες συναφή τεχνικά επαγγέλματα	62.253
8.Χειριστές σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων & εξοπλισμού	10.178
9.Ανειδίκευτοι εργάτες, χειρωνακτές & μικροεπαγγελματίες	56.002
10.Πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν	78
ΣΥΝΟΛΟ	166.786

Πίνακας 37-Πηγή: ΕΣΥΕ, Επεξεργασία στοιχείων.

Στην περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης το 37.09% είναι ειδικευμένοι τεχνίτες, το 26.35% ανειδίκευτοι εργάτες και το 12.98% απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών.

Περιφέρεια κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	2005
1 Μέλη των βουλευόμενων σωμάτων, ανώτερα διοικητικά & διευθυντικά στελέχη	1.177
2 Πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά & συναφή επαγγέλματα	647
3 Τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	1.056
4 Υπάλληλοι γραφείου & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	1.023
5 Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών & πωλητές σε καταστήματα & υπαίθριες αγορές	5.871
6 Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς Κ.Π.Α.Ε.	3.670
7 Ειδικευμένοι τεχνίτες & ασκούντες συναφή τεχνικά επαγγέλματα	16.770
8 Χειριστές σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων & εξοπλισμού	3.082
9 Ανειδίκευτοι εργάτες, χειρωνακτές & μικροεπαγγελματίες	11.918
10 Πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν	-
ΣΥΝΟΛΟ	45.214

Πίνακας 38-Πηγή: ΕΣΥΕ, Επεξεργασία στοιχείων.

Στην περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος Θράκης το 41.96% είναι ειδικευμένοι τεχνίτες, το 30.33% ανειδίκευτοι εργάτες και το 9.95% απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών.

Περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	2005
1. Μέλη των βουλευόμενων σωμάτων, ανώτερα διοικητικά & διευθυντικά στελέχη	1.393
2. Πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά & συναφή επαγγέλματα	406
3. Τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	-
4. Υπάλληλοι γραφείου & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	116
5. Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών & πωλητές σε καταστήματα & υπαίθριες αγορές	3.289
6. Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς Κ.Π.Α.Ε.	1.936
7. Ειδικευμένοι τεχνίτες & ασκούντες συναφή τεχνικά επαγγέλματα	13.868
8. Χειριστές σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων & εξοπλισμού	2.015
9. Ανειδίκευτοι εργάτες, χειρωνακτές & μικροεπαγγελματίες	10.024
10. Πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν	-
ΣΥΝΟΛΟ	33.047

Πίνακας 39-Πηγή: ΕΣΥΕ, Επεξεργασία στοιχείων.

Στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νησιών το 34.54% είναι ειδικευμένοι τεχνίτες, το 28.38% ανειδίκευτοι εργάτες και το 15.13% απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών.

Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων Νησιών

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	2005
1.Μέλη των βουλευόμενων σωμάτων, ανώτερα διοικητικά & διευθυντικά στελέχη	826
2.Πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά & συναφή επαγγέλματα	205
3.Τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	131
4.Υπάλληλοι γραφείου & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	116
5.Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών & πωλητές σε καταστήματα & υπαίθριες αγορές	4.257
6.Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς Κ.Π.Α.Ε.	3.709
7.Ειδικευμένοι τεχνίτες & ασκούντες συναφή τεχνικά επαγγέλματα	9.719
8.Χειριστές σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων & εξοπλισμού	1.184
9.Ανειδίκευτοι εργάτες, χειρωνάκτες & μικροεπαγγελματίες	7.986
10. Πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν	-
ΣΥΝΟΛΟ	28.133

Πίνακας 40 – Πηγή: ΕΣΥΕ, Επεξεργασία στοιχείων.

Τέλος στην περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης το 35.81% ανειδίκευτοι εργάτες, το 32.06% είναι ειδικευμένοι τεχνίτες, και το 14.14% απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών.

Περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	2005
1.Μέλη των βουλευόμενων σωμάτων, ανώτερα διοικητικά & διευθυντικά στελέχη	1.088
2.Πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά & συναφή επαγγέλματα	293
3.Τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	504
4.Υπάλληλοι γραφείου & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	581
5.Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών & πωλητές σε καταστήματα & υπαίθριες αγορές	3.205
6.Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς Κ.Π.Α.Ε.	646
7.Ειδικευμένοι τεχνίτες & ασκούντες συναφή τεχνικά επαγγέλματα	7.263
8.Χειριστές σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων & εξοπλισμού	960
9.Ανειδίκευτοι εργάτες, χειρωνάκτες & μικροεπαγγελματίες	8.112
10.Πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν	-
ΣΥΝΟΛΟ	22.652

Πίνακας 41-Πηγή: ΕΣΥΕ, Επεξεργασία στοιχείων.

2. Για την εκτίμηση των μισθών χρησιμοποιήθηκε η ίδια τεχνική εισάγοντας όμως την υπόθεση ότι δεν υπάρχει κάποια διάκριση στους μισθούς μεταξύ Ελλήνων και μεταναστών απασχολούμενων.

Το σύνολο των μισθών των μεταναστών εκτιμήθηκε περί 2.548 εκατομμύρια ευρώ (παράρτημα 1).

Στην περιφέρεια της Αττικής εκτιμήθηκε ότι οι μισθοί αποτελούν το 53.45% του συνόλου των μισθών των μεταναστών. Η εκτίμηση αυτή είναι αναμενόμενη αναλογιζόμενοι το πλήθος των απασχολούμενων στην περιφέρεια αυτή.

Στην περιφέρεια της Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο 19.74%.

Στην περιφέρεια της Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος το ποσοστό κυμαίνεται στο 13.38%. Στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νησιών παρατηρείται το 7.73%. Τέλος το 5.69% του συνόλου αντιστοιχεί στην περιφέρεια του Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης.

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από το παράστημα 1 είναι ότι οι μισθοί των μεταναστών απέχουν από το μισθό των Ελλήνων απασχολούμενων σημαντικά. Συγκεκριμένα το συνολικό ποσό των μισθών των Ελλήνων προσδιορίζεται στο 50.069 εκατομμύρια ευρώ. Συγκρίνοντας χαρακτηριστικά τους μισθούς Ελλήνων και μεταναστών για την περιφέρεια Αττικής η διαφορά τους φτάνει στα 20.513 εκατομμύρια ευρώ. Η διαφορά αυτή δείχνει ότι η αμοιβή των Ελλήνων είναι περίπου 16 φορές μεγαλύτερη των μεταναστών. Διαφορά η οποία κρίνεται σημαντική αν αναλογιστεί κανείς ότι ο αριθμός των απασχολούμενων Ελλήνων είναι κατά 10 φορές μεγαλύτερη από αυτή των μεταναστών.

3. Για την εκτίμηση της συμμετοχής των μεταναστών στα ασφαλιστικά ταμεία χρησιμοποιήθηκε η ίδια τεχνική. Θεωρώντας τα ποσοστά των απασχολούμενων ανά κλάδο ως δείκτες προσέγγισης, με την υπόθεση ότι σχεδόν όλοι οι μετανάστες που εκτιμήθηκαν στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού του 2005 είναι νόμιμοι και ταυτόχρονα ασφαλισμένοι.

Οι συνολικές εισφορές των μεταναστών εκτιμώνται στα 645 εκατομμύρια ευρώ με το ποσοστό της Αττικής να φτάνει στο 55.19%. Ακολουθώντας στις υπόλοιπες περιφέρειες τα ποσοστά κυμαίνονται ως εξής: περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (18.60%), περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος (13.48%), περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νήσων (7.28%) και τέλος στο Βόρειο-Νότιο Αιγαίο και Κρήτη (5.42%).

Συμπερασματικά οι ασφαλιστικές εισφορές των μεταναστών αποτελούν το 4.18% του συνόλου των ασφαλιστικών εισφορών. Αυτό αποτελεί μια σημαντική συνεισφορά για τα ασφαλιστικά ταμεία, ειδικότερα αν αναλογιστεί τα σημαντικά ελλείμματα που παρουσιάζουν αυτοί οι οργανισμοί.

4. Για την εκτίμηση της αξίας εγχώριας παραγωγής χρησιμοποιήθηκε η παραπάνω μέθοδος με την υπόθεση ότι μετανάστες δύναται να παράξουν όσο και οι Έλληνες.

Η αξία εγχώριας παραγωγής των μεταναστών υπολογίζεται στα 13.787 εκατομμύρια ευρώ. Στην περιφέρεια της Αττικής η αξία εγχώριας παραγωγής αποτελεί το 55.66 % του συνόλου. Η συμμετοχή των μεταναστών στην αξία εγχώριας παραγωγής έχει ως εξής: το 43.32% στον κλάδο των κατασκευών, το 17.28% στον κλάδο των ξενοδοχείων-εστιατορίων, το 7.85% στο εμπόριο (χονδρικό και λιανικό) και 6.05% στον κλάδο της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας.

Στην περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης το ποσοστό φτάνει στο 17.12%. Η συμμετοχή των μεταναστών στην αξία εγχώριας παραγωγής έχει ως εξής: το 41.67% στον κλάδο των κατασκευών, το 10.75% στον κλάδο των ξενοδοχείων-εστιατορίων, το 9.57% στον κλάδο των τροφίμων-ποτών-καπνού.

Στην περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος το ποσοστό εκτιμάται στο 13.25% του συνόλου. Η συμμετοχή των μεταναστών έχει ως ακολούθως : το 49.64% στον κλάδο των κατασκευών, το 8.1% στον κλάδο των τροφίμων, το 7.88% στον κλάδο των ξενοδοχείων και τέλος το 7.33% στον αγροτικό τομέα.

Στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νησιών το ποσοστό ανέρχεται στο 7.80% του συνόλου. Η συμμετοχή των μεταναστών έχει ως ακολούθως: το 31.04% στον κλάδο των κατασκευών, το 15.33% στον κλάδο των

ξενοδοχείων-εστιατορίων και τέλος περίπου το 8,0% στον κλάδο του εμπορίου, στον αγροτικό και στον κλάδο της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας.

Τέλος στην περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης το ποσοστό φτάνει στο 6.15% του συνόλου. Η συμμετοχή των μεταναστών έχει ως εξής: το 25.47% στον κλάδο των ξενοδοχείων-εστιατορίων, το 19.57% στον κλάδο της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας και το 18.86% στον κλάδο των κατασκευών.

Η αξία εγχώριας παραγωγής των μεταναστών αντιπροσωπεύει το 5.97% της συνολικής αξίας εγχώριας παραγωγής.

5.Με την ίδια μέθοδο υπολογίζεται η ακαθάριστη προστιθεμένη αξία.

Η συνολική ακαθάριστη προστιθεμένη αξία των μεταναστών προσδιορίζεται στα 5.412 εκατομμύρια ευρώ. Στην περιφέρεια της Αττικής το ποσοστό αυτό φτάνει στο 45.41%. Η συμμετοχή των μεταναστών στην ακαθάριστη προστιθεμένη αξία ανά κλάδο έχει ως εξής: το 34.94% στον κλάδο των κατασκευών, το 17.73% στο κλάδο των ξενοδοχείων-εστιατορίων, το 8.42% στον τομεα της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, το 8.29% στο κλάδο του εμπορίου (χονδρικό, λιανικό) και τέλος το 5.16% στο κλάδο των ιδιωτικών νοικοκυριών που απασχολούν οικιακό προσωπικό.

Στην περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης το ποσοστό της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας φτάνει το 26.12% του συνόλου. Η συμμετοχή των μεταναστών στην ακαθάριστη προστιθεμένη αξία έχει ως εξής: το 43.63% στον κλάδο του εμπορίου (χονδρικό και λιανικό), το 21.21% στον κλάδο των κατασκευών, και το 7.07% στον κλάδο παροχής υπηρεσιών.

Στην περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος το ποσοστό της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας εκτιμάται στο 10.99%. Η συμμετοχή των μεταναστών έχει ως ακολούθως: το 45.88% στον κλάδο των κατασκευών, το 8.73% στον κλάδο των ξενοδοχείων-εστιατόρια και 8.23% στον αγροτικό τομεα.

Στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νησιών το ποσοστό ανέρχεται στο 9.16% του συνόλου. Η συμμετοχή των μεταναστών έχει ως ακολούθως: το 27.41% στον κλάδο των κατασκευών, το 14.91% στον κλάδο των

ξενοδοχείων-εστιατορίων και το 9.27% στον κλάδο της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας.

Στην περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης το ποσοστό φτάνει στο 8.29% του συνόλου. Η συμμετοχή των μεταναστών έχει ως ακολούθως : 20.71% στον κλάδο των κατασκευών, το 18.93% στη διαχείριση ακίνητης περιουσίας, το 14.25% στον κλάδο του εμπορίου (χονδρικό, λιανικό) και τέλος 11.58% στον κλάδο των ξενοδοχείων-εστιατορίων.

Από όλα αυτά τα στοιχεία προκύπτει ότι η συμμετοχή των μεταναστών στην παραγωγή είναι σημαντική. Όπως παρατηρείται από την μήτρα εισροών-εκροών του 2005 από την ΕΣΥΕ η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία αποτελείται 40% από τους μισθούς (61.715 εκατομμύρια ευρώ) και 60% από το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα (99.188 εκατομμύρια ευρώ). Τέλος η τελική κατανάλωση των μεταναστών είναι 118.654 εκατομμύρια ευρώ και οι εισαγωγές φτάνουν στο 51.102 εκατομμύρια ευρώ.

Σε περιφερειακό επίπεδο προκύπτουν τα παρακάτω στοιχεία: στην περιφέρεια Αττικής η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία αποτελείται 35% από τους μισθούς (23.147 εκατομμύρια ευρώ) και 53% από το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα (35.104 εκατομμύρια ευρώ). Η συμμετοχή των μισθών των μεταναστών αποτελούν το 2% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (1.632/65.875 εκατομμύρια ευρώ). Τέλος η τελική κατανάλωση των μεταναστών είναι 9.617 εκατομμύρια ευρώ .

Στην περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία αποτελείται 39% από τους μισθούς (12.175 εκατομμύρια ευρώ) και 60% από το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα (24.623 εκατομμύρια ευρώ). Ο μισθοί των μεταναστών αποτελούν το 2% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (503/40.368 εκατομμύρια ευρώ). Τέλος η τελική κατανάλωση των νοικοκυριών φτάνει στα 25.985 εκατομμύρια ευρώ.

Στην περιφέρεια Θεσσαλίας, Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία αποτελείται 30% από τους μισθούς (7.658 εκατομμύρια ευρώ) και 61% από το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα (15.533 εκατομμύρια ευρώ). Οι μισθοί των μεταναστών αποτελούν το 1.3% της ακαθάριστης προστιθέμενης

αξίας (341/25.378 εκατομμύρια ευρώ). Τέλος η τελική κατανάλωση των μεταναστών φτάνει στα 25.790 εκατομμύρια ευρώ.

Στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, Πελοποννήσου και Ιονίων νησιών η ακαθάριστη προστιθεμένη αξία αποτελείται 30% από τους μισθούς (5.944 εκατομμύρια ευρώ) και 62% από το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα (12.328 εκατομμύρια ευρώ). Οι μισθοί των μεταναστών αποτελούν το 0.98% (197/19.983 εκατομμύρια ευρώ). Η τελική κατανάλωση των μεταναστών φτάνει στα 27.384 εκατομμύρια ευρώ.

Στην περιφέρεια Βορείου Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης η ακαθάριστη προστιθεμένη αξία αποτελείται 18% από τους μισθούς (3.602 εκατομμύρια ευρώ) και 50% από το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα (9.781 εκατομμύρια ευρώ). Οι μισθοί των μεταναστών αποτελούν το 0.72% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (145/19.983 εκατομμύρια ευρώ). Η τελική κατανάλωση των μεταναστών εκτιμάται στα 25.896εκ.ευρω.

3.2 Κατανάλωση των νοικοκυριών των μεταναστών

Η στήλη που δείχνει την τελική κατανάλωση των νοικοκυριών ανά περιφέρεια στο παράρτημα 1 κατασκευάστηκε με βάση τις δαπάνες των νοικοκυριών που εκτιμήθηκε από την ΕΣΥΕ¹⁵⁷.

¹⁵⁷ Keramidas,D., Economidis, C., Stromplos N., (2006), ‘*The participation of migrants in the Greek economy: An input-output analysis*’. Bulletin of Political Economy. New Delhi. India. pp. 4.

Μέσες μηνιαίες αγορές και αμοιβές σε είδος των μεταναστών ανά νοικοκυριό, 2004-05.

Α/Α	Είδος δαπάνης	Σύνολο δαπανών	Αμοιβές κατά είδος		
			Από δική τους παραγωγή	Από άλλα νοικοκυριά, οργανισμούς κλπ.	Από τους εργοδότες
1	Είδη διατροφής και μη οινοπνευματώδη ποτά	333.39	3.79	3.84	1.57
2	Οινοπνευματώδη ποτά και καπνός	84.14	0.09	0.23	
3	Είδη ένδυσης και υπόδησης	123.2	0.09	0.12	
4	Στέγαση, ύδρευση, καύσιμα και φωτισμός κύριας και δευτερεύουσας κατοικίας	295.79	58.55	12.81	0.25
5	Διαρκή αγαθά οικιακής χρήσης άμεσης κατανάλωσης και οικιακές υπηρεσίες	119.11	0.01	2.28	
6	Υγεία	86.52			
7	Μεταφορές	190.24		0.11	0.01
8	Επικοινωνίες	66.79		0.02	0.46
9	Αναψυχή και πολιτισμός	73.9		0.16	0.46
10	Εκπαίδευση	34.85		0.89	
11	Ξενοδοχεία, καφενεία και εστιατόρια	116.23	2.82	1.71	7.4
12	Διάφορα αγαθά και υπηρεσίες	134.89			
Σύνολο		1.659,05	65.36	22.17	9.69
Γενικό Σύνολο		1.756,27			

Πίνακας 42- Πηγή: ΕΣΥΕ.

Η διάσπαση των δαπανών των νοικοκυριών δείχνει ότι το 19.51% είναι για είδη διατροφής και μη οινοπνευματώδη ποτά, το 20.92% για στέγαση, ύδρευση και ηλεκτρισμό και 10,84% για μεταφορές. Τα αντίστοιχα ποσοστά για τα ελληνικά νοικοκυριά είναι 17% για είδη διατροφής και μη οινοπνευματώδη ποτά, το 12.7% για μεταφορές, το 10.3% για στέγαση, ύδρευση και ηλεκτρισμό και 7.3% για υγεία.

Οι συνολικές δαπάνες των εγχώριων νοικοκυριών είναι 2.163,06εκ.ευρω σύμφωνα με την ΕΣΥΕ. Ως εκ τούτου προκύπτει οι δαπάνες των μεταναστών είναι το 81.2% των Ελλήνων.

Παρακάτω παρατίθεται ο πίνακας¹⁵⁸ για τη δαπάνη των νοικοκυριών των μεταναστών σύμφωνα με την Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών.

ΕΟΠ 2004/05		
	<i>Νοικοκυριά μεταναστών</i>	<i>Ελληνικά νοικοκυριά</i>
Είδος δαπάνης	Αξία δαπάνης	Αξία δαπάνης
Είδη διατροφής και μη οينوπνευματώδη ποτά	310	306
Οينوπνευματώδη ποτά και καπνός	80	71
Είδη ένδυσης και υπόδησης	119	152
Στέγαση, ύδρευση, καύσιμα και φωτισμός κύριας και δευτερεύουσας κατοικίας	297	186
Διαρκή αγαθά οικιακής χρήσης άμεσης ώσης και οικιακές υπηρεσίες	98	136
Υγεία	67	131
Μεταφορές	161	229
Επικοινωνίες	62	82
Αναψυχή και πολιτισμός	61	92
Εκπαίδευση	27	53
Ξενοδοχεία, καφεενία και εστιατόρια	105	176
Διάφορα αγαθά και υπηρεσίες	129	192
Σύνολο	1.516	1.806

Πίνακας 43- Πηγή: ΕΣΥΕ, Ε.Ο.Π 2004-05.

Με βάση τον πίνακα αυτόν διαφαίνεται ότι ο μέσος όρος των μηνιαίων δαπανών ανά νοικοκυριό οικονομικού μετανάστη φτάνει στα 1.516€, ενώ ο μέσος όρος μηνιαίων δαπανών ανά εγχώριο νοικοκυριό φτάνει στα 1.806€. Είναι δηλαδή κατά μέσο όρο 290 ευρώ ή 16% υψηλότερες. Εδώ οι δαπάνες για είδη διατροφής καταλαμβάνουν το 20.5%, οι δαπάνες για στέγαση το 19.6% και οι δαπάνες για μεταφορά 10.6%. Σημαντικά είναι ακόμη τα ποσοστά των δαπανών για ένδυση, για αγαθά οικιακής χρήσης και για δαπάνες που σχετίζονται με διασκέδαση. Οι δαπάνες για την υγεία, την εκπαίδευση και τον πολιτισμό αποτελούν μικρό μέρος των δαπανών των οικονομικών μεταναστών.

Ειδικά υψηλές είναι οι δαπάνες των νοικοκυριών των μεταναστών για στέγαση, σε αντίθεση με αυτές των ελληνικών νοικοκυριών. Η διαφορά αυτή οφείλεται στο

¹⁵⁸ Κόντης, Α., (2006), *Οι οικονομικές επιπτώσεις της απασχόλησης των μεταναστών κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν*, σελ. 38.

γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος των ελληνικών νοικοκυριών μένει σε ιδιόκτητη κατοικία, ενώ τα περισσότερα νοικοκυριά των μεταναστών σε σπίτια με ενοίκιο. Μεγάλη διαφορά παρατηρείται στις δαπάνες σχετικές με την υγεία των ελληνικών νοικοκυριών σε σχέση με των αλλοδαπών. Αυτό οφείλεται όπως περιγράφηκε και παραπάνω λόγω της σύνθεσης του πληθυσμού και επομένως θεωρείται φυσιολογική. Αντίστοιχη διαφορά παρατηρείται και για τις δαπάνες για την εκπαίδευση, που για τα ελληνικά νοικοκυριά αποτελούν ένα σημαντικό ποσοστό του συνόλου, ενώ για τους μετανάστες αποτελούν πολύ χαμηλότερο ποσοστό¹⁵⁹.

Από τα στοιχεία που παρατίθενται για τις δαπάνες των νοικοκυριών των μεταναστών με βάση τους δυο παρακάτω πίνακες (ΕΣΥΕ και Ε.Ο.Π) συμπεραίνεται ότι οι κυριότερες δαπάνες των νοικοκυριών είναι αυτές για τα είδη διατροφής, για στέγαση και για μεταφορές. Μάλιστα τα ποσοστά των αντίστοιχων πινάκων σχεδόν ταυτίζονται.

Όσον αφορά στις δαπάνες των νοικοκυριών στο περιφερειακό επίπεδο ο μέσος όρος των δαπανών ανά νοικοκυριό μετανάστη έχει ως ακολούθως: στην Αττική 1.623,12€ στην Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 1.749,59€, στην Θεσσαλία-Ηπειρο και Στερεά Ελλάδα 1.496,46€, στην Δυτική Ελλάδα-Πελοπόννησο και ιόνια νησιά 1.569,19€ και στο Βόρειο-Νότιο Αιγαίο και Κρήτη στα 1238,42€.

Σύμφωνα με τον Κόντη (2006) τα φτωχά νοικοκυριά δαπανούν κατά μέσο ορό 906€ ενώ τα νοικοκυριά μεσαίας εισοδηματικής τάξης δαπανούν 1.725€ και τα πλούσια 3.178€. Το μέσο εισόδημα των νοικοκυριών των εγχώριων είναι 2.102,2€. Ως εκ τούτου προκύπτει ότι τα φτωχά και τα μεσαίας εισοδηματικής τάξης νοικοκυριά ($906€ + 1.725€ = 2.631€ / 2 = 1.315$) αντιπροσωπεύουν το 62.58% του μέσου ελληνικού νοικοκυριού.

Επιπρόσθετα με βάση το εισόδημα των μεταναστών μπορούν να εξαχθούν κάποια συμπεράσματα για την καταναλωτική συμπεριφορά τους. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ προκύπτει ότι το 2000 το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών είχε εισόδημα λιγότερο από 731€ το μήνα. Σύμφωνα με την έρευνα εισοδήματος και

¹⁵⁹ Κόντης Α., (2006), στο *ίδιο*, σελ. 38-39.

συνθηκών διαβίωσης των νοικοκυριών για το 2005, το όριο της φτώχειας κυμαίνονταν στα 471€ κατά κεφαλή και στα 395€ το 2003. Η καταναλωτική συμπεριφορά των μεταναστών περιορίζεται από το εισόδημα τους. Άρα τα καταναλωτικά πρότυπα των μεταναστών πλησιάζουν τις ασθενέστερες οικονομικές τάξεις ακόμα και αυτές που βρίσκονται στα όρια της φτώχειας.

3.3 Εισόδημα των μεταναστών

Το συνολικό εισόδημα των μεταναστών περιγράφεται στον αμέσως ακόλουθο πίνακα.

Ο μέσος όρος των μηνιαίων εσόδων των νοικοκυριών, 2004-05

<i>Συνολικό εισόδημα των μεταναστών ανά κατηγορία εισοδηματικού πόρου</i>	<i>€</i>
Μισθοί και ημερομίσθια από κύρια εργασία	1.167,32
Εισόδημα από δευτερεύουσα εργασία	23.74
Υπερωρίες και υπερέργασια	16.02
Δώρα εορτών και αδειών	80.95
Εισόδημα από επιχειρήσεις η από ελεύθερο επάγγελμα	152.14
Εισόδημα από κτηνοτροφία, δάση, αλιεία	7.84
Εισοδηματικές ενισχύσεις από το κράτος η την Ε.Ε	0.74
Άλλα	0,57
Εισόδημα από ενοίκια	16.79
Εισόδημα από μερίσματα, τόκους και τοκομερίδια ,ομόλογα και ρέπος	5.57
Άλλα	0,03
Εισόδημα από συντάξεις	58.8
Εισοδήματα από επιδόματα	33.68
Τεκμαρτά εισοδήματα και εισοδήματα σε είδος	102.47
Διάφοροι εισοδηματικοί πόροι	55.43
Σύνολο	1.722,09

Πίνακας 44-Πηγή: ΕΣΥΕ. Επεξεργασία στοιχείων.

Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτει ότι τα εισοδήματα των μεταναστών προέρχονται κατά κύριο λόγο από τους μισθούς και τα ημερομίσθια και αποτελούν

το 74.79% του συνόλου. Στη περίπτωση των εγχώριων νοικοκυριών σύμφωνα με τα στοιχεία της Ε.Ο.Π τα εισοδήματα από μισθούς φτάνουν στο 31.23%.

Από τα στοιχεία που παρατίθενται παραπάνω προκύπτει ότι όσον αφορά στο εισόδημα από επενδύσεις τα 16.79 χιλιάδες ευρώ προέρχονται από τα ενοίκια και τα 4.92 χιλιάδες ευρώ από μερίσματα και τόκους. Η συμμετοχή των μεταναστών στις επενδύσεις και ειδικότερα στις κατοικίες είναι λογική εφόσον όπως παρατίθεται παρακάτω πολλές οικογένειες μεταναστών έχουν αγοράσει το δικό τους σπίτι.

Παρακάτω παρατίθεται ο πίνακας¹⁶⁰ με το μέσο όρο μηνιαίων εισοδημάτων των νοικοκυριών των μεταναστών και των εγχώριων συμφωνά με την Ε.Ο.Π για το έτος 2004-05.

Μέσος όρος των μηνιαίων εσόδων των νοικοκυριών

ΕΟΠ 2004/05		
Έσοδα νοικοκυριών		
Είδος εισοδήματος	Αξία εισοδήματος μεταναστών	Αξία εισοδήματος Ελλήνων
Μισθοί και ημερομίσθια από την κύρια εργασία	1.154,06	633.85
Μισθοί και ημερομίσθια από την δεύτερη ή έκτακτη εργασία	24.92	13.5
Υπερωρίες και υπερεργασία	15.16	18.98
Δώρα εορτών και αδειών	80.24	64.58
Εισόδημα από επιχειρήσεις ή από ελεύθερο επάγγελμα	93.99	297.88
Εισόδημα από γεωργία και κτηνοτροφία	1.45	71.79
Εισοδηματικές ενισχύσεις από Κράτος	0	23.32
Εισόδημα από ενοίκια	3.29	70.95
Εισόδημα από μερίσματα, τόκους, ομόλογα, repos	0.00	4.74
Τεκμαρτό ενοίκιο κύριας και δευτερεύουσας κατοικίας	40.18	317.78
Συντάξεις	25.79	416.05
Επιδόματα και αποζημιώσεις	23.29	39.1
Διάφοροι εισοδηματικοί πόροι	76.02	162.41
Σύνολο	1.538,39	2.134,93

Πίνακας 45 –Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2004/05.

¹⁶⁰ Κόντης, Α., (2006), στο ίδιο, σελ.35-36.

Σύμφωνα με τον πίνακα το μέσο εισόδημα των νοικοκυριών των μεταναστών είναι 1.538 ευρώ, ενώ των ελληνικών ανέρχεται στα 2.134 ευρώ. Το μέσο εισόδημα των μεταναστών επομένως είναι κατά 28% χαμηλότερο του αντίστοιχου των ελληνικών νοικοκυριών.

Το μεγαλύτερο ποσοστό του εισοδήματος των νοικοκυριών των μεταναστών προέρχεται από μισθούς και ημερομίσθια της κύριας εργασίας τους (περίπου τα $\frac{3}{4}$ του συνόλου του εισοδήματος τους). Τα έσοδα από επιχειρήσεις και από ελεύθερο επάγγελμα των μεταναστών (93.99€) αποτελούν περίπου το 6% του συνόλου των εισοδημάτων τους, ενώ τα εισοδήματα από συντάξεις, από δεύτερη ή έκτακτη εργασία και από επιδόματα και αποζημιώσεις έχουν χαμηλή συμμετοχή στο συνολικό εισόδημα των μεταναστών¹⁶¹.

Με βάση τα παραπάνω συμπεραίνει κάποιος ότι το εισόδημα των νοικοκυριών των μεταναστών προέρχεται κυρίως από την κύρια εργασία τους. Η διάφορα που εμφανίζεται ανάμεσα στο μέσο εισόδημα των μεταναστών και των Ελλήνων οφείλεται κυρίως στις διαφορετικές πηγές εισοδήματος των Ελλήνων.

Τα ελληνικά νοικοκυριά εισπράττουν εισοδήματα από άλλες πηγές όπως είναι: έσοδα από επιχειρήσεις και ελεύθερα επαγγέλματα, από τον αγροτικό τομέα, εισοδήματα από ενοίκια, από μερίσματα κ.ά. Μεγάλο ποσοστό των εισοδημάτων των ελληνικών νοικοκυριών καταλαμβάνουν επίσης οι συντάξεις (19.5%) ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των μεταναστών είναι πολύ μικρότερο (1.6%) κι αυτό γιατί όπως αναλύθηκε προηγουμένως, η ηλικιακή σύνθεση του μεταναστευτικού πληθυσμού διαφέρει σημαντικά από το σύνολο και δεν περιλαμβάνει πολλά ηλικιωμένα άτομα. Τα άτομα παραγωγικών ηλικιών στα νοικοκυριά των μεταναστών όπως αναλύεται και παρακάτω, υπολογίζονται στα 2.42 άτομα ανά νοικοκυριό, ενώ στα ελληνικά είναι 1.72 άτομα ανά νοικοκυριό. Αντίστοιχα οι ηλικιωμένοι άνθρωποι 0.08 άτομα ανά νοικοκυριό μεταναστών και 0.58 άτομα ανά ελληνικό νοικοκυριό¹⁶².

¹⁶¹ Κόντης, Α., (2006), *στο ίδιο*, σελ.35-36.

¹⁶² Κόντης, Α., (2006), *στο ίδιο*, σελ.35-36.

Σε περιφερειακό επίπεδο το μέσο μηνιαίο εισόδημα των νοικοκυριών των μεταναστών διαφοροποιείται ως εξής: στην περιφέρεια Αττικής 1.663,01€ (πίνακας 46), στην περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 1.396,27€ (πίνακας 47), στην περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος 1.488,86€ (πίνακας 48), στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νησιών 1.449,55€ (πίνακας 49) και στην περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης 1.388,76€ (πίνακας 50).

Περιφέρεια Αττικής

<i>Μέσος όρος οικογενειακού εισοδήματος των νοικοκυριών των Μεταναστών ανά κατηγορία εισοδηματικού πόρου για την περιφέρεια Αττικής</i>	€
Μισθοί και ημερομίσθια από κύρια εργασία	1.190,27
Εισόδημα από δευτερεύουσα εργασία	26.17
Υπερωρίες και υπερέργαση	18.58
Δώρα εορτών και αδειών	89.96
Εισόδημα από επιχειρήσεις η από ελεύθερο επάγγελμα	106.34
Εισόδημα από κτηνοτροφία, δάση, αλιεία	1.75
Εισοδηματικές ενισχύσεις από το κράτος η την Ε.Ε	0
Άλλα	0
Εισόδημα από ενοίκια	13.33
Εισόδημα από μερίσματα, τόκους και τοκομερίδια, ομόλογα και ρέπος	1.53
Άλλα	0
Εισόδημα από συντάξεις	56.62
Εισοδήματα από επιδόματα	16.94
Τεκμαρτά εισοδήματα και εισοδήματα σε είδος	64.95
Διάφοροι εισοδηματικοί πόροι	76.57
Σύνολο	1.663,01

Πίνακας 46-Πηγή: ΕΣΥΕ, Επεξεργασία στοιχείων.

Περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

<i>Μέσος όρος οικογενειακού εισοδήματος των νοικοκυριών Μεταναστών ανά κατηγορία εισοδηματικού πόρου για την περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης</i>	€
Μισθοί και ημερομίσθια από κύρια εργασία	662.95
Εισόδημα από δευτερεύουσα εργασία	25.42
Υπερωρίες και υπερέργασία	4.2
Δώρα εορτών και αδειών	45.15
Εισόδημα από επιχειρήσεις η από ελεύθερο επάγγελμα	235.86
Εισόδημα από κτηνοτροφία, δάση, αλιεία	0
Εισοδηματικές ενισχύσεις από το κράτος η την Ε.Ε	0
Άλλα	0
Εισόδημα από ενοίκια	0
Εισόδημα από μερίσματα, τόκους και τοκομερίδια, ομόλογα και ρέπος	0
Άλλα	0
Εισόδημα από συντάξεις	29.93
Εισοδήματα από επιδόματα	37.37
Τεκμαρτά εισοδήματα και εισοδήματα σε είδος	70.02
Διάφοροι εισοδηματικοί πόροι	285.37
Σύνολο	1.396,27

Πίνακας 47-Πηγή: ΕΣΥΕ, Επεξεργασία στοιχείων.

Περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος

<i>Μέσος όρος οικογενειακού εισοδήματος των νοικοκυριών Μεταναστών ανά κατηγορία εισοδηματικού πόρου για την περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος</i>	€
Μισθοί και ημερομίσθια από κύρια εργασία	977.28
Εισόδημα από δευτερεύουσα εργασία	7.36
Υπερωρίες και υπερέργασία	0
Δώρα εορτών και αδειών	60.05
Εισόδημα από επιχειρήσεις η από ελεύθερο επάγγελμα	97.37
Εισόδημα από κτηνοτροφία, δάση, αλιεία	7.44
Εισοδηματικές ενισχύσεις από το κράτος η την Ε.Ε	0
Άλλα	4.57
Εισόδημα από ενοίκια	24.59
Εισόδημα από μερίσματα, τόκους και τοκομερίδια, ομόλογα και ρέπος	0
Άλλα	0
Εισόδημα από συντάξεις	33.22
Εισοδήματα από επιδόματα	47.82
Τεκμαρτά εισοδήματα και εισοδήματα σε είδος	59.05
Διάφοροι εισοδηματικοί πόροι	170.11
Σύνολο	1.488,86

Πίνακας 48- Πηγή: ΕΣΥΕ, Επεξεργασία στοιχείων.

Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νησιών

<i>Μέσος όρος οικογενειακού εισοδήματος των νοικοκυριών των Μεταναστών ανά κατηγορία εισοδηματικού πόρου για την περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νησιών</i>	€
Μισθοί και ημερομίσθια από κύρια εργασία	445.99
Εισόδημα από δευτερεύουσα εργασία	8.01
Υπερωρίες και υπερέργασια	19.2
Δώρα εορτών και αδειών	18.68
Εισόδημα από επιχειρήσεις ή από ελεύθερο επάγγελμα	685,32
Εισόδημα από κτηνοτροφία, δάση, αλιεία	27.76
Εισοδηματικές ενισχύσεις από το κράτος η την Ε.Ε	0
Άλλα	0
Εισόδημα από ενοίκια	0
Εισόδημα από μερίσματα, τόκους και τοκομερίδια, ομόλογα και ρέπος	0
Άλλα	0
Εισόδημα από συντάξεις	0
Εισοδήματα από επιδόματα	72.47
Τεκμαρτά εισοδήματα και εισοδήματα σε είδος	96.62
Διάφοροι εισοδηματικοί πόροι	75.5
Σύνολο	1.449,55

Πίνακας 49- Πηγή: ΕΣΥΕ, Επεξεργασία στοιχείων.

Περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης

<i>Μέσος όρος οικογενειακού εισοδήματος των νοικοκυριών των Μεταναστών ανά κατηγορία εισοδηματικού πόρου για την περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης</i>	€
Μισθοί και ημερομίσθια από κυρία εργασία	1.219,71
Εισόδημα από δευτερεύουσα εργασία	23.48
Υπερωρίες και υπερέργασια	0
Δώρα εορτών και αδειών	16.12
Εισόδημα από επιχειρήσεις η από ελεύθερο επάγγελμα	17.13
Εισόδημα από κτηνοτροφία, δάση, αλιεία	2.12
Εισοδηματικές ενισχύσεις από το κράτος η την Ε.Ε	0
Άλλα	0
Εισόδημα από ενοίκια	0
Εισόδημα από μερίσματα, τόκους και τοκομερίδια, ομόλογα και ρέπος	0
Άλλα	0
Εισόδημα από συντάξεις	11.9
Εισοδήματα από επιδόματα	0
Τεκμαρτά εισοδήματα και εισοδήματα σε είδος	7.95
Διάφοροι εισοδηματικοί πόροι	40.35
Σύνολο	1.338,76

Πίνακας 50- Πηγή: ΕΣΥΕ, Επεξεργασία στοιχείων.

Σε περιφερειακό επίπεδο το ετήσιο εισόδημα από επενδύσεις για την περιφέρεια Αττικής είναι 94.713,810εκ. ευρώ, για την περιφέρεια Θεσσαλίας, Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος τα ετήσια έσοδα ανέρχονται στα 19.735,33 εκατομμύρια ευρώ. Στις υπόλοιπες περιφέρειες το ετήσιο εισόδημα από επενδύσεις κυμαίνεται σε μηδενικά επίπεδα.

3.4 Νοικοκυριά των οικονομικών μεταναστών

Μέσω της Ε.Ο.Π. 2004/05 συγκεντρώνονται πληροφορίες σχετικά με τα χαρακτηριστικά των νοικοκυριών των μεταναστών και ειδικότερα σχετικά με τις κατοικίες τους. Πληροφορίες που αφορούν στο μέγεθος των νοικοκυριών (αριθμός μελών), το είδος και το ιδιοκτησιακό καθεστώς των κατοικιών τους, την χρονολογία κατασκευής τους κ.α.

3.4.1 Μέγεθος και χαρακτηριστικά νοικοκυριών

Σύμφωνα με την Ε.Ο.Π 2004/05, τα νοικοκυριά των μεταναστών αριθμούν στα 188.723, ενώ ο συνολικός αριθμός των νοικοκυριών στην Ελλάδα 3.992,964. Ο αριθμός των μελών των νοικοκυριών των μεταναστών είναι στην πλειοψηφία τους 3-4 άτομα (58%) και φτάνουν έως 6 μέλη. Το μέγεθος των νοικοκυριών των μεταναστών στη χώρα είναι κατά βάση μεγαλύτερο από τα ελληνικά νοικοκυριά. Ο μέσος όρος ατόμων των νοικοκυριών των μεταναστών είναι 3.3 άτομα, ενώ για τα ελληνικά 2.73 άτομα κι αυτό είναι αποτέλεσμα, όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω, της ηλικίας του μεταναστευτικού πληθυσμού. Οι περισσότεροι είναι νεαρά κυρίως άτομα, που ανήκουν στις παραγωγικές ηλικίες κι όχι ηλικιωμένα. Παρακάτω παρατίθεται αναλυτική παρουσίαση της ηλικίας των μεταναστών ανά νοικοκυριό.(πίνακας 51).

Μέσος όρος ατόμων ανά νοικοκυριό	Σύνολο	Έλληνες	Μετανάστες
Σύνολο ατόμων	2.73	2.7	3.3
Άτομα έως 14 ετών	0.42	0.4	0.79
Άτομα 15 έως 64 ετών	1.75	1.72	2.42
Άτομα από 65 ετών και άνω	0.56	0.58	0.08

Πίνακας 51–Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2004/05.

Από τον παραπάνω πίνακα¹⁶³ διαφαίνεται ότι σαφώς οι μετανάστες της Ελλάδας υπερέχουν αναλογικά στις παραγωγικές ηλικίες από 15 έως 64 έτη. Επίσης το ποσοστό των μεγαλύτερων ηλικιακά ατόμων είναι αρκετά μικρότερο από αυτό των Ελλήνων, αλλά και γενικά αποτελεί ένα πολύ χαμηλό ποσοστό.

3.5 Χαρακτηριστικά σπιτιών

Όσο αφορά στο είδος και στο ιδιοκτησιακό καθεστώς των σπιτιών των μεταναστών παρατηρείται με βάση τα στοιχεία της ΕΟΠ, ότι η συντριπτική πλειοψηφία των μεταναστών διαμένει σε διαμέρισμα πολυκατοικίας σε ποσοστό 74.3%, ενώ σε μονοκατοικία το 25.7%. Επιπρόσθετα το 90% περίπου του συνόλου των κατοικιών των μεταναστών είναι ενοικιασμένες και μόλις το 5% αυτών είναι ιδιόκτητες, ποσοστό που έχει διαμορφωθεί πρόσφατα. Συγκεκριμένα το 2000-02 πραγματοποιήθηκαν οι περισσότερες αγορές από νοικοκυριά μεταναστών. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια πτώση στις αγορές κατοικιών τους, η οποία αντικατοπτρίζει την γενικότερη εικόνα της αγοραπωλησίας σπιτιών¹⁶⁴.

Η ποιότητα των κατοικιών των μεταναστών, αναφέρεται στο έτος κατασκευής τους και τον αριθμό δωματίων τους (μέγεθος). Η πλειονότητα των κατοικιών των μεταναστών χρονολογείται πριν το 1980, ενώ το μέγεθος τους κυμαίνεται στα δυο ή τρία δωμάτια¹⁶⁵.

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω συμπεραίνει κάποιος ότι τα νοικοκυριά των μεταναστών αποτελούνται κατά μέσο ορό από 3-4 άτομα, τα οποία ανήκουν στην κλίμακα των παραγωγικών ηλικιών (15-64 έτη). Οι κατοικίες των μεταναστών, είναι κυρίως ενοικιασμένες, σε μέγεθος δυο ή τριών δωματίων και με χρονολογία κατασκευής γύρω στα τριάντα χρόνια. Το ιδιοκτησιακό καθεστώς και το μέγεθος των κατοικιών των μεταναστών αλλάζει σε σχέση με τα παραπάνω, με βάση πρόσφατες ενδείξεις και εκτιμήσεις. Αυτό διότι τα τελευταία χρόνια οι μετανάστες αποκτούν ιδιόκτητη κατοικία και το μέγεθος τους αυξάνεται.

¹⁶³ Κόντης Α., (2006), *στο ίδιο*, σελ.31.

¹⁶⁴ Κόντης, Α., (2006), *στο ίδιο*, σελ.31-32.

¹⁶⁵ Κόντης, Α., (2006), *στο ίδιο*, σελ.31-32.

3.6 Η αποταμίευση των μεταναστών

Σύμφωνα με τον Νίκα (2006) οι ετήσιες αποταμιεύσεις για κάθε νοικοκυριό Αλβανών μεταναστών φτάνει στα 5.390 €. Από αυτές τις αποταμιεύσεις το 38.15% προορίζεται για επενδύσεις. Εισάγοντας ως υπόθεση ότι εξετάζονται 85.687 νοικοκυριά Αλβανών μεταναστών που αποταμιεύουν 462 εκατομμύρια ευρώ και προορίζουν για επενδύσεις το 176 εκατομμύρια ευρώ. Σύμφωνα με τον Κόντη (2006) τα νοικοκυριά των μεταναστών αποταμιεύουν 400 εκατομμύρια ευρώ ετησίως.

Διαφαίνεται λοιπόν ότι ο ρόλος της αποταμίευσης των μεταναστών στην ελληνική οικονομία παίζει σημαντικό ρόλο.

3.7 Εκπαιδευτικό επίπεδο των μεταναστών

Το επίπεδο εκπαίδευσης των μεταναστών όπως αναλύθηκε και παραπάνω είναι κυρίως χαμηλό. Τα περισσότερα παιδιά των μεταναστών λαμβάνουν την υποχρεωτική εκπαίδευση και δεν συνεχίζουν τις σπουδές τους στο λύκειο και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Για αυτό τον λόγο προσλαμβάνονται σε θέσεις εργασίας που απαιτούν βασικό εκπαιδευτικό επίπεδο.

3.8 Μήτρα κοινωνικής λογιστικής

Η SAM με βάση τα στοιχεία των νοικοκυριών για το 2005 διασπάστηκε σε δυο στήλες, μια για τα νοικοκυριά των εγχωρίων και μια για τα νοικοκυριά των μεταναστών χρησιμοποιώντας στοιχεία από SAM παλαιότερων ετών (Σαρρής 2004 και Κόντης 2006)¹⁶⁶. Η διάσπαση της μήτρας χρησιμοποιώντας στοιχεία της παρούσας ανάλυσης σε νοικοκυριά μεταναστών και εγχωρίων πραγματοποιήθηκε για κάθε περιφέρεια.

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη διάσπαση της SAM ανά περιφέρεια είναι αντίστοιχα με τα παραπάνω που αναλυθήκαν σε περιφερειακό επίπεδο.

¹⁶⁶ Keramidas, D., Economidis, E., Strompos, N., (2006), *'The participation of migrants in the Greek economy: An input-output analysis'*, pp. 27-29.

Στην περιφέρεια της Αττικής η συμμετοχή των νοικοκυριών των μεταναστών είναι η ακόλουθη: στην εργασία 1.839,5εκατ.ευρω, στο κεφαλαίο 233.33εκατ.ευρω, στις τράπεζες 528.55εκατ.ευρω και στην κεντρική κυβέρνηση 607.55εκατ.ευρω (παράρτημα 2).

Στην περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης η συμμετοχή των μεταναστών έχει ως εξής: στην εργασία 469.68εκατ.ευρω, στο κεφαλαίο 59.57εκατ.ευρω, στις τράπεζες 134.97εκατ.ευρω και στην κεντρική κυβέρνηση 155.12εκατ.ευρω.

Στην περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος προκύπτουν τα εξής: στην εργασία 358.71εκατ.ευρω, στο κεφαλαίο 45.49εκατ.ευρω, στις τράπεζες 103.86εκατ.ευρω και στην κεντρική κυβέρνηση 118.47εκατ.ευρω.

Στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νήσων η συμμετοχή των μεταναστών έχει ως εξής: στην εργασία 310.08εκατ.ευρω, στο κεφαλαίο 39.33εκατ.ευρω, στις τράπεζες 89.11εκατ.ευρω και στην κεντρική κυβέρνηση 102.41εκατ.ευρω.

Τέλος όσον αφορά στην περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης προκύπτουν τα εξής: στην εργασία 248.716εκατ.ευρω, στο κεφαλαίο 31.546εκατ.ευρω, στις τράπεζες 71.746εκατ.ευρω και στην κεντρική κυβέρνηση 82.143εκατ.ευρω.

3.9 Εκτίμηση της απασχόλησης μέσω της τελικής κατανάλωσης των νοικοκυριών των μεταναστών.

Αναγκαία υπήρξε η εκτίμηση των αμέσων και έμμεσων συντελεστών εργασίας για το σύνολο του εργατικού δυναμικού και για τους μετανάστες χωριστά. Επιπρόσθετα εκτιμήθηκε η συμμετοχή του εργατικού δυναμικού σε καθένα χωριστά συντελεστές της τελικής ζήτησης.. Εισάγοντας την υπόθεση ότι όλοι οι συντελεστές της τελικής ζήτησης παραμένουν αμετάβλητοι εξάγεται η στήλη της τελικής ζήτησης.

Σε περιφερειακό επίπεδο η εκτίμηση αφορά στην περιφέρεια της Αττικής. Αυτό συμβαίνει γιατί από την περιφέρεια της Αττικής μετακινείται ανθρώπινο δυναμικό

προς τις άλλες περιφέρειες, ενώ οι άλλες το δέχονται. Για την περιφέρεια της Αττικής το σύνολο των εγχώριων και μεταναστών απασχολούμενων ισούται με 1.824,929. Με βάση τον υπολογισμό της συμμετοχής του εργατικού δυναμικού στους συντελεστές της τελικής ζήτησης προκύπτει: $1.824,929 \cdot 0.043\% = 78.471$.

Επίσης προκύπτει ότι μονό η Αττική εξάγει ανθρώπινο δυναμικό στις άλλες περιφέρειες.

Ποσοστιαία Συμμετοχή του εργατικού δυναμικού για την εξαγωγή των συντελεστών της τελικής ζήτησης (Αττική)						
	Τελική κατανάλωση των νοικοκυριών	Τελική κατανάλωση μη κερδοσκ. οργανισμών	Τελική κατανάλωση κεντρικής κυβέρνησης	Ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου	Μεταβολές αποθεμάτων	Εξαγωγές
Σύνολο εργατικού δυναμικού	20.11	0.58	24.43	31.42	0.01	23.46
Εργατικό δυναμικό μεταναστών	4.3	0.7	27.7	35.4	0.0	31.9

Πίνακας 52. Επεξεργασία από τον περιφερειακό πίνακα εισροών-εκροών 2005 για την Αττική.

Ο παραπάνω πίνακας¹⁶⁷ δείχνει ότι ο αριθμός των θέσεων απασχόλησης από την συμμετοχή της κατανάλωσης των μεταναστών είναι το 4.3% του εργατικού δυναμικού των μεταναστών για την περιφέρεια Αττικής.

3.10 Γενικά συμπεράσματα

Από την παραπάνω ανάλυση προκύπτουν ορισμένα συμπεράσματα για την συμμετοχή των μεταναστών στην ελληνική οικονομία.

- Οι μετανάστες έχουν θετική συμμετοχή τόσο στην αξία εγχώριας παραγωγής, όσο και στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία.

Ειδικότερα όσον αφορά στην αξία εγχώριας παραγωγής στην περιφέρεια Αττικής η συμμετοχή των μεταναστών είναι περίπου στο 9% (7.675εκατ.ευρω) της συνολικής αξίας εγχώριας παραγωγής (σύνολο αξίας εγχώριων και μεταναστών).

¹⁶⁷ Τα ποσοστά που εκτιμήθηκαν στον παραπάνω πίνακα αποτελούν πηγή συμπερασμάτων. Αποτελούν εκτίμηση και ενδέχεται να εμπεριέχουν όμως κάποιου είδους υπολογιστικών σφαλμάτων.

Στην περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης η συμμετοχή των μεταναστών στην συνολική αξία της περιφέρειας είναι περίπου στο 4.5%. Στην περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος η συμμετοχή των μεταναστών στη συνολική αξία της περιφέρειας είναι περίπου στο 5,5%. Στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νήσων η συμμετοχή των μεταναστών στην συνολική αξία παραγωγής είναι περίπου στο 4%. Τέλος στην περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης η συμμετοχή των μεταναστών στην συνολική αξία της περιφέρειας είναι στο 5%.

Όσον αφορά στην ακαθάριστη προστιθεμένη αξία η συμμετοχή των μεταναστών στην συνολική αξία της κάθε περιφέρειας ακολουθεί την εξής δομή: στην περιφέρεια Αττικής φτάνει στο 4%, στην περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης ανέρχεται στο 4%, στην περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος κυμαίνεται στο 2.5% , στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νησιών φτάνει στο 2.5% και τέλος στην περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης φτάνει στο 2.5%.

- Σε επίπεδο περιφέρειας το εργατικό δυναμικό απασχολείται κυρίως στις κατασκευές, στην γεωργία, στα ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό, στα ξενοδοχεία και εστιατόρια, στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο. Ειδικότερα στην περιφέρεια Αττικής οι περισσότεροι μετανάστες απασχολούνται στο κλάδο των κατασκευών και στον κλάδο των νοικοκυριών που απασχολούν οικιακό προσωπικό. Στην περιφέρεια Κεντρικής Δυτικής-Ανατολικής-Μακεδονίας και Θράκης στον κλάδο των κατασκευών και στον κλάδο της γεωργίας. Στην περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος στον κλάδο της γεωργίας και στον κλάδο των ξενοδοχείων-εστιατορίων. Στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νησιών στον κλάδο των κατασκευών και στον κλάδο της γεωργίας και τέλος στην περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης στον κλάδο των κατασκευών και στον κλάδο των ξενοδοχείων-εστιατορίων.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών απασχολούνται ως ειδικευμένοι τεχνίτες, ανειδίκευτοι εργάτες και απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών. Ειδικότερα για όλες τις περιφέρειες οι περισσότεροι μετανάστες απασχολούνται στις παραπάνω τρεις κατηγορίες.

- Οι απασχολούμενοι μετανάστες υφίστανται κάποιου είδους διάκρισης μισθών. Αυτό συμβαίνει αφενός γιατί οι περισσότεροι απορροφούνται στον ιδιωτικό τομέα και κυρίως ως ανειδίκευτοι εργάτες. Ειδικότερα στην περιφέρεια Αττικής το ποσοστό των μισθών των μεταναστών σε σχέση με αυτό των εγχωρίων είναι περίπου στο 6.5%. Στην περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής-Μακεδονίας και Θράκης το ποσοστό κυμαίνεται στο 4.5%. Στην περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος το ποσοστό φτάνει στο 5%. Στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νήσων το ποσοστό ανέρχεται στο 3.5% και τέλος στην περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης φτάνει στο 4%.
- Αυτή η διάκριση των εργαζομένων συναντάται στην ελληνική αγορά εργασίας με τους μετανάστες απασχολούμενους να έχουν άνιση πρόσβαση σε διαφορές ευκαιρίες. Απασχολούνται κυρίως ως ανειδίκευτοι εργάτες και σε θέσεις παραγωγής που αποφέρουν χαμηλές αποδοχές.
- Η συνεισφορά των μεταναστών στα ασφαλιστικά ταμεία είναι αρκετά σημαντική (645εκατ.ευρω). Η συνεισφορά των μεταναστών στα ασφαλιστικά ταμεία κρίνεται πολύ σημαντική λόγω της αναποτελεσματικότητας και των μεγάλων ελλειμμάτων που παρουσιάζουν αυτοί οι οργανισμοί.
- Το εισόδημα των μεταναστών είναι πολύ χαμηλότερο από το αντίστοιχο των Ελλήνων και μάλιστα κοντά στα όρια της φτώχειας, επηρεάζοντας την κατανάλωση τους.
- Η κατανάλωση των μεταναστών παρουσιάζει κάποιες διαφορές μεταξύ των περιφερειών.
- Η κατανάλωση των μεταναστών δημιουργεί νέες θέσεις απασχόλησης.
- Προκύπτει ότι μονό από την περιφέρεια της Αττικής μετακινείται σημαντικό εργατικό δυναμικό στις υπόλοιπες περιφέρειες.
- Οι μετανάστες διατηρούν υψηλά ποσά αποταμιεύσεων και επενδύσεων, κυρίως σε σπίτια.
- Τέλος προκύπτει ότι ενώ το ζήτημα των μεταναστών είναι ένα διφορούμενο ζήτημα για τη συνεισφορά τους στην εθνική οικονομία ωστόσο οι μετανάστες επιδρούν θετικά τόσο στο σύνολο της οικονομίας όσο και σε περιφερειακό επίπεδο μέσω της συμμετοχής τους στην παραγωγή.

Κεφαλαίο 4

Συγκριτική ανάλυση των διαρθρωτικών χαρακτηριστικών της εθνικής οικονομίας και των περιφερειακών οικονομιών για το σύνολο της πληθυσμού και για τους μετανάστες με βάση τους πίνακες εισροών-εκροών.

Η συνολική προσφορά των αγαθών σε μια οικονομία αποτελείται από την ποσότητα των εγχωρίως παραγόμενων αγαθών και από την ποσότητα των εισαγομένων.

Το έτος 2005 η συνολική προσφορά των αγαθών και υπηρεσιών κυμαίνονταν στα 317.622 εκ.ευρώ, εκ των οποίων το 83.9% ήταν τα εγχώρια και το 16.1% τα εισαγόμενα. Η εγχώρια παραγωγή των πέντε περιφερειών ακολουθεί την παρακάτω διάρθρωση: στην περιφέρεια Αττικής είναι το 40.4% της συνολικής¹⁶⁸. Από την παραγωγή της περιφέρειας το 8.9% είναι η αξία παραγωγής των μεταναστών και το 91.1% των Ελλήνων.

Στην περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης αντιστοιχεί το 24.7% της συνολικής εγχώριας παραγωγής¹⁶⁹. Το 4.32% της συνολικής παραγωγής της περιφέρειας αφορά στην παραγωγή των μεταναστών.

Στην περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος το ποσοστό κυμαίνεται στο 15.2% της συνολικής¹⁷⁰. Το 5.49% της συνολικής παραγωγής της περιφέρειας αφορά στην παραγωγή των μεταναστών.

Στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νήσων το ποσοστό φτάνει στο 11.9%¹⁷¹. Το 4.08% της συνολικής παραγωγής της περιφέρειας αντιστοιχεί στην παραγωγή των μεταναστών.

¹⁶⁸ Σκούντζος, Θ., (2007), *Διακλαδικές σχέσεις της ελληνικής οικονομίας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο*, Ακαδημία Αθηνών γραφείο οικονομικών μελετών, Μελέτες: Αριθμός 7, Αθήνα, σελ. 57.

¹⁶⁹ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 57.

¹⁷⁰ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 57.

¹⁷¹ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 57.

Στην περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης το ποσοστό της εγχώριας παραγωγής φτάνει στο 7.8% της συνολικής¹⁷². Το 4.9% της παραγωγής αυτής της περιφέρειας αφορά στην παραγωγή των μεταναστών.

4.1 Διάρθρωση κατά κατηγορίες της τελικής ζήτησης

Στον παρακάτω πίνακα¹⁷³ (53) καταγράφονται οι αναλογίες των επιμέρους κατηγοριών της τελικής ζήτησης.

Κατηγορία Τελικής Ζήτησης	Αττική	Κεντρική Δυτική Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	Θεσσαλία Ήπειρος Στερεά Ελλάδα	Δυτική Ελλάδα, Πελοπόννησος, Ιόνια νησιά	Βόρειο Νότιο Αιγαίο και Κρήτη	Σύνολο της χωράς
Ιδιωτική Κατανάλωση	0.1459	0.7101	1.0011	1.3539	1.7615	0.7226
Δημόσια Κατανάλωση	0.2091	0.1571	0.1419	0.147	0.114	0.1795
Ακαθάριστες Επενδύσεις	0.1783	0.2584	0.2766	0.2829	0.22	0.2445
Καθαρές Εξαγωγές	0.4667	-0.1256	-0.4196	-0.7838	-1.0955	-0.1466
Σύνολο	1	1	1	1	1	1

Πίνακας 53- Πηγή: Περιφερειακοί Πίνακες και Εθνικός πίνακας Εισροών-Εκροών έτους 2005.

Όπως διαφαίνεται από τον πίνακα η τελική ζήτηση της εθνικής οικονομίας ακολουθεί την παρακάτω δομή:

- 72% αποτελείται από προϊόντα ιδιωτικής κατανάλωσης
- 18% από αγαθά και υπηρεσίες.
- 24% από ακαθάριστες επενδύσεις
- 15% από αρνητικές καθαρές εξαγωγές (δηλαδή εισαγωγές).

Στην περιφέρεια της Αττικής η ιδιωτική κατανάλωση κυμαίνεται στο 14% ποσοστό πολύ μικρότερο σε σύγκριση με το σύνολο της εθνικής οικονομίας. Οι καθαρές εξαγωγές έχουν θετικό πρόσημο. Ως εκ τούτου η Αττική είναι η μονή περιφέρεια που εξάγει με ποσοστό 46% περίπου.

¹⁷² Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ. 57.

¹⁷³ Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ. 60.

Στην περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης τα ποσοστά αντιστοιχούν σε αυτά της εθνικής οικονομίας. Στην περιφέρεια Θεσσαλίας Ήπειρος και Στερεά Ελλάδα οι αναλογίες είναι πολύ διαφορετικές σε σχέση με το σύνολο της χώρας. Σημείο αναφοράς αποτελούν οι καθαρές εξαγωγές της περιφέρειας που ανέρχονται στο 41% υψηλότερες κατά 37 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το σύνολο της εθνικής οικονομίας.

Στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, Πελοποννήσου και Ιόνιων νησιών η αναλογία της ιδιωτικής κατανάλωσης είναι πολύ υψηλότερη από την αντίστοιχη της εθνικής οικονομίας κατά 63%. Ενώ οι καθαρές εξαγωγές υπερβαίνουν κατά 28% τις αντίστοιχες της εθνικής οικονομίας. Τέλος στην περιφέρεια Βορείου Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης οι αναλογίες της ιδιωτικής κατανάλωσης και των καθαρών εξαγωγών παρουσιάζουν τις σημαντικότερες αποκλίσεις σε σχέση με το σύνολο της οικονομίας από όλες τις περιφέρειες κατά 104% και 95% αντίστοιχα¹⁷⁴.

4.2 Κλαδική διάρθρωση των ενδιαμέσων εισροών

Ο παρακάτω πίνακας¹⁷⁵ (54) περιγράφει τους κλάδους προέλευσης των ενδιαμέσων εισροών για τις περιφέρειες και για το σύνολο της οικονομίας

Α/Α Κλάδ.	Κωδ. NACE	Κλάδος-περιφέρειες	Αττική	Κεντρική Δυτική Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	Θεσσαλία Ήπειρος Στερεά Ελλάδα	Δυτική Ελλάδα Πελοπ/σος, Ιόνια Νησιά	Βόρειο Νότιο Αιγαίο και Κρήτη	Σύνολο της χώρας
1	ΑΥΑ	Γεωργία, Κτηνοτροφία, Θήρα, Δασοκομία	0,004	0,07	0,083	0,09	0,079	0,048
2	ΑΥΒ	Αλιεία	0,001	0,003	0,002	0,002	0,003	0,003
3	ΑΥC	Ορυχεία και Λατομεία	0,002	0,004	0,003	0,005	0,009	0,005
4	ΑΥD15-16	Τρόφιμα, ποτά, καπνός	0,0022	0,183	0,204	0,165	0,014	0,115
5	ΑΥD17-19	Παραγωγή κλωστ/υφαντουργικών ινών	0,014	0,028	0,024	0,022	0,001	0,036
6	ΑΥD 20	Βιομηχανία ξύλου	0,007	0,003	0,007	0,006	0	0,005
7	ΑΥD 21-22	Βιομηχανία χάρτου, εκτυπώσεις	0,0022	0,006	0,009	0,012	0,002	0,016
8	ΑΥD 23	Παραγωγή οπτάνθρακα, προϊόντα διυλ. πετρελ.	0	0,005	0	0,004	0	0,05

¹⁷⁴ Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ. 60-62.

¹⁷⁵ Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ. 63.

9	AYD 24-25	Παραγ.χημικών, ελαστικών & πλαστικών	0,011	0,012	0,013	0,01	0,002	0,027
10	AYD 26	Παραγωγή μη μεταλλικών ορυκτών	0,006	0,015	0,017	0,017	0,001	0,017
11	AYD 27	Παραγωγή βασικών μετάλλων	0,005	0,01	0,009	0,005	0,001	0,03
12	AYD 28	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	0,011	0,019	0,027	0,014	0,003	0,014
13	AYD 29-36	Κατασκ.μηχαν και λοιπών ειδών εξοπλισμού	0,012	0,018	0,022	0,014	0,003	0,034
14	AYD 37	Ανακύκλωση	0	0	0	0	0	0,002
15	AYE	Ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο και ύδρευση	0,008	0,025	0,017	0,03	0,031	0,018
16	AYF	Κατασκευές	0,138	0,092	0,14	0,062	0,059	0,105
17	AYG	Χονδρικό & Λιανικό Εμπόριο επισκευή οχημάτων & οικιακών συσκ.	0,173	0,122	0,106	0,138	0,181	0,12
18	AYH	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	0,097	0,079	0,056	0,081	0,127	0,082
19	AYI	Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	0,094	0,062	0,049	0,068	0,086	0,061
20	AYJ	Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	0,132	0,09	0,085	0,105	0,126	0,067
21	AYK	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας εκμισθώσεις & επιχειρ. δραστηρ.	0,038	0,051	0,052	0,046	0,085	0,038
22	AYL	Δημόσια Διοίκηση & άμυνα υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	0,137	0,048	0,034	0,049	0,064	0,061
23	AYM	Εκπαίδευση	0,013	0,009	0,007	0,007	0,008	0,008
24	AYN	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	0,032	0,025	0,02	0,025	0,027	0,022
25	AYO	Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	0,021	0,02	0,015	0,022	0,087	0,019
26	AYP	Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	0	0	0	0	0	0
		Σύνολο Κλάδων	1	1	1	1	1	1
		Πρωτογενής	0,005	0,073	0,085	0,092	0,082	0,05
		Δευτερογενής	0,257	0,492	0,492	0,366	0,126	0,472
		Τριτογενής	0,737	0,423	0,423	0,542	0,792	0,478
		Σύνολο τομέων	1	1	1	1	1	1

Πίνακας 54- Πηγή: Περιφερειακοί Πίνακες και Εθνικός πίνακας Εισροών-Εκροών έτους 2005.

Για το σύνολο της οικονομίας ο δευτερογενής και τριτογενής τομεας συμμετέχουν με ποσοστά 47.2% και 47.8% αντίστοιχα. Η συμμετοχή του πρωτογενή τομεα είναι 5%. Οι κυριότεροι κλάδοι του τριτογενή τομεα είναι το χονδρικό και λιανικό

εμπόριο με ποσοστό 12%, τα ξενοδοχεία και εστιατόρια με ποσοστό 8.2% ,η χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση με ποσοστό 6.7%. Οι σημαντικότεροι κλάδοι του δευτερογενή τομέα από τις οποίες προέρχονται οι ενδιάμεσες εισροές είναι ο κλάδος των τροφίμων-ποτών-καπνού με ποσοστό 11.5% και οι κατασκευές με 10.5%¹⁷⁶.

Στην περιφέρεια Αττικής η αναλογία του τριτογενή τομέα είναι η δεύτερη μεγαλύτερη αναλογία σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες και με το σύνολο της εθνικής οικονομίας. Οι σημαντικότεροι κλάδοι από τους οποίους προέρχονται οι ενδιάμεσες εισροές είναι το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 17.3%, η χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση με ποσοστό 13.2%, τα ξενοδοχεία και εστιατόρια με ποσοστό 9.7%. Οι ενδιάμεσες εισροές προέρχονται από τον δευτερογενή τομέα κατά 25.7%. Ο κυριότερος κλάδος με ποσοστό συμμετοχής 13.8% είναι αυτός των κατασκευών. Η αναλογία του πρωτογενή τομέα είναι ασήμαντη (συμμετοχή κατά 0.5%). Είναι δε αρκετά χαμηλότερη τόσο σε εθνικό επίπεδο που φτάνει στο 5.4 % όσο και σε περιφερειακό ο μέσος όρος των οποίων φτάνει στο 7% και 9%¹⁷⁷.

Στην περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης οι ενδιάμεσες εισροές από τον τριτογενή τομέα φτάνουν στο 50.6%. Οι κλάδοι από τους οποίους προέρχονται είναι το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 12.2%, η χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση με ποσοστό συμμετοχής 9% και τα ξενοδοχεία-εστιατόρια με ποσοστό συμμετοχής 7.9%. Οι ενδιάμεσες εισροές από τον δευτερογενή τομέα φτάνουν στο 42.1% με σημαντικότερους κλάδους αυτούς των τροφίμων-ποτών-καπνού και των κατασκευών. Τέλος οι ενδιάμεσες εισροές από τον πρωτογενή τομέα φτάνουν τα 7.3%¹⁷⁸.

Στην περιφέρεια Θεσσαλία-Ηπείρος και Στερεά Ελλάδα οι ενδιάμεσες εισροές από τον τριτογενή τομέα ανέρχονται στο 42.3% του συνόλου. Οι κλάδοι από τους οποίους προέρχονται είναι το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 10.6%. Οι ενδιάμεσες εισροές από τον δευτερογενή τομέα φτάνουν στο 49.2% με

¹⁷⁶ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ.64-65.

¹⁷⁷ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ.67-68.

¹⁷⁸ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ.65.

σημαντικότερους κλάδους αυτούς των τροφίμων-ποτών-καπνού με ποσοστό συμμετοχής 20.4% και τις κατασκευές με ποσοστό 14%. Οι ενδιάμεσες εισροές από τον πρωτογενή τομέα φτάνουν στα 8.5% του συνόλου¹⁷⁹.

Στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νησιών οι ενδιάμεσες εισροές από τον τριτογενή τομέα κυμαίνονται στο 54.2% του συνόλου. Οι κλάδοι από τους οποίους προέρχονται είναι το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 13.8%, η χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση με ποσοστό συμμετοχής 10.5% και τα ξενοδοχεία-εστιατόρια με ποσοστά συμμετοχής 8.1%. Οι ενδιάμεσες εισροές από τον δευτερογενή τομέα φτάνουν στα 36.6% του συνόλου. Οι σημαντικότεροι κλάδοι είναι αυτοί των τροφίμων-ποτών- καπνού με ποσοστό συμμετοχής 16.5%. Οι ενδιάμεσες εισροές από τον πρωτογενή τομέα φτάνουν στα 9.2%¹⁸⁰.

Στην περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης οι ενδιάμεσες εισροές από τον τριτογενή τομέα ανέρχονται στο 79.2% του συνόλου. Οι κλάδοι από τους οποίους προέρχονται είναι το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 13.8%, τα ξενοδοχεία-εστιατόρια με ποσοστό συμμετοχής 12.7% και η χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση με ποσοστό συμμετοχής 12.6%. Οι ενδιάμεσες εισροές από τον δευτερογενή τομέα φτάνουν στο 12.6%. Ποσοστό αρκετά χαμηλότερο σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσοστά των υπόλοιπων περιφερειών. Οι ενδιάμεσες εισροές από τον πρωτογενή τομέα φτάνουν στα 8.2%.

4.3 Κλαδική διάρθρωση των αρχικών εισροών

Η κλαδική διάρθρωση των αρχικών εισροών σε τιμές αγοράς ή αλλιώς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν για το σύνολο της οικονομίας και περιφερειακά παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα¹⁸¹ (55).

Α/Α Κλάδ.	Κωδ. NACE	Κλάδος/Περιφέρειες	Αττική	Κεντρική Δυτική Ανατολική Μακεδονία	Θεσσαλία Ήπειρος Στερεά Ελλάδα	Δυτική Ελλάδα Πελοπ/σος, Ιόνια	Βόρειο Νότιο Αιγαίο και	Σύνολο της χώρας
-----------	-----------	--------------------	--------	-------------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	-------------------------	------------------

¹⁷⁹ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ.66.

¹⁸⁰ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ.66-67.

¹⁸¹ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ.69-70.

				και Θράκη		Νησιά	Κρήτη	
1	ΑΥΑ	Γεωργία, Κτηνοτροφία, Θήρα, Δασοκομία	0,002	0,063	0,076	0,081	0,034	0,043
2	ΑΥΒ	Αλιεία	0,002	0,004	0,007	0,007	0,029	0,006
3	ΑΥC	Ορυχεία και Λατομεία	0,001	0,01	0,004	0,004	0,01	0,004
4	ΑΥD1 5-16	Τρόφιμα, ποτά, καπνός	0,023	0,031	0,035	0,027	0,003	0,023
5	ΑΥD1 7-19	Παραγωγή κλωστ/υφαντουργικών ινών	0,003	0,006	0,004	0,004	0	0,005
6	ΑΥD 20	Βιομηχανία ξύλου	0,005	0,002	0,004	0,003	0	0,002
7	ΑΥD 21-22	Βιομηχανία χάρτου, εκτυπώσεις	0,044	0,006	0,01	0,012	0,001	0,01
8	ΑΥD 23	Παραγωγή οπτάνθρακα, προϊόντα διυλ. πετρελ.	0,001	0,002	0	0,004	0	0,011
9	ΑΥD 24-25	Παραγ.χημικών, ελαστικών & πλαστικών	0,01	0,009	0,015	0,009	0,001	0,008
10	ΑΥD 26	Παραγωγή μη μεταλλικών ορυκτών	0,003	0,007	0,017	0,011	0	0,008
11	ΑΥD 27	Παραγωγή βασικών μετάλλων	0,003	0,008	0,037	0,005	0,001	0,008
12	ΑΥD 28	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	0,007	0,008	0,014	0,007	0,001	0,007
13	ΑΥD 29-36	Κατασκ.μηχαν και λοιπών ειδών εξοπλισμού	0,01	0,015	0,032	0,016	0,002	0,02
14	ΑΥD 37	Ανακύκλωση	0	0	0	0	0	0,003
15	ΑΥE	Ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο και ύδρευση	0,008	0,022	0,016	0,025	0,019	0,017
16	ΑΥF	Κατασκευές	0,079	0,08	0,108	0,068	0,058	0,094
17	ΑΥG	Χονδρικό & Λιανικό Εμπόριο επισκευή οχημάτων & οικιακών συσκ.	0,142	0,147	0,117	0,153	0,112	0,151
18	ΑΥH	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	0,073	0,069	0,052	0,089	0,222	0,1
19	ΑΥI	Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	0,107	0,076	0,077	0,091	0,101	0,094
20	ΑΥJ	Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	0,087	0,058	0,053	0,063	0,051	0,027
21	ΑΥK	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας εκμισθώσεις & επιχειρ. Δραστηρ.	0,129	0,17	0,153	0,127	0,15	0,156
22	ΑΥL	Δημόσια Διοίκηση & άμυνα υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	0,116	0,049	0,044	0,05	0,041	0,044
23	ΑΥM	Εκπαίδευση	0,049	0,051	0,039	0,039	0,023	0,049

24	ΑΥΝ	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	0,059	0,067	0,055	0,065	0,033	0,064
25	ΑΥΟ	Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	0,033	0,036	0,025	0,038	0,103	0,041
26	ΑΥΡ	Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	0,006	0,004	0,004	0,003	0,003	0,005
		Σύνολο Κλάδων	1	1	1	1	1	1
		Πρωτογενής	0,004	0,067	0,083	0,087	0,064	0,049
		Δευτερογενής	0,197	0,206	0,297	0,195	0,097	0,22
		Τριτογενής	0,799	0,726	0,619	0,717	0,84	0,73
		Σύνολο τομέων	1	1	1	1	1	1

Πίνακας 55- Πηγή: Περιφερειακοί Πίνακες και Εθνικός πίνακας Εισροών-Εκροών έτους 2005.

Στην παρούσα παράγραφο γίνεται αναφορά και για την αξία εγχώριας παραγωγής των μεταναστών σε περιφερειακό επίπεδο, η εκτίμηση της οποίας έχει παρουσιαστεί παραπάνω.

Για το σύνολο της οικονομίας ο δευτερογενής και τριτογενής τομεας συμμετέχουν με ποσοστά 22% και 73% αντίστοιχα του ΑΕΠ. Η συμμετοχή του πρωτογενή τομεα είναι το 5% του ΑΕΠ. Οι κυριότεροι κλάδοι του τριτογενή τομεα που συμμετέχουν στο ΑΕΠ είναι η διαχείριση ακίνητης περιουσίας με ποσοστό 15.6%, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 15.1%, τα ξενοδοχεία και εστιατόρια με ποσοστό 10% και οι μεταφορές-αποθηκεύσεις με ποσοστό 9.4%. Ο σημαντικότερος κλάδος του δευτερογενή τομεα που συμμετέχει στο ΑΕΠ είναι ο κλάδος των κατασκευών με ποσοστό συμμετοχής 9.4%. Ο σημαντικότερος κλάδος του πρωτογενή τομέα για το σχηματισμό του ΑΕΠ είναι αυτός της γεωργίας-κτηνοτροφίας και δασοκομίας με ποσοστό συμμετοχής 4.3%¹⁸².

Στην περιφέρεια Αττικής η αναλογία του τριτογενή τομεα στις αρχικές εισροές είναι υψηλή. Υπολείπεται δε σε σχέση με την περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης. Οι σημαντικότεροι κλάδοι από τους οποίους προέρχονται οι αρχικές εισροές είναι το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 14.2% , η διαχείριση ακίνητης περιουσίας με ποσοστό 12.9% και η δημόσια διοίκηση με ποσοστό 11.6%. Οι αρχικές εισροές προέρχονται κατά 19.7% από τον δευτερογενή τομεα με σημαντικότερο κλάδο αυτό των κατασκευών (7.9%). Η συμμετοχή του πρωτογενή

¹⁸² Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ. 70-71.

τομεα είναι ασήμαντη (συμμετοχή κατά 0.4%). Είναι δε αρκετά χαμηλότερη τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε περιφερειακό επίπεδο¹⁸³.

Η αξία εγχώριας παραγωγής των μεταναστών έχει την εξής αναλογία: ο δευτερογενής τομεας συμμετέχει κατά 56%, ο τριτογενής κατά 43% και ο πρωτογενής κατά 0.27%. Σημαντικότερος κλάδος για τον δευτερογενή τομεα είναι ο κλάδος των κατασκευών με ποσοστό 43.32%. Στον τριτογενή τομέα οι σημαντικότεροι κλάδοι που συμμετέχουν είναι τα ξενοδοχεία και εστιατόρια κατά 17.28%, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο κατά 7.85% και η διαχείριση ακίνητης περιουσίας κατά 6.05%. Οι κλάδοι του πρωτογενή τομεα δεν έχουν σημαντική συνεισφορά στον σχηματισμό της αξίας εγχώριας παραγωγής.

Στην περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης η αναλογία των αρχικών εισροών από τον τριτογενή τομεα φτάνουν στο 72.6% του ΑΕΠ. Οι κλάδοι από τους οποίους προέρχονται είναι η διαχείριση ακίνητης περιουσίας με ποσοστό 17%, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 14.7%, οι μεταφορές με ποσοστό συμμετοχής 7.6%. Οι αρχικές εισροές από τον δευτερογενή τομεα φτάνουν στο 20.6% του ΑΕΠ με σημαντικότερο κλάδο αυτόν των κατασκευών (8%). Οι αρχικές εισροές από τον πρωτογενή τομεα φτάνουν τα 6.7% του ΑΕΠ. Ο σημαντικότερος κλάδος είναι ο κλάδος της γεωργίας με ποσοστό συμμετοχής 6.3%¹⁸⁴.

Στην περίπτωση των μεταναστών η αναλογία των τομέων στην διαμόρφωση της αξίας εγχώριας παραγωγής έχει ως εξής: 62% συμμετέχει ο δευτερογενής τομεας, 32% ο τριτογενής τομεας και 5.4% ο πρωτογενής τομεας. Σημαντικότερος κλάδος για τον δευτερογενή τομεα είναι ο κλάδος των κατασκευών με ποσοστό 41.67%. Στον τριτογενή τομέα οι σημαντικότεροι κλάδοι που συμμετέχουν είναι τα ξενοδοχεία και εστιατόρια κατά 10.57%, και ο κλάδος των τροφίμων-ποτών-καπνού με ποσοστό 9.57%. Οι κλάδοι του πρωτογενή τομεα που συμμετέχει στον σχηματισμό της αξίας εγχώριας παραγωγής είναι ο κλάδος της γεωργίας-κτηνοτροφίας.

¹⁸³ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 73-74.

¹⁸⁴ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 71.

Στην περιφέρεια Θεσσαλία-Ήπειρος και Στερεά Ελλάδα οι αρχικές εισροές από τον τριτογενή τομεα ανέρχονται στο 61.9%, ποσοστό χαμηλότερο σε σύγκριση με αυτό των υπόλοιπων περιφερειών. Οι κλάδοι από τους οποίους προέρχονται είναι η διαχείριση ακίνητης περιουσίας με ποσοστό 15.3%, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 11.7% και οι μεταφορές με ποσοστό συμμετοχής 7.7%. Οι αρχικές εισροές από τον δευτερογενή τομεα φτάνουν στο 29.7% και από τον πρωτογενή 8.3%, ποσοστά υψηλότερα από τα αντίστοιχα των υπόλοιπων περιφερειών. Ο κλάδος των κατασκευών και της γεωργίας είναι οι σημαντικότεροι του δευτερογενή και του πρωτογενή αντίστοιχα¹⁸⁵.

Όσον αφορά στους μετανάστες η αναλογία των τομέων στην αξία εγχώριας παραγωγής έχει ως εξής: ο δευτερογενής τομέας συμμετέχει κατά 72.4%, ο τριτογενής κατά 19.6% και ο πρωτογενής κατά 7.8%. Σημαντικότερος κλάδος για τον δευτερογενή τομεα είναι ο κλάδος των κατασκευών με ποσοστό 49.64%. Στον τριτογενή τομέα οι σημαντικότεροι κλάδοι που συμμετέχουν είναι και ο κλάδος των τροφίμων-ποτών-καπνού με ποσοστό 8.1% και τα ξενοδοχεία και εστιατόρια με 7.88%. Ο κλάδος του πρωτογενή τομεα που συμμετέχει κυρίως στον σχηματισμό της αξίας εγχώριας παραγωγής είναι ο αγροτικός κλάδος (7.33%).

Στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νήσων οι αρχικές εισροές από τον τριτογενή τομεα κυμαίνονται στο 54.2% του συνόλου. Οι κλάδοι από τους οποίους προέρχονται είναι το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 15.3%, η διαχείριση ακίνητης περιουσίας με ποσοστό συμμετοχής 12.7%, οι μεταφορές με ποσοστό συμμετοχής 9.1% και τα ξενοδοχεία εστιατόρια με ποσοστά συμμετοχής 8.9%. Οι αρχικές εισροές από τον δευτερογενή τομεα ανέρχονται στο 19.5% του συνόλου με σημαντικότερο κλάδο αυτό των κατασκευών με ποσοστό συμμετοχής 6.8%. Τέλος οι αρχικές εισροές από τον πρωτογενή τομεα φτάνουν στα 8.7% με κυρίαρχο τον κλάδο της γεωργίας (8.1%)¹⁸⁶.

Στην περίπτωση των μεταναστών η αναλογία των τομέων στην αξία εγχώριας παραγωγής έχει ως εξής: ο δευτερογενής τομέας συμμετέχει κατά 49.8%, ο τριτογενής κατά 42.2% και ο πρωτογενής κατά 8.19%. Σημαντικότερος κλάδος για

¹⁸⁵ Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ. 72.

¹⁸⁶ Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ. 72-73.

τον δευτερογενή τομεα είναι ο κλάδος των κατασκευών με ποσοστό 31.09%. Στον τριτογενή οι σημαντικότεροι κλάδοι που συμμετέχουν είναι ο κλάδος ξενοδοχεία-εστιατόρια κατά 15.36%, ο κλάδος του εμπορίου και της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας κατά 8.0%. Οι κλάδος του πρωτογενή τομεα που συμμετέχει στον σχηματισμό της αξίας εγχώριας παραγωγής είναι ο αγροτικός κλάδος (8.0%).

Στην περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης οι αρχικές εισροές από τον τριτογενή τομεα κυμαίνονται στο 84% του συνόλου. Το ποσοστό αυτό είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο εθνικό επίπεδο καθώς σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες. Οι κλάδοι από τους οποίους προέρχονται είναι τα ξενοδοχεία εστιατόρια με ποσοστό συμμετοχής 22.2%, η διαχείριση ακίνητης περιουσίας με ποσοστό συμμετοχής 15%, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 11.2%, και οι μεταφορές με ποσοστό συμμετοχής 10.1%. Οι αρχικές εισροές από τον δευτερογενή τομεα φτάνουν στο 9.7% που είναι ποσοστό αρκετά χαμηλότερο σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσοστά των υπόλοιπων περιφερειών. Ο κυριότερος κλάδος συμμετοχής είναι αυτός των κατασκευών με ποσοστό 5.8%. Οι αρχικές εισροές από τον πρωτογενή τομεα φτάνουν στα 6.4% που είναι υψηλότερο από τα αντίστοιχα των υπόλοιπων περιφερειών. Ο κυριότερος κλάδος είναι η γεωργία με ποσοστό συμμετοχής 3.4%¹⁸⁷.

Στην περίπτωση των μεταναστών η αναλογία των τομέων στην αξία εγχώριας παραγωγής έχει ως εξής: ο τριτογενής τομέας συμμετέχει κατά 72.6%, ο δευτερογενής κατά 22.6% και ο πρωτογενής κατά 4.9%. Εδώ φαίνεται η συμμετοχή του τριτογενή τομεα στην αξία εγχώριας παραγωγής που είναι πολύ μεγαλύτερη από την αντίστοιχη των υπόλοιπων περιφερειών. Σημαντικότερος κλάδος για τον τριτογενή τομεα είναι ο κλάδος των ξενοδοχείων-εστιατορίων με ποσοστό 25.5% και ο κλάδος της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας με ποσοστό 19.59%. Στον δευτερογενή τομεα ο σημαντικότερος κλάδος συμμετέχει κατά 18.89% είναι αυτός των κατασκευών. Ο κλάδος του πρωτογενή τομεα που συμμετέχει στον σχηματισμό της αξίας εγχώριας παραγωγής είναι ο αγροτικός κλάδος (3.3%).

4.4 Κλαδική διάρθρωση των ενδιάμεσων εκροών

¹⁸⁷ Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ. 73.

Η συνολική ενδιάμεση ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες ισούται με τις συνολικές ενδιάμεσες εισροές και η συνολική τελική ζήτηση με τις αρχικές εισροές.

Η αναλογία των συνολικών ενδιάμεσων εισροών στην ακαθάριστη παραγωγή ισούται με την αναλογία των ενδιάμεσων εκροών. Η αναλογία δε των αρχικών εισροών ισούται με το σύνολο της τελικής ζήτησης.

Η διάρθρωση των ενδιάμεσης ζήτησης φαίνεται στον παρακάτω πίνακα¹⁸⁸.

A/A Κλάδ.	Κωδ. NACE	Κλάδος-περιφέρεια	Αττική	Κεντρική Δυτική Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	Θεσσαλία Ήπειρος Στερεά Ελλάδα	Δυτική Ελλάδα Πελοπ/σ ος Ιόνια Νησιά	Βόρειο Νότιο Αιγαίο και Κρήτη	Σύνολο της χωράς
1	ΑΥΑ	Γεωργία, Κτηνοτροφία, Θήρα, Δασοκομία	0,004	0,165	0,193	0,173	0,055	0,095
2	ΑΥΒ	Αλιεία	0,003	0,005	0,005	0,009	0,027	0,006
3	ΑΥC	Ορυχεία και Λατομεία	0,003	0,028	0,021	0,026	0,023	0,06
4	ΑΥD1 5-16	Τρόφιμα, ποτά, καπνός	0,052	0,064	0,063	0,059	0,049	0,057
5	ΑΥD1 7-19	Παραγωγή κλωστ/υφαντουργικών ινών	0,005	0,006	0,005	0,005	0	0,01
6	ΑΥD 20	Βιομηχανία ξύλου	0,01	0,003	0,007	0,004	0,001	0,009
7	ΑΥD 21-22	Βιομηχανία χάρτου, εκτυπώσεις	0,023	0,004	0,005	0,008	0,008	0,026
8	ΑΥD 23	Παραγωγή οπτάνθρακα, προϊόντα δυλ. πετρελ.	0,066	0,047	0	0,045	0	0,057
9	ΑΥD 24-25	Παραγ.χημικών, ελαστικών & πλαστικών	0,05	0,032	0,04	0,032	0,052	0,056
10	ΑΥD 26	Παραγωγή μη μεταλλικών ορυκτών	0,035	0,028	0,048	0,025	0,013	0,03
11	ΑΥD 27	Παραγωγή βασικών μετάλλων	0,033	0,034	0,055	0,022	0,015	0,045
12	ΑΥD 28	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	0,028	0,021	0,037	0,016	0,017	0,028
13	ΑΥD 29-36	Κατασκ.μηχαν και λοιπών ειδών εξοπλισμού	0,093	0,044	0,041	0,046	0,067	0,062
14	ΑΥD 37	Ανακύκλωση	0,004	0,005	0	0	0	0,007
15	ΑΥΕ	Ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο και ύδρευση	0,025	0,026	0,032	0,038	0,043	0,028
16	ΑΥF	Κατασκευές	0,027	0,033	0,034	0,033	0,052	0,024

¹⁸⁸ Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ.75-76

17	AYG	Χονδρικό & Λιανικό Εμπόριο επισκευή οχημάτων & οικιακών συσκ.	0,101	0,117	0,109	0,11	0,104	0,099
18	AYH	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	0,007	0,009	0,008	0,01	0,019	0,007
19	AYI	Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	0,103	0,074	0,068	0,091	0,123	0,07
20	AYJ	Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	0,117	0,083	0,077	0,091	0,103	0,076
21	AYK	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας εκμισθώσεις & επιχειρ. δραστηρ.	0,167	0,137	0,121	0,118	0,14	0,115
22	AYL	Δημόσια Διοίκηση & άμυνα υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	0	0	0	0	0	0
23	AYM	Εκπαίδευση	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001
24	AYN	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	0,006	0,003	0,002	0,003	0,002	0,002
25	AYO	Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	0,035	0,035	0,028	0,037	0,085	0,028
26	AYP	Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	0	0	0	0	0	0
		Σύνολο Κλάδων	1	1	1	1	1	1
		Πρωτογενής	0,007	0,171	0,198	0,182	0,082	0,101
		Δευτερογενής	0,455	0,372	0,388	0,358	0,34	0,5
		Τριτογενής	0,538	0,457	0,414	0,46	0,578	0,399
		Σύνολο τομέων	1	1	1	1	1	1

Πίνακας 56- Πηγή: Περιφερειακοί Πίνακες και Εθνικός πίνακας Εισροών-Εκροών έτους 2005.

Για το σύνολο της οικονομίας ο δευτερογενής και τριτογενής τομεας συμμετέχουν με ποσοστά 50% και 40% αντίστοιχα. Η συμμετοχή του πρωτογενή τομεα είναι το 10%. Οι κυριότεροι κλάδοι του τριτογενή τομεα από τους οποίους προέρχονται οι ενδιάμεσες εκροές είναι η διαχείριση ακίνητης περιουσίας με ποσοστό 11.5%, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 10%, η χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση με ποσοστό 7.6% και οι μεταφορές-αποθηκεύσεις με ποσοστό 7%. Οι σημαντικότεροι κλάδοι του δευτερογενή τομεα που προέρχονται οι ενδιάμεσες εκροές είναι ο κλάδος των κατασκευών-μηχανών και λοιπών κλάδων εξοπλισμού με ποσοστό συμμετοχής 6.2%, τα μεταλλεία- ορυχεία με ποσοστό 6%, τα τρόφιμα-καπνός με ποσοστά 5.7% και η παραγωγή χημικών-ελαστικών-πλαστικών με

ποσοστό 5.6%. Ο σημαντικότερος κλάδος του πρωτογενή τομέα για το σχηματισμό των ενδιαμέσων εκροών είναι αυτός της γεωργίας-κτηνοτροφίας και δασών με ποσοστό συμμετοχής 9.5%¹⁸⁹.

Στην περιφέρεια Αττικής η αναλογία του τριτογενή τομέα στις ενδιάμεσες εκροές είναι 53.8% και υψηλότερη από τις υπόλοιπες σε εθνικό επίπεδο. Οι σημαντικότεροι κλάδοι από τους οποίους προέρχονται οι ενδιάμεσες εκροές είναι το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 14.2%, η διαχείριση ακίνητης περιουσίας με ποσοστό 16.7%, η χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση με ποσοστό 11.7%, οι μεταφορές με ποσοστό 10.3%, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό συμμετοχής 10.1%. Οι ενδιάμεσες εκροές προέρχονται κατά 45.5% από τον δευτερογενή τομέα, αναλογία χαμηλότερη σε σχέση με τον μέσο όρο αλλά υψηλότερη σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες. Ο σημαντικότερος κλάδος προέλευσης των ενδιαμέσων εκροών είναι ο κλάδος κατασκευής μηχανών και λοιπών εξοπλισμών (9.3%). Η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα είναι ασήμαντη (συμμετοχή κατά 0.7%). Είναι δε αρκετά χαμηλότερη τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε περιφερειακό επίπεδο¹⁹⁰.

Στην περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης η αναλογία των ενδιαμέσων εκροών από τον τριτογενή τομέα φτάνουν στο 45.7% και είναι σημαντικά υψηλότερη από τον αντίστοιχο εθνικό μέσο όρο. Οι κλάδοι από τους οποίους προέρχονται είναι η διαχείριση ακίνητης περιουσίας με ποσοστό 13.7%, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 11.7%, ο κλάδος χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης με ποσοστό συμμετοχής 8.3% και ο κλάδος μεταφορών με ποσοστό 7.4%. Οι ενδιάμεσες εκροές από τον δευτερογενή τομέα φτάνουν στο 37.2% ποσοστό χαμηλότερο από τον αντίστοιχο εθνικό μέσο όρο.

Οι κλάδοι που συμμετέχουν σημαντικά κυμαίνονται κάτω από το 10%. Τέλος οι ενδιάμεσες εκροές από τον πρωτογενή τομέα φτάνουν στα 17.1%, υψηλότερο από τους αντιστοίχους εθνικούς μέσους όρους. Ο σημαντικότερος κλάδος είναι ο κλάδος της γεωργίας-κτηνοτροφίας-δασών με ποσοστό 9.5% του συνόλου¹⁹¹.

¹⁸⁹ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 76-77.

¹⁹⁰ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 79-80.

¹⁹¹ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 77.

Στην περιφέρεια Θεσσαλία-Ηπειρος και Στερεά Ελλάδα οι ενδιάμεσες εκροές από τον τριτογενή τομεα ανέρχονται στο 41.4% ποσοστό υψηλότερο σε σύγκριση με αυτό το εθνικού επιπέδου. Οι κλάδοι από τους οποίους προέρχονται είναι η διαχείριση ακίνητης περιουσίας με ποσοστό 12.1%, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 10.9%, η χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση με ποσοστό 7.7% και οι μεταφορές με ποσοστό συμμετοχής 6.8%. Οι ενδιάμεσες εκροές από τον δευτερογενή τομεα φτάνουν στο 38.8% και του πρωτογενή στο 19.38%, ποσοστό διπλάσιο από τον αντίστοιχο εθνικό μέσο ορό και υψηλότερο από τα αντίστοιχα των υπόλοιπων περιφερειών. Οι αναλογίες των κλάδων του δευτερογενή τομεα είναι χαμηλότερες του 10% ενώ ο σημαντικότερος κλάδος του πρωτογενή είναι κλάδος της γεωργίας-κτηνοτροφίας και δασών με ποσοστό 19.3%¹⁹².

Στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νησιών οι ενδιάμεσες εκροές από τον τριτογενή τομεα κυμαίνονται στο 46% του συνόλου. Οι κλάδοι από τους οποίους προέρχονται είναι το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 15.3%, η διαχείριση ακίνητης περιουσίας με ποσοστό συμμετοχής 11.8%, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό συμμετοχής 11%, η χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση με ποσοστό 9.1% και οι μεταφορές με ποσοστό συμμετοχής 9.1%. Οι ενδιάμεσες εκροές από τον δευτερογενή τομεα ανέρχονται στο 35.8% του συνόλου. Η συμμετοχή αυτών των κλάδων είναι σημαντικά χαμηλότερη του 10%. Τέλος οι ενδιάμεσες εκροές από τον πρωτογενή τομεα φτάνουν στα 18.2% υψηλότερο από τον αντίστοιχο εθνικό μέσο ορό. Κυρίαρχος είναι ο κλάδο της γεωργίας, κτηνοτροφίας και δασών (17.3%)¹⁹³.

Στην περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης οι ενδιάμεσες εκροές από τον τριτογενή τομεα κυμαίνονται στο 57.8% του συνόλου. Το ποσοστό αυτό είναι υψηλότερο από τον αντίστοιχο εθνικό μέσο ορό καθώς και από τις υπόλοιπες περιφέρειες. Το ποσοστό αυτό είναι μεγαλύτερο τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Οι κλάδοι από τους οποίους προέρχονται είναι η διαχείριση ακίνητης περιουσίας με ποσοστό 14%, η χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση με

¹⁹² Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 77-78.

¹⁹³ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 78.

ποσοστό 10.3%, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό συμμετοχής 10.4% και οι μεταφορές με ποσοστό 12.3%. Οι ενδιάμεσες εκροές από τον δευτερογενή τομέα φτάνουν στο 34% χαμηλότερο σε σχέση με τα αντίστοιχο του εθνικού μέσου όρου. Ο κυριότερος κλάδος συμμετοχής είναι αυτός της κατασκευής μηχανών και λοιπών ειδών εξοπλισμού με ποσοστό συμμετοχής 6.7% .Τέλος οι ενδιάμεσες εκροές από τον πρωτογενή τομέα φτάνουν στα 8.2% που είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο του εθνικού μέσου όρου. Ο κυριότερος κλάδος είναι η γεωργία-κτηνοτροφία και δάση με ποσοστό συμμετοχής 5.5%¹⁹⁴.

4.5 Κλαδική διάρθρωση της εγχώριας τελικής ζήτησης

Η κλαδική διάρθρωση της εγχώριας τελικής ζήτησης φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα¹⁹⁵.

A/A Κλάδ.	Κωδ. NACE	Κλάδος/Περιφέρεια	Αττική	Κεντρική Δυτική Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	Θεσσαλία Ήπειρος Στερεά Ελλάδα	Δυτική Ελλάδα Πελοπ/σος Ιόνια Νησιά	Βόρειο Νότιο Αιγαίο και Κρήτη	Σύνολο της χώρας
1	AYA	Γεωργία, Κτηνοτροφία, Θήρα, Δασοκομία	0,002	0,026	0,037	0,052	0,04	0,013
2	AYB	Αλιεία	0,001	0,003	0,006	0,004	0,024	0,004
3	AYC	Ορυχεία και Λατομεία	0,001	0,001	-0,003	-0,003	0,007	-0,03
4	AYD1 5-16	Τρόφιμα, ποτά, καπνός	0,011	0,077	0,086	0,064	-0,005	0,058
5	AYD1 7-19	Παραγωγή κλωστ/υφαντουργικών ινών	0,006	0,015	0,011	0,01	0	0,021
6	AYD 20	Βιομηχανία ξύλου	0,004	0,002	0,004	0,004	0	0
7	AYD 21-22	Βιομηχανία χάρτου, εκτυπώσεις	0,043	0,007	0,011	0,013	0	0,003
8	AYD 23	Παραγωγή οπτάνθρακα, προϊόντα διυλ.πετρελ.	-0,024	-0,015	0	-0,01	0	0,006
9	AYD 24-25	Παραγ.χημικών, ελαστικών & πλαστικών	-0,005	0,002	0,005	0,001	-0,01	-0,009
10	AYD 26	Παραγωγή μη μεταλλικών ορυκτών	-0,008	0,002	0,006	0,008	-0,002	-0,001
11	AYD 27	Παραγωγή βασικών μετάλλων	-0,008	-0,002	0,02	0	-0,003	-0,002

¹⁹⁴ Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ. 79.

¹⁹⁵ Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ. 80-81.

12	AYD 28	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	0,001	0,007	0,011	0,006	-0,002	-0,001
13	AYD 29-36	Κατασκ. μηχαν και λοιπών ειδών εξοπλισμού	-0,021	0,005	0,026	0,005	-0,012	0,002
14	AYD 37	Ανακύκλωση	-0,001	-0,002	0	0	0	0
15	AYE	Ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο και ύδρευση	0,002	0,022	0,011	0,022	0,016	0,01
16	AYF	Κατασκευές	0,121	0,103	0,146	0,078	0,06	0,142
17	AYG	Χονδρικό & Λιανικό Εμπόριο επισκευή οχημάτων & οικιακών συσκ.	0,169	0,148	0,116	0,163	0,13	0,161
18	AYH	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	0,107	0,096	0,069	0,114	0,247	0,131
19	AYI	Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	0,103	0,072	0,07	0,083	0,092	0,086
20	AYJ	Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	0,092	0,061	0,056	0,068	0,056	0,02
21	AYK	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας εκμισθώσεις & επιχειρ. δραστηρ.	0,08	0,137	0,128	0,102	0,138	0,106
22	AYL	Δημόσια Διοίκηση & άμυνα υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	0,168	0,067	0,056	0,067	0,055	0,114
23	AYM	Εκπαίδευση	0,053	0,054	0,041	0,041	0,025	0,052
24	AYN	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	0,069	0,075	0,062	0,072	0,039	0,075
25	AYO	Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	0,028	0,03	0,02	0,032	0,104	0,034
26	AYP	Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	0,006	0,004	0,004	0,003	0,003	0,005
		Σύνολο Κλάδων	1	1	1	1	1	1
		Πρωτογενής	0,004	0,029	0,043	0,056	0,063	0,017
		Δευτερογενής	0,122	0,225	0,335	0,198	0,048	0,199
		Τριτογενής	0,875	0,745	0,622	0,746	0,889	0,784
		Σύνολο τομέων	1	1	1	1	1	1

Πίνακας 57- Πηγή: Περιφερειακοί Πίνακες και Εθνικός πίνακας Εισροών-Εκροών έτους 2005.

Για το σύνολο της οικονομίας προϊόντα του δευτερογενή και τριτογενή τομεα εμφανίζουν ζήτηση με ποσοστά 78.4% και 20% περίπου αντίστοιχα. Η αντίστοιχη ζήτηση για τα προϊόντα του πρωτογενή τομεα είναι μόλις στο 1.7% του συνόλου. Οι κυριότεροι κλάδοι του τριτογενή τομεα στον σχηματισμό της τελικής ζήτησης είναι το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 16.1%, τα ξενοδοχεία και

εστιατόρια με ποσοστό 13.1%, η δημόσια διοίκηση με ποσοστό 11.4%, η διαχείριση ακίνητης περιουσίας με ποσοστό 10.6%. Ο σημαντικότερος κλάδος του δευτερογενή τομεα είναι ο κλάδος των κατασκευών με 14.2%. Τέλος ο σημαντικότερος κλάδος του πρωτογενή τομεα είναι στην παραγωγή τελικών προϊόντων είναι η γεωργία-κτηνοτροφία και αλιεία (1.3%)¹⁹⁶.

Στην περιφέρεια Αττικής η αναλογία του τριτογενή τομεα στον σχηματισμό των εγχώριων τελικών προϊόντων είναι 87.5%, η δεύτερη μεγαλύτερη αναλογία σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες και με το σύνολο της εθνικής οικονομίας. Οι σημαντικότεροι κλάδοι συμμετοχής στην εγχωρία τελική ζήτηση είναι το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 16.9%, η δημόσια διοίκηση με ποσοστό 16.8%, τα ξενοδοχεία και εστιατόρια με ποσοστό 10.7%, οι μεταφορές με ποσοστό 10.3%, η χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση με ποσοστό 9.2% και η διαχείριση ακίνητης περιουσίας με ποσοστό 8%. Από τον δευτερογενή τομεα η συμμετοχή των τελικών προϊόντων φτάνει στο 12.2% σημαντικά χαμηλότερη από τον εθνικό μέσο ορό. Ο κυριότερος κλάδος με ποσοστό συμμετοχής 12.1% είναι αυτός των κατασκευών. Η αναλογία του πρωτογενή τομεα είναι ασήμαντη (συμμετοχή κατά 0.54%). Είναι δε αρκετά χαμηλότερη τόσο σε εθνικό επίπεδο στο όσο και σε περιφερειακό επίπεδο¹⁹⁷.

Στην περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης η συμμετοχή του τριτογενή τομεα στην ζήτηση των εγχώριων τελικών προϊόντων φτάνει στο 74.5%. Οι κλάδοι οι οποίοι συμμετέχουν είναι το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 14.8%, η διαχείριση ακίνητης περιουσίας με ποσοστό συμμετοχής 13.7% και τα ξενοδοχεία εστιατόρια με ποσοστά συμμετοχής 9.6%. Η συμμετοχή του δευτερογενή τομεα στην τελική ζήτηση είναι 22.5% με σημαντικότερο κλάδο, αυτό των κατασκευών με ποσοστό συμμετοχής 10.3%. Τέλος η συμμετοχή του πρωτογενή τομεα φτάνει τα 2.9% με σημαντικότερο κλάδο αυτόν της γεωργίας (2.6%)¹⁹⁸.

¹⁹⁶ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 82.

¹⁹⁷ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 85.

¹⁹⁸ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 82-83.

Στην περιφέρεια Θεσσαλία-Ήπειρος και Στερεά Ελλάδα η ζήτηση για εγχώρια τελικά προϊόντα από τον τριτογενή τομεα ανέρχονται στο 62.2%, χαμηλότερο σε σύγκριση τόσο με τις υπόλοιπες περιφέρειες όσο και σε εθνικό επίπεδο . Οι κλάδοι από τους οποίους προέρχονται είναι η διαχείριση ακίνητης περιουσίας με ποσοστό συμμετοχής 12.8%, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 11.6%, τα ξενοδοχεία εστιατόρια με ποσοστό 6.9% και οι μεταφορές με ποσοστό 7%. Η συμμετοχή του δευτερογενή τομεα κυμαίνεται στο 33.55% υψηλότερο σε σχέση με το αντίστοιχο τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Ο σημαντικότερος κλάδος είναι αυτός των κατασκευών με ποσοστό 11.6%. Τέλος η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στην εγχωρία τελική ζήτηση είναι 4.3% υψηλότερη από την αντίστοιχη συμμετοχή σε εθνικό επίπεδο. Ο βασικότερος κλάδος είναι η γεωργία κτηνοτροφία-αλιεία με ποσοστό 3.7%¹⁹⁹.

Στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νησιών η συμμετοχή τριτογενή τομεα κυμαίνεται στο 74.6% του συνόλου. Οι κλάδοι από τους οποίους προέρχονται είναι το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 16.3%, τα ξενοδοχεία εστιατόρια με ποσοστό συμμετοχής 11.4%, η διαχείριση ακίνητης περιουσίας με ποσοστό 10.2% και οι μεταφορές με ποσοστό 8.3%. Η συμμετοχή του δευτερογενή τομεα φτάνει στο 19.8% του συνόλου με σημαντικότερο κλάδο αυτό των κατασκευών με ποσοστό συμμετοχής 7.8%. Τέλος η συμμετοχή του πρωτογενή τομεα στην εγχωρία τελική ζήτηση φτάνει στα 5.6% υψηλότερο κατά τρεις φορές σε σχέση με το αντίστοιχο εθνικό. Ο κυριότερος κλάδος είναι αυτός της γεωργίας-κτηνοτροφίας και δασών με ποσοστό συμμετοχής 5.2%²⁰⁰.

Στην περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης η συμμετοχή του τριτογενή τομεα στον σχηματισμό της εγχώριας τελικής ζήτησης φτάνει στο 88.9% ποσοστό υψηλότερο σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες και με το σύνολο της εθνικής οικονομίας. Οι κλάδοι από τους οποίους προέρχονται είναι τα ξενοδοχεία-εστιατόρια με ποσοστό συμμετοχής 24.7%, η διαχείριση ακίνητης περιουσίας με ποσοστό 13.8%, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο με ποσοστό 13%, οι άλλες προσωπικές και κοινωνικές δραστηριότητες με ποσοστό 10.4% και οι μεταφορές με ποσοστό συμμετοχής 9.2%. Η συμμετοχή του δευτερογενή τομεα είναι 4.8%

¹⁹⁹ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ.83.

²⁰⁰ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ.83-84.

χαμηλότερη τόσο σε σχέση με τις υπόλοιπες όσο και σε σχέση με τον αντίστοιχο εθνικό μέσο όρο. Ο κυριότερος κλάδος είναι οι κατασκευές με ποσοστό 6%. Η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα φτάνει στο 6.3% (υψηλότερη από τις υπόλοιπες περιφέρειες καθώς και από την εθνική συμμετοχή). Ο κυριότερος κλάδος είναι ο κλάδος της γεωργίας-κτηνοτροφίας και δασών με ποσοστό συμμετοχής 4%.

4.6 Γενικά συμπεράσματα και συγκριτική ανάλυση της συμμετοχής των μεταναστών στα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά

Στο παρόν κεφαλαίο εξετάστηκαν κάποια διαρθρωτικά στοιχεία του παραγωγικού συστήματος της εθνικής οικονομίας και των πέντε μειζόνων περιφερειών. Η ανάλυση βασίστηκε στον εθνικό πίνακα εισροών-εκροών για το έτος 2005 και στους περιφερειακούς πίνακες εισροών-εκροών για το 2005.

1. Από τα βασικά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά που εξετάστηκαν οι μισθοί και οι ασφαλιστικές εισφορές (συντελεστές της εργασίας) αντιπροσωπεύουν ποσοστό χαμηλότερο του 50%. Οι αποσβέσεις και το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα (καθαρό λειτουργικό πλεόνασμα) αποτελούν τις αμοιβές των λοιπών συντελεστών παραγωγής που κυμαίνονται πάνω από 60% με εξαίρεση την περιφέρεια της Αττικής που φτάνει στο 52%²⁰¹.
2. Όσον αφορά στους συντελεστές της τελικής ζήτησης σε περιφερειακό επίπεδο δαπάνες ιδιωτικής κατανάλωσης κυμαίνονται κατά μέσο όρο στο 72%. Η περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης αντιπροσωπεύει το υψηλότερο ποσοστό (76%) και η περιφέρεια της Αττικής το χαμηλότερο (14.5%). Όλες οι περιφέρειες δε παρουσιάζουν αρνητικές καθαρές εξαγωγές. Στην περιφέρεια της Αττικής παρουσιάζουν θετικό πρόσημο και μάλιστα περίπου στο 50% των συνολικών δαπανών²⁰².
3. Όσον αφορά στην κλαδική διάρθρωση των ενδιαμέσων εισροών ο τριτογενής τομέας συμμετέχει με μεγάλο ποσοστό πάνω από 70% στην περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης και στην περιφέρεια της Αττικής. Στις περιφέρειες Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας

²⁰¹ Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ.86.

²⁰² Σκούντζος, Θ., (2007), στο ίδιο, σελ.86-87.

Θράκης και Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νησιών η συμμετοχή του τριτογενή τομέα στις ενδιάμεσες εισροές φτάνει περίπου στο 50%. Στην περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος η συμμετοχή του δευτερογενή τομέα υπερσχύει (περίπου 50%)²⁰³.

4. Οι αρχικές εισροές προέρχονται κατά βάση σε όλες τις περιφέρειες από τους παραγωγικούς κλάδους του τριτογενή τομέα.
- Ειδικότερα στην περιφέρεια της Αττικής: ο τριτογενής συμμετέχει κατά 80% περίπου και ο δευτερογενής κατά 20% περίπου. Στην περίπτωση των μεταναστών ο τριτογενής συμμετέχει κατά 43% και ο δευτερογενής κατά 56%.
 - Στην περιφέρεια Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης: η συμμετοχή του τριτογενή φτάνει 72% περίπου και του δευτερογενή στο 20% περίπου. Στην περίπτωση των μεταναστών ο τριτογενής συμμετέχει κατά 32% και ο δευτερογενής κατά 62%.
 - Στην περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος: ο τριτογενής συμμετέχει κατά 62% περίπου και ο δευτερογενής κατά 30% περίπου. Όσον αφορά στους μετανάστες η συμμετοχή στην αξία εγχώριας παραγωγής κυμαίνεται ως εξής: στον τριτογενή τομέα κατά 20% περίπου και στον δευτερογενή κατά 72% περίπου.
 - Στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων νήσων η αναλογία του τριτογενή τομέα στις αρχικές εισροές είναι 72% και του δευτερογενή στο 20% περίπου. Στην περίπτωση των μεταναστών η συμμετοχή τους στον τριτογενή τομέα είναι 42% και στον δευτερογενή 50% περίπου.
 - Στην περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης ο τριτογενής τομέας συμμετέχει στις αρχικές εισροές κατά 84% και στον δευτερογενή κατά 10% περίπου. Στην περίπτωση των μεταναστών ο τριτογενής τομέας συμμετέχει κατά 72% περίπου και ο δευτερογενής κατά 22% περίπου.

Από τα παραπάνω συνάγεται το συμπέρασμα ότι σε περιφερειακό επίπεδο στο σύνολο του ΑΕΠ ο τριτογενής τομέας συμμετέχει στο μεγαλύτερο ποσοστό με

²⁰³ Σκούντζος, Θ., (2007), στο *ίδιο*, σελ. 87.

μέσο όρο 73%, ο δευτερογενής περίπου 22% και ο πρωτογενής με 5% .Οι σημαντικότεροι δε κλάδοι είναι: το χονδρικό και το λιανικό εμπόριο, τα ξενοδοχεία-εστιατόρια, οι μεταφορές και τέλος ο κλάδος των κατασκευών. Στην περίπτωση των μεταναστών ο μέσος όρος συμμετοχής του τριτογενή τομέα στην αξία εγχώριας παραγωγής είναι το 42% και ο μέσος όρος του δευτερογενή και του πρωτογενή τομέα αντίστοιχα είναι 52% και 5% αντίστοιχα. Οι σημαντικότεροι κλάδοι κατά σειρά είναι αυτός των κατασκευών, τα ξενοδοχεία εστιατόρια, ο κλάδος των τροφίμων και ο κλάδος της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας.

5. Οι ενδιάμεσες εκροές παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις περιφέρειες. Για τη περιφέρειες της Αττικής και του Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης το 50 % των ενδιάμεσων εκροών προέρχονται από τον τριτογενή τομέα. Η ενδιάμεση ζήτηση στον δευτερογενή τομέα κυμαίνεται μεταξύ 34% και 45.5%. Τέλος η ενδιάμεση ζήτηση που προέρχεται από τον πρωτογενή τομέα κυμαίνεται στο 8.2% και 19.8%. Εξαίρεση αποτελεί η περιφέρεια της Αττικής της οποίας οι εκροές προσεγγίζουν πολύ χαμηλό ποσοστό (0.7%)²⁰⁴.

6. Τα προϊόντα τελικής ζήτησης προέρχονται κατά κύριο λόγο από τον τριτογενή τομέα και δευτερευόντως από τον δευτερογενή και πρωτογενή. Υπάρχουν κάποιες αποκλίσεις ως προς την ζήτηση των εγχώριων παραγόμενων προϊόντων ανάμεσα στις περιφέρειες. Στον τριτογενή τομέα τα ποσοστά κυμαίνονται μεταξύ 62% (Θεσσαλία-Ήπειρος και Στερεά Ελλάδα) και 89% περίπου (Βόρειο-Νότιο Αιγαίο και Κρήτη). Η συμμετοχή του δευτερογενή τομέα κυμαίνεται από 12% έως 33%. Εξαίρεση αποτελεί η περιφέρεια Βορείου-Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης με ποσοστό συμμετοχής 4.8%. Τέλος οι αναλογίες του πρωτογενή τομέα κυμαίνονται από 3% έως 4%²⁰⁵.

Όπως προαναφέρθηκε παραπάνω τελικά οι μετανάστες έχουν μια θετική συνεισφορά στην ελληνική οικονομία. Δεν πρέπει να αγνοηθεί από τα παραπάνω ότι οι μετανάστες συμμετέχουν στην αξία εγχώριας παραγωγής μέσα από τον δευτερογενή τομέα και ειδικότερα από τις κατασκευές. Ενώ στο σύνολο της χώρας ο τριτογενής τομέας είναι ο σημαντικότερος τομέας για τον σχηματισμό του ΑΕΠ. Αυτό σε συνδυασμό και με την απασχόληση των μεταναστών σε κλάδους όπως

²⁰⁴ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 88.

²⁰⁵ Σκούντζος, Θ., (2007), *στο ίδιο*, σελ. 88-89.

κατασκευές, ξενοδοχεία, χονδρικό και λιανικό εμπόριο και γεωργία, αλλά και με την ελλιπή επαγγελματική τους κατάρτιση (οι περισσότεροι απασχολούνται ως ειδικευμένοι τεχνίτες και ανειδίκευτοι εργάτες) οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα δεν είναι ο μόνιμος τόπος προορισμού των μεταναστών.

Αν προστεθεί στα παραπάνω η σαφής πρόθεση σημαντικού μέρους των μεταναστών που εργάζονται στη χώρα για μόνιμη εγκατάσταση και την αδυναμία του συστήματος των χωρών για αξιοποίηση του αποταμιεύσεων των μεταναστών, τότε η Ελλάδα θα μπορούσε να εφαρμόσει μετρά πολιτικής ώστε να προσελκύσει τους μετανάστες μόνιμα. Τέτοια μέτρα θα μπορούσαν να αποτελούν η καλύτερη επαγγελματική κατάρτιση και περισσότερα κίνητρα, ώστε οι μετανάστες να ασχοληθούν με τον τριτογενή τομέα που αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος του ΑΕΠ, όπως προαναφέρθηκε και της τελικής ζήτησης. Πρόταση σημαντική θα αποτελούσε η απορρόφηση και μετακίνηση των μεταναστών στους κλάδους της κάθε περιφέρειας που παρουσιάζουν την μεγαλύτερη συμμετοχή του ΑΕΠ.

Ένα παράδειγμα μπορεί να δοθεί με την περιφέρεια της Αττικής. Το μεγαλύτερο μέρος της αξίας εγχώριας παραγωγής των μεταναστών βρίσκεται στον κλάδο των κατασκευών, στα ξενοδοχεία-εστιατόρια και στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο. Μια λύση θα αποτελούσε η μετακίνηση των μεταναστών (ύστερα από σωστή επαγγελματική κατάρτιση) από τον κλάδο των κατασκευών, στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο και στην διαχείριση ακίνητης περιουσίας, που όπως αναφέρθηκε παραπάνω αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος του ΑΕΠ. Αντίστοιχα το ίδιο θα μπορούσε να συμβεί και στις υπόλοιπες περιφέρειες.

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

Baldwin-Edwards,M.(2004): Στατιστικά δεδομένα για τους μετανάστες στην Ελλάδα, ΙΜΕΠΟ

Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, Απογραφή 2001, Πειραιάς.

Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2003, Πειραιάς.

Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2005, Πειραιάς.

Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, Έρευνά Συνθηκών Διαβίωσης και Εισοδήματος 2005, Πειραιάς. Δελτίο Τύπου Γενικής Γραμματείας.

Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, Πίνακας Εισροών-Εκροών 2005, Πειραιάς.

Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, Στατιστικές ενδοκοινοτικού και εξωτερικού εμπορίου, Πειραιάς 2008.

Τ.Καβουνίδη, (2003) Έρευνα για την οικονομική και κοινωνική ένταξη των μεταναστών, Παρατηρητήριο απασχόλησης-Ερευνητική Πληροφορική Α.Ε, Αθήνα.

Κόντης Α. (2006), Οι οικονομικές επιπτώσεις της απασχόλησης των μεταναστών κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν, ΙΜΕΠΟ

Κοσμάς Π., (2006), Τα κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά των μεταναστών στην Αθήνα (Ελλάδα), Ι.ΜΕΠΟ.

Λιανός, Θ., (2003), Σύγχρονη μετανάστευση στην Ελλάδα: Οικονομική διερεύνηση, ΚΕΠΕ-Μελέτες 51, Αθήνα.

Λίβας Χ. Πέτρος, (1994) , Ανάλυση Εισροών-Εκροών, Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα-Πειραιάς.

Μαράτου, Μ.,-Αλιπραντή, Λ., και Γκαζόν, Ε., (2006) Μετανάστευση και κοινωνική ασφάλιση: Μία προσέγγιση με βάση δεδομένα ασφαλιστικών ταμείων και της έρευνας ΕΣΥΕ/ ΕΚΚΕ EU-SILC. Ανακοινώθηκε σε επιστημονικό συνέδριο με τίτλο *‘Η Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες-πολιτικές-προοπτικές’* Ι.ΜΕΠΟ, Διεξήθη τον Νοέμβριο 23-24,2006.

Μητράκος, Θ. – Ντούρος Γ, (2006), Δειγματοληπτικές έρευνες νοικοκυριών στην Ελλάδα: Στατιστικές, τεχνικές και προβλήματα, 19ο Πανελλήνιο Συνέδριο Στατιστικής, 26-29 Απριλίου 2006, Καστοριά

Νίκας, Χ., (2006), Τα εμβάσματα και η αποταμιευτική συμπεριφορά των μεταναστών. Ανακοινώθηκε σε επιστημονικό συνέδριο με τίτλο *‘Η Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες-πολιτικές-προοπτικές’* ΙΜΕΠΟ, Διεξήθη τον Νοέμβριο 23-24,2006.

Ντεμούσης, Μ., Γιαννακόπουλος, Ν., και Ζωγραφάκης, Σ., (2006) Διερεύνηση των μισθολογικών διαφορών Ελλήνων και μεταναστών εργαζομένων στην Ελλάδα. Ανακοινώθηκε σε επιστημονικό συνέδριο με τίτλο *‘Η Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες-πολιτικές-προοπτικές’* ΙΜΕΠΟ, Διεξήθη τον Νοέμβριο 23-24,2006.

Οικονομίδης Χ., (1996), Η δομή της Ελληνικής βιομηχανίας και ο τομέας παραγωγής προϊόντων παγίου κεφαλαίου, Gutenberg.

Οικονομίδης Χ., (2007), Εισαγωγή στο Σύστημα και την Ανάλυση Εισροών- Εκροών, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

Οικονόμου Μ., Ζαμπέλης Π., Πετράκου Η., Κόντης Α. και Νικολόπουλος Π.,(2006) Η συμβολή των μεταναστών στο ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα. Ανακοινώθηκε σε επιστημονικό συνέδριο με τίτλο *‘Η Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες-πολιτικές-προοπτικές’* ΙΜΕΠΟ, Διεξήθη τον Νοέμβριο 23-24,2006.

Σκούντζος, Θ., (2007), Διακλαδικές σχέσεις της ελληνικής οικονομίας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, Ακαδημία Αθηνών γραφείο οικονομικών μελετών, Μελέτες: Αριθμός 7, Αθήνα 2007.

Χλέτσος Μ., Κόλλιας Χ., Συρακούλης Κ., Παλαιολόγου Σ., Θαλασσοχώρι Χ., Μπουρδούβαλι Β., και Πούλιου Α.,(2005) ΙΜΕΠΟ, Οικονομικές διαστάσεις της μετανάστευσης, επιπτώσεις στον αγροτικό τομέα, Αθήνα.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Bach R.L & Schami L.A (1982) 'Migration crisis and theoretical conflict' ,*International Migration Review*, vol. 16 (2), p.320-341.

Castles, S. & Kosack, G.(1973) Immigrant workers and the class structure in Western Europe, Oxford University Press.

Keramidas, D., Economidis, C., Stroplos, N., (2006) 'The participation of migrants in the Greek economy: An input-output analysis'.Bulletin of political Economy, New Delhi, India.

Lianos, T., Sarris, A., Katseli, L., (1996), Illegal Immigration and Local Labour Markets: The Case of Northern Greece, *International Migration*, 34, 3, 449-484.

Parker, J.(2005): International migration data collection, Global Commission on International Migration (GCIM: www.gcim.org), New York.

Salt, J.(2000): Current trends in international migration in Europe, Council of Europe, CDMG 31, Strasbourg.

Stiglitz J.E (1974) : 'Alternative theories of wage determination and unemployment in LDCs : the labor turnover model?' *Quarterly Journal of Economics*, vol. 88(2).

Schwarz A (1973) : 'Interpreting the Effect of Distance on Migration', *Journal of Political Economy*, 81, p. 1.153-1,169.

Διαδουκτιακοί Τόποι

<http://www.statistics.gr>- Γενική Γραμματεία Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδος, Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΙΝΑΚΑ ΕΙΣΡΟΩΝ –
ΕΚΡΟΩΝ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ. ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

A/A	Εκατομμύρια Ευρώ σε Βασικές τιμές	Αξία Εγχώριας Παραγωγής	Αξία Εγχώριας Παραγωγής Εγχώριων	Αξία Εγχώριας παραγωγής Μεταναστών	Ακαθάριστη Προστιθεμένη Αξία
	Κλάδος παραγωγής				
1	Γεωργία, Κτηνοτροφία, Θήρα, Δασοκομία	252	232	20	153
2	Αλιεία	165	164	1	119
3	Ορυχεία και Λατομεία	104	89	15	60
4	Τρόφιμα, ποτά ,καπνός	2.109	1.902	207	1.662
5	Παραγωγή κλωστ/υφαντουργικών ινών	558	506	52	210
6	Βιομηχανία ξύλου	510	460	50	332
7	Βιομηχανία χάρτου, εκτυπώσεις	3.529	3.183	346	2.928
8	Παραγωγή οπτάνθρακα, προϊόντα διυλ.πετρελ.	81	73	8	71

9	Παραγ.χημικών, ελαστικών & πλαστικών	931	840	91	641
10	Παραγωγή μη μεταλλικών ορυκτών	341	308	33	182
11	Παραγωγή βασικών μετάλλων	327	295	32	204
12	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	779	703	76	495
13	Κατασκ.μηχαν και λοιπών ειδών εξοπλισμού	972	877	95	647
14	Ανακύκλωση	4	4	0	3
15	Ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο και ύδρευση	771	747	24	549
16	Κατασκευές	8.891	5.566	3.325	4.594
17	Χονδρικό & Λιανικό Εμπόριο επισκευή οχημάτων & οικιακών συσκ.	14.013	13.410	603	9.495
18	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	7.413	6.086	1.327	4.874
19	Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	9.638	9.368	270	7.021
20	Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	9.258	9.184	74	5.672
21	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας εκμισθώσεις & επιχειρ. δραστηρ.	9.687	9.222	465	8.643
22	Δημόσια Διοίκηση & άμυνα υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	11.340	11.317	23	7.517
23	Εκπαίδευση	3.623	3.580	43	3.259
24	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	4.834	4.723	111	3.912
25	Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	2.780	2.649	131	2.218
26	Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	415	161	254	416
	ΣΥΝΟΛΟ	93.323	85.648	7.675	65.875

Πίνακας Αττικής

A/A	Ακαθάριστη Προστιθέμενη αξία των Εγχώριων	Ακαθάριστη Προστιθεμένη Αξία Μεταναστών	Συντελεστές Εργασίας (Μισθοί και Ασφαλιστικές Εισφορές)	Μισθοί	Μισθοί των Εγχώριων	Μισθοί των Μεταναστών
1	147	6	22	21	19	2
2	119	0	21	16	16	0
3	56	4	51	37	32	5
4	1.581	82	730	578	522	56
5	200	10	365	283	256	27
6	316	17	210	163	147	16
7	2.785	144	1.521	1.210	1.092	118
8	68	4	8	6	5	1
9	610	32	494	389	351	38
10	173	9	103	81	73	8
11	194	10	63	49	44	5

12	471	25	221	172	155	17
13	616	32	399	312	282	30
14	3	0	1	1	1	0
15	541	9	349	235	228	7
16	3.735	859	1.531	1.212	759	453
17	9.291	204	1.895	1.496	1.433	63
18	4.438	436	796	631	518	113
19	6.923	99	2.451	1.867	1.815	52
20	5.650	23	5.113	3.754	3.726	28
21	8.436	207	815	671	639	32
22	7.510	8	7.070	5.192	5.183	9
23	3.239	20	3.029	2.246	2.220	26
24	3.867	45	1.755	1.568	1.533	35
25	2.166	53	760	642	612	30
26	289	127	384	315	122	193
	63.417	2.458	30.158	23.147	21.785	1.362

Πίνακας Αττικής

A/A	Ασφαλιστικές Εισφορές	Ασφαλιστικές Εισφορές Εγγώριων	Ασφαλιστικές Εισφορές των Μεταναστών	Συνολικός Αριθμός Απασχολουμένων	Αριθμός Απασχολουμένων ν- εγγώριοι	Αριθμός Απασχολουμένων ν -Μετανάστες
1	1	1	0	14.453	13.321	1.132
2	5	5	0	2.410	2.410	0
3	14	12	2	712	613	99
4	152	137	15	58.068	52.424	5.644
5	82	74	8	58.615	53.114	5.501
6	47	42	5	10.349	9.343	1.006
7	311	281	30	13.112	11.837	1.275
8	2	2	0	2.978	2.689	289
9	105	95	10	14.211	12.830	1.381
10	22	20	2	10.948	9.884	1.064

11	14	13	1	5.385	4.861	524
12	49	44	5	16.503	14.898	1.605
13	87	78	9	42.838	38.671	4.167
14	0	0	0	2.657	2.400	257
15	114	110	4	11.768	11.412	356
16	319	200	119	152.318	95.398	56.920
17	399	382	17	386.191	369.961	16.230
18	165	135	30	85.681	70.354	15.327
19	584	568	16	153.553	149.313	4.240
20	1.359	1.348	11	66.658	66.153	505
21	144	137	7	171.576	163.390	8.186
22	1.878	1.874	4	178.052	177.730	322
23	783	774	9	119.237	117.870	1.367
24	187	183	4	97.245	95.061	2.184
25	118	113	5	94.446	90.019	4.427
26	69	27	42	53.564	20.784	32.780
	7.011	6.655	356	1.823.529	1.656.743	166.786

Πίνακας Αττικής

A/A	% Συμμετοχή των Μεταναστών	Έμμεσος Συντελεστής Εργασίας - μετανάστες	Έμμεσος Συντελεστής Εργασίας-Σύνολο	Ολικός συντελεστής Εργασίας - Σύνολο	Ολικός Συντελεστής εργασίας - Μετανάστες	Τελική Κατανάλωση Μεταναστών
1	7,83	0,06	0,06	0,080	0,080	12,44
2	0,00	0,00	0,01	0,024	0,009	3,69
3	13,90	0,01	0,01	0,022	0,021	0,00
4	9,72	0,03	0,03	0,037	0,036	385,73
5	9,38	0,10	0,11	0,131	0,131	113,84
6	9,72	0,02	0,02	0,030	0,029	3,70
7	9,72	0,00	0,00	0,012	0,011	18,94
8	9,70	0,04	0,04	0,039	0,037	22,73
9	9,71	0,02	0,02	0,024	0,023	0,00
10	9,72	0,03	0,03	0,078	0,067	0,00

11	9,73	0,02	0,02	0,066	0,053	0,00
12	9,73	0,02	0,02	0,042	0,039	0,00
13	9,73	0,04	0,04	0,081	0,071	70,83
14	9,69	0,66	0,66	0,635	0,425	0,00
15	3,03	0,01	0,02	0,024	0,023	41,52
16	37,37	0,02	0,02	0,038	0,035	97,59
17	4,20	0,03	0,03	0,037	0,036	66,22
18	17,89	0,01	0,01	0,023	0,022	107,40
19	2,76	0,02	0,02	0,024	0,024	237,50
20	0,76	0,01	0,01	0,014	0,013	0,00
21	4,77	0,02	0,02	0,021	0,021	188,45
22	0,20	0,01	0,02	0,032	0,028	0,00
23	1,15	0,03	0,03	0,036	0,034	32,20
24	2,25	0,02	0,02	0,026	0,025	79,76
25	4,69	0,03	0,03	0,041	0,040	140,59
26	0,61	0,13	0,13	0,129	0,129	0,00
	9,15	0,02	0,02	0,00	0,00	1.623,12

ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ –ΔΥΤΙΚΗΣ – ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ

A/A	Εκατομμύρια Ευρώ σε Βασικές τιμές	Αξία Εγχώριας Παραγωγής	Αξία Εγχώριας Παραγωγής Εγχώριων	Αξία Εγχώριας παραγωγής Μεταναστών	Ακαθάριστη Προστιθεμένη Αξία
	Κλάδος παραγωγής				
1	Γεωργία, Κτηνοτροφία, Θήρα, Δασοκομία	3.696	3.567	129	2.629
2	Αλιεία	225	225	0	170
3	Ορυχεία και Λατομεία	486	463	23	411
4	Τρόφιμα ,ποτά καπνός	4.182	3.956	226	1.535
5	Παραγωγή κλωστ/υφαντουργικών ινών	713	674	39	269
6	Βιομηχανία ξύλου	122	116	6	66
7	Βιομηχανία χάρτου, εκτυπώσεις	359	340	19	261
8	Παραγωγή οπτάνθρακα, προϊόντα διυλ.πετρελ.	149	141	8	60
9	Παραγ.χημικών, ελαστικών & πλαστικών	578	547	31	378
10	Παραγωγή μη μεταλλικών	521	493	28	274

	ορυκτών				
11	Παραγωγή βασικών μετάλλων	460	435	25	306
12	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	622	588	34	323
13	Κατασκ.μηχαν και λοιπών ειδών εξοπλισμού	904	855	49	605
14	Ανακύκλωση	2	2	0	2
15	Ηλεκτρισμός ,φυσικό αέριο και ύδρευση	1.307	1.307	0	873
16	Κατασκευές	4.753	3.769	984	2.899
17	Χονδρικό & Λιανικό Εμπόριο επισκευή οχημάτων & οικιακών συσκ.	7.947	7.780	167	5.960
18	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	4.089	3.835	254	2.791
19	Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	4.118	4.044	74	3.044
20	Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	3.820	3.767	53	2.304
21	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας εκμισθώσεις & επιχειρ. δραστηρ.	7.787	7.756	31	6.920
22	Δημόσια Διοίκηση & άμυνα υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	2.756	2.745	11	1.921
23	Εκπαίδευση	2.248	2.226	22	2.082
24	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	3.126	3.089	37	2.667
25	Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	1.793	1.747	46	1.472
26	Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	146	83	63	145
	ΣΥΝΟΛΟ	56.910	54.549	2.361	40.368

Πίνακας Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

A/A	Ακαθάριστη Προστιθέμενη αξία των Εγχώριων	Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία Μεταναστών	Συντελεστές Εργασίας (Μισθοί και Ασφαλιστικές Εισφορές)	Μισθοί	Μισθοί των Εγχώριων	Μισθοί των Μεταναστών
1	2.583	46	388	368	355	13
2	170	0	31	24	24	0
3	408	4	339	247	239	8
4	1.494	42	676	535	506	29
5	262	8	471	365	345	20
6	64	2	41	32	30	2
7	254	7	136	108	102	6

8	59	2	6	5	5	0
9	368	10	291	229	217	12
10	267	8	154	121	114	7
11	298	9	96	74	70	4
12	314	9	145	113	107	6
13	589	17	374	292	276	16
14	2	0	0	0	0	0
15	873	0	555	374	374	0
16	2.599	300	966	765	558	207
17	5.343	617	1.189	939	919	20
18	2.705	87	457	363	340	23
19	3.017	28	1.062	809	790	19
20	2.287	18	2.077	1.525	1.502	23
21	6.903	18	652	537	534	3
22	1.919	2	1.807	1.327	1.324	3
23	2.072	11	1.920	1.420	1.406	14
24	2.651	16	1.197	1.069	1.057	12
25	1.373	100	505	426	415	11
26	86	59	134	110	62	48
	38.954	1.414	15.667	12.175	11.672	503

Πίνακας Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

A/A	Ασφαλιστικές Εισφορές	Ασφαλιστικές Εισφορές Εγγώριων	Ασφαλιστικές Εισφορές των Μεταναστών	Συνολικός Αριθμός Απασχολουμένων	Αριθμός Απασχολουμένων- εγγώριοι
1	20	19	1	172.181	166.319
2	7	7	0	4.567	4.567
3	92	89	3	7.948	7.828
4	141	133	8	41.827	39.572
5	106	100	6	40.782	38.584
6	9	9	0	7.455	7.053

7	28	26	2	9.445	8.936
8	1	1	0	2.145	2.029
9	62	59	3	10.237	9.686
10	33	31	2	7.886	7.461
11	22	21	1	3.879	3.670
12	32	30	2	11.888	11.247
13	82	78	4	30.857	29.194
14	0	0	0	1.914	1.811
15	181	181	0	9.479	9.479
16	201	159	42	68.183	54.314
17	250	245	5	195.405	191.448
18	94	88	6	62.932	59.043
19	253	248	5	61.230	60.186
20	552	542	10	18.621	18.348
21	115	113	2	57.921	57.661
22	480	478	2	94.076	93.956
23	500	495	5	78.571	78.466
24	128	127	1	53.337	52.741
25	79	77	2	40.455	39.418
26	24	14	10	11.608	6.598
	3.492	3.372	120	1.104.827	1.059.613

Πίνακας Κεντρικής-Δυτικής-Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

A/A	Αριθμός Απασχολου μένων - Μετανάστες	% Συμμετοχή των Μεταναστών	Έμμεσος Συντελεστής Εργασίας - μετανάστες	Έμμεσος Συντελεστής Εργασίας- Σύνολο	Ολικός συντελεστής Εργασίας - Σύνολο	Ολικός Συντελεστής εργασίας - Μετανάστες	Τελική Κατ. Μεταναστών
1	5.862	3,4	0,045	0,047	0,062	0,060	13,41
2	0	0,0	0,001	0,020	0,027	0,004	3,97
3	120	1,5	0,005	0,016	0,020	0,008	0,00
4	2.255	5,4	0,01	0,01	0,045	0,043	415,79
5	2.198	5,4	0,057	0,057	0,082	0,080	122,71
6	402	5,4	0,065	0,061	0,076	0,080	3,98
7	509	5,4	0,026	0,026	0,036	0,032	20,42

8	116	5,4	0,014	0,014	0,026	0,020	24,50
9	551	5,4	0,018	0,018	0,026	0,024	0,00
10	425	5,4	0,015	0,015	0,058	0,032	0,00
11	209	5,4	0,008	0,008	0,061	0,027	0,00
12	641	5,4	0,019	0,009	0,046	0,033	0,00
13	1.663	5,4	0,034	0,034	0,074	0,050	76,35
14	103	5,4	1,028	0,957	0,817	0,229	0,00
15	0	0,0	0	0,007	0,014	0,003	44,75
16	13.869	20,3	0,014	0,014	0,028	0,023	105,20
17	3.957	2,0	0,024	0,025	0,030	0,028	71,38
18	3.889	6,2	0,015	0,015	0,025	0,024	115,77
19	1.044	1,7	0,014	0,015	0,021	0,019	256,00
20	273	1,5	0,005	0,005	0,010	0,010	0,00
21	260	0,4	0,008	0,007	0,010	0,011	203,13
22	120	0,2	0,011	0,034	0,046	0,019	0,00
23	105	0,1	0,005	0,035	0,036	0,006	34,71
24	596	1,1	0,016	0,017	0,021	0,019	85,97
25	1.037	2,6	0,022	0,023	0,027	0,026	151,54
26	5.010	0,4	0,079	0,08	0,080	0,081	0,00
	45.214	4,1	0,019	0,019	0,000	0,000	1.749,59

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ-ΗΠΕΙΡΟΥ ΚΑΙ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

A/A	Εκατομμύρια Ευρώ σε Βασικές τιμές	Αξία Εγχώριας Παραγωγής	Αξία Εγχώριας Παραγωγής Εγχώριων	Αξία Εγχώριας παραγωγής Μεταναστών	Ακαθάριστη Προστιθεμένη Αξία
1	Κλάδος παραγωγής				
1	Γεωργία, Κτηνοτροφία, Θήρα, Δασοκομία	2746	2.612	134	2014
2	Αλιεία	198	188	10	172
3	Ορυχεία και Λατομεία	119	111	8	92
4	Τρόφιμα, ποτά, καπνός	2802	2.654	148	1085

5	Παραγωγή κλωστ/υφαντουργικών ινών	335	317	18	115
6	Βιομηχανία ξύλου	172	163	9	101
7	Βιομηχανία χάρτου, εκτυπώσεις	337	319	18	251
8	Παραγωγή οπτάνθρακα, προϊόντα διυλ.πετρελ.	0	0	0	0
9	Παραγ.χημικών, ελαστικών & πλαστικών	512	485	27	385
10	Παραγωγή μη μεταλλικών ορυκτών	603	571	32	428
11	Παραγωγή βασικών μετάλλων	1030	976	54	944
12	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	621	588	33	370
13	Κατασκ.μηχαν και λοιπών ειδών εξοπλισμού	1042	987	55	829
14	Ανακύκλωση	0	0	0	0
15	Ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο και ύδρευση	572	558	14	403
16	Κατασκευές	4090	3.183	907	2456
17	Χονδρικό & Λιανικό Εμπόριο επισκευή οχημάτων & οικιακών συσκ.	4012	3.913	99	3003
18	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	1866	1.722	144	1329
19	Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	2433	2.429	4	1931
20	Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	2148	2.148	0	1317
21	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας εκμισθώσεις & επιχειρ. δραστηρ.	4415	4.383	32	3905
22	Δημόσια Διοίκηση & άμυνα υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	1446	1.446	0	1099
23	Εκπαίδευση	1078	1.076	2	1005
24	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	1611	1.594	17	1393
25	Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	782	770	12	638
26	Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	110	61	49	110
	ΣΥΝΟΛΟ	35.081	33.254	1.827	25.378

Πίνακας Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος

A/A	Ακαθάριστη Προστιθέμενη αξία των Εγχώριων	Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία Μεταναστών	Συντελεστές Εργασίας (Μισθοί και Ασφαλιστικές Εισφορές)	Μισθοί	Μισθοί των Εγχώριων	Μισθοί των Μεταναστών

1	1.965	49	297	282	268	14
2	168	5	32	24	23	1
3	89	3	77	56	52	4
4	1.057	29	478	378	358	20
5	112	3	200	155	147	8
6	99	3	64	50	47	3
7	245	7	131	104	99	5
8	0	0	0	0	0	0
9	375	10	296	233	221	12
10	417	12	240	189	179	10
11	919	25	294	228	216	12
12	360	10	165	129	122	7
13	807	22	512	400	379	21
14	0	0	0	0	0	0
15	398	5	256	172	168	4
16	2.184	273	819	648	504	144
17	2.966	37	599	473	461	12
18	1.278	52	217	172	159	13
19	1.930	2	673	513	512	1
20	1.317	0	1188	872	872	0
21	3.891	15	368	303	301	2
22	1.099	0	1034	759	759	0
23	1.005	1	933	692	691	1
24	1.386	8	645	558	552	6
25	633	5	218	184	181	3
26	86	25	103	84	46	38
	24.783	595	9.839	7.658	7.317	341

Πίνακας Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος

A/A	Ασφαλιστικές Εισφορές	Ασφαλιστικές Εισφορές Εγγώριων	Ασφαλιστικές Εισφορές των Μεταναστών	Συνολικός Αριθμός Απασχολουμένων	Αριθμός Απασχολουμένων-ένων-εγγώριοι	Αριθμός Απασχολουμένων –Μετανάστες
1	15	14	1	130.749	124.377	6.372
2	8	8	0	6.498	6.170	328
3	21	20	1	3.954	3.693	261

4	100	95	5	19.825	18.778	1.047
5	45	43	2	19.329	18.309	1.020
6	14	13	1	3.533	3.346	187
7	27	26	1	4.477	4.240	237
8	0	0	0	1.017	963	54
9	63	60	3	4.852	4.596	256
10	51	48	3	3.738	3.541	197
11	66	63	3	1.839	1.742	97
12	36	34	2	5.635	5.338	297
13	112	106	6	14.626	13.854	772
14	0	0	0	907	859	48
15	84	82	2	5.275	5.144	131
16	171	133	38	56.711	44.132	12.579
17	126	123	3	96.589	94.194	2.395
18	45	42	3	41.446	38.248	3.198
19	160	160	0	30.914	30.862	52
20	316	316	0	8.908	8.908	0
21	65	65	0	26.581	26.387	194
22	275	275	0	55.292	55.292	0
23	241	241	0	44.932	44.868	64
24	87	86	1	28.162	27.859	303
25	34	33	1	22.244	21.901	343
26	19	10	9	5.836	3.221	2.615
	2.181	2.094	87	643.869	610.822	33.047

Πίνακας Θεσσαλίας-Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδος

A/A	% Συμμετοχή των Μεταναστών	Έμμεσος Συντελεστής Εργασίας - μετανάστες	Έμμεσος Συντελεστής Εργασίας-Σύνολο	Ολικός συντελεστής Εργασίας - Σύνολο	Ολικός Συντελεστής εργασίας - Μετανάστες	Τελική Κατανάλωση Μεταναστών
1	4,9	0,048	0,048	0,062	0,062	11,47
2	5,0	0,018	0,033	0,035	0,035	3,40
3	6,6	0,034	0,033	0,036	0,036	0,00

4	5,3	0,007	0,007	0,040	0,040	355,63
5	5,3	0,059	0,058	0,080	0,080	104,95
6	5,3	0,019	0,021	0,030	0,030	3,41
7	5,3	0,013	0,013	0,018	0,018	17,46
8	5,3	0	0	0,000	0,000	20,96
9	5,3	0,009	0,009	0,014	0,014	0,00
10	5,3	0,005	0,006	0,012	0,012	0,00
11	5,3	0,002	0,002	0,003	0,003	0,00
12	5,3	0,009	0,009	0,013	0,013	0,00
13	5,3	0,014	0,014	0,016	0,016	65,31
14	5,3	1,274	4,535	9,070	0,519	0,00
15	2,5	0,01	0,009	0,017	0,017	38,28
16	22,2	0,014	0,014	0,018	0,018	89,98
17	2,5	0,022	0,024	0,028	0,028	61,06
18	7,7	0,022	0,022	0,031	0,031	99,02
19	0,2	0,011	0,013	0,017	0,017	218,96
20	0,0	0,004	0,004	0,008	0,008	0,00
21	0,7	0,006	0,006	0,008	0,008	173,75
22	0,2	0,024	0,038	0,042	0,042	0,00
23	0,1	1,416	0,042	0,043	0,043	29,69
24	1,1	0,018	0,017	0,020	0,020	73,54
25	1,5	0,165	0,028	0,033	0,033	129,62
26	0,4	0,04	0,053	0,053	0,053	0,00
	5,1	0,018	0,018	0,000	0,000	1.496,46

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ-ΠΕΛΟΠΟΝΗΣΣΟΥ ΚΑΙ
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΙΩΝ

A/A	Εκατομμύρια Ευρώ σε Βασικές τιμές	Αξία Εγχώριας Παραγωγής	Αξία Εγχώριας Παραγωγής Εγχώριων	Αξία Εγχώριας παραγωγής Μεταναστών	Ακαθάριστη Προστιθεμέ νη Αξία
	Κλάδος παραγωγής				
1	Γεωργία, Κτηνοτροφία, Θήρα, Δασοκομία	2.273	2.185	88	1.668

2	Αλιεία	149	149	0	129
3	Ορυχεία και Λατομεία	119	109	10	85
4	Τρόφιμα, ποτά, καπνός	1.710	1.627	83	650
5	Παραγωγή κλωστ/υφαντουργικών ινών	238	227	11	88
6	Βιομηχανία ξύλου	99	94	5	53
7	Βιομηχανία χάρτου, εκτυπώσεις	326	310	16	237
8	Παραγωγή οπτάνθρακα, προϊόντα δυλ.πετρελ.	115	108	7	88
9	Παραγ.χημικών, ελαστικών & πλαστικών	250	238	12	174
10	Παραγωγή μη μεταλλικών ορυκτών	343	326	17	216
11	Παραγωγή βασικών μετάλλων	149	142	7	109
12	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	242	230	12	139
13	Κατασκ.μηχαν και λοιπών ειδών εξοπλισμού	429	408	21	323
14	Ανακύκλωση	0	0	0	0
15	Ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο και ύδρευση	721	721	0	490
16	Κατασκευές	1.811	1.477	334	1.225
17	Χονδρικό & Λιανικό Εμπόριο επισκευή οχημάτων & οικιακών συσκ.	4.076	3.989	87	3.068
18	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	2.382	2.217	165	1.787
19	Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	2.335	2.319	16	1.807
20	Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	2.028	2.028	0	1.235
21	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας εκμισθώσεις & επιχειρ. δραστηρ.	2.904	2.818	86	2.553
22	Δημόσια Διοίκηση & άμυνα υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	1.355	1.355	0	974
23	Εκπαίδευση	837	835	2	778
24	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	1.488	1.439	49	1.279
25	Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	920	902	18	760
26	Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	68	37	31	68
	ΣΥΝΟΛΟ	27.365	26.290	1.076	19.983

Πίνακας Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων Νησιών

A/A	Ακαθάριστη Προστιθέμενη αξία των Εγχώριων	Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία Μεταναστών	Συντελεστές Εργασίας (Μισθοί και Ασφαλιστικές Εισφορές)	Μισθοί	Μισθοί των Εγχώριων	Μισθοί των Μεταναστών
1	1.630	38	247	234	225	9
2	129	0	24	18	18	0

3	43	42	71	52	48	4
4	631	19	287	227	216	11
5	86	2	151	117	111	6
6	51	2	34	26	25	1
7	230	7	123	98	93	5
8	85	3	10	8	8	0
9	169	5	133	105	100	5
10	210	6	121	95	90	5
11	106	3	34	26	25	1
12	135	4	62	48	46	2
13	313	10	200	156	148	8
14	0	0	0	0	0	0
15	490	0	312	210	210	0
16	1.089	136	408	323	263	60
17	3.029	39	612	483	473	10
18	1.713	74	293	232	216	16
19	1.800	7	630	480	477	3
20	1.235	0	1.113	817	817	0
21	2.507	46	240	198	192	6
22	974	0	915	672	672	0
23	777	1	723	536	535	1
24	1.254	25	573	512	495	17
25	752	8	261	220	216	4
26	49	19	62	51	28	23
	19.487	496	7.639	5.944	5.747	197

Πίνακας Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων Νησιών

A/A	Ασφαλιστικές Εισφορές	Ασφαλιστικές Εισφορές Εγχώριων	Ασφαλιστικές Εισφορές των Μεταναστών	Συνολικός Αριθμός Απασχολουμένων	Αριθμός Απασχολουμένων- εγχώριοι	Αριθμός Απασχολουμένων –Μετανάστες

1	13	12	1	144.465	137.881	6.584
2	6	6	0	6.457	6.457	0
3	19	17	2	2.225	2.037	188
4	60	57	3	10.626	10.113	513
5	34	32	2	10.360	9.860	500
6	8	8	0	1.895	1.803	92
7	25	24	1	2.399	2.283	116
8	2	2	0	545	519	26
9	28	27	1	2.602	2.476	126
10	26	25	1	2.004	1.907	97
11	8	8	0	985	937	48
12	14	13	1	3.020	2.874	146
13	44	42	2	7.839	7.460	379
14	0	0	0	486	463	23
15	102	102	0	4.581	4.581	0
16	85	69	16	49.808	40.622	9.186
17	129	126	3	95.504	93.474	2.030
18	61	57	4	50.630	47.130	3.500
19	150	149	1	34.589	34.352	237
20	296	296	0	10.139	10.139	0
21	42	41	1	24.139	23.423	716
22	243	243	0	47.813	47.813	0
23	187	187	0	40.793	40.685	108
24	61	59	2	21.810	21.097	713
25	41	40	1	21.163	20.760	403
26	11	6	5	5.297	2.894	2.403
1.695		1.648	47	602.174	574.041	28.133

Πίνακας Δυτικής Ελλάδος-Πελοποννήσου και Ιονίων Νησιών

A/A	% Συμμετοχή των Μεταναστών	Έμμεσος Συντελεστής Εργασίας - μετανάστες	Έμμεσος Συντελεστής Εργασίας- Σύνολο	Ολικός συντελεστής Εργασίας - Σύνολο	Ολικός Συντελεστής εργασίας - Μετανάστες	Τελική Κατανάλωση Μεταναστών
-----	-------------------------------------	--	---	---	---	------------------------------------

1	4,6	0,075	0,064	0,094	0,108	12,02
2	0,0	0	0,043	0,044	0,001	3,56
3	8,4	0,018	0,019	0,026	0,024	0,00
4	4,8	0,006	0,006	0,011	0,011	372,92
5	4,8	0,045	0,044	0,048	0,050	110,05
6	4,9	0,02	0,019	0,021	0,022	3,57
7	4,8	0,007	0,007	0,009	0,009	18,31
8	4,8	0,004	0,005	0,016	0,013	21,98
9	4,8	0,01	0,01	0,020	0,020	0,00
10	4,8	0,006	0,006	0,009	0,009	0,00
11	4,9	0,007	0,007	0,013	0,013	0,00
12	4,8	0,012	0,012	0,017	0,017	0,00
13	4,8	0,018	0,018	0,027	0,023	68,48
14	4,7	0,234	2,43	2,430	0,234	0,00
15	0,0	0	0,006	0,016	0,009	40,14
16	18,4	0,027	0,027	0,031	0,030	94,35
17	2,1	0,023	0,023	0,046	0,045	64,02
18	6,9	0,021	0,021	0,022	0,022	103,83
19	0,7	0,015	0,015	0,027	0,025	229,60
20	0,0	0	0,005	0,014	0,007	0,00
21	3,0	0,008	0,008	0,027	0,025	182,19
22	0,2	0	0,035	0,035	0,000	0,00
23	0,3	0,064	0,049	0,049	0,065	31,13
24	3,3	0,015	0,015	0,015	0,015	77,11
25	1,9	0,022	0,023	0,028	0,027	135,92
26	0,5	0,078	0,078	0,078	0,078	0,00
	4,7	0,026	0,022	0,000	0,000	1.569,19

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΚΑΙ ΚΡΗΤΗΣ

A/A	Εκατομμύρια Ευρώ σε Βασικές τιμές	Αξία Εγχώριας Παραγωγής	Αξία Εγχώριας Παραγωγής Εγχώριων	Αξία Εγχώριας παραγωγής Μεταναστών	Ακαθάριστη Προστιθεμέν η Αξία
-----	-----------------------------------	-------------------------------	--	---	-------------------------------------

	Κλάδος παραγωγής				
1	Γεωργία, Κτηνοτροφία, Θήρα, Δασοκομία	770	742	28	1.668
2	Αλιεία	443	429	14	129
3	Ορυχεία και Λατομεία	176	156	20	85
4	Τρόφιμα, ποτά, καπνός	88	84	4	650
5	Παραγωγή κλωστ/υφαντουργικών ινών	3	3	0	88
6	Βιομηχανία ξύλου	3	3	0	53
7	Βιομηχανία χάρτου, εκτυπώσεις	22	21	1	237
8	Παραγωγή οπτάνθρακα, προϊόντα διυλ. πετρελ.	0	0	0	88
9	Παραγ. χημικών, ελαστικών & πλαστικών	28	27	1	174
10	Παραγωγή μη μεταλλικών ορυκτών	11	10	1	216
11	Παραγωγή βασικών μετάλλων	13	12	1	109
12	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	32	30	2	139
13	Κατασκ. μηχαν και λοιπών ειδών εξοπλισμού	43	41	2	323
14	Ανακύκλωση	0	0	0	0
15	Ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο και ύδρευση	378	378	0	490
16	Κατασκευές	1.056	896	160	1.225
17	Χονδρικό & Λιανικό Εμπόριο επισκευή οχημάτων & οικιακών συσκ.	2.268	2.174	94	3.068
18	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	3.701	3.485	216	1.787
19	Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	1.776	1.729	47	1.807
20	Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	1.175	1.163	12	1.235
21	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας εκμισθώσεις & επιχειρ. δραστηρ.	2.505	2.339	166	2.553
22	Δημόσια Διοίκηση & άμυνα υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	814	812	2	974
23	Εκπαίδευση	372	372	0	778
24	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	579	572	7	1.279
25	Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	1.820	1.775	45	760
26	Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	42	16	26	68
	ΣΥΝΟΛΟ	18.118	17.269	848	19.983

Πίνακας Βορείου- Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης

A/A	Ακαθάριστη Προστιθέμενη αξία των Εγχώριων	Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία Μεταναστών	Συντελεστές Εργασίας (Μισθοί και Ασφαλιστικές	Μισθοί	Μισθοί των Εγχώριων	Μισθοί των Μεταναστών
-----	---	---	---	--------	---------------------	-----------------------

			<i>Εισφορές)</i>			
1						
2	1.638	31	76	72	69	3
3	127	2	75	57	55	2
4	80	5	120	88	78	10
5	635	16	20	16	15	1
6	86	2	1	1	1	0
7	52	2	1	1	1	0
8	232	6	9	7	7	0
9	86	2	0	0	0	0
10	170	4	15	12	11	1
11	211	5	4	3	3	0
12	107	3	3	2	2	0
13	136	4	9	7	7	0
14	316	8	22	17	16	1
15	0	0	0	0	0	0
16	490	0	169	114	114	0
17	1.133	93	255	202	171	31
18	3.005	64	327	258	247	11
19	1.735	52	530	420	395	25
20	1.783	24	505	385	375	10
21	1.229	6	652	479	474	5
22	2.469	85	207	170	159	11
23	973	2	542	398	397	1
24	778	0	316	234	234	0
25	1.271	8	213	190	188	2
26	751	10	519	438	427	11
27	47	21	39	32	12	20
	19.534	449	4.628	3.602	3.458	145

Πίνακας Βορείου- Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης

A/A	Ασφαλιστικές Εισφορές	Ασφαλιστικές Εισφορές Εγγώριων	Ασφαλιστικές Εισφορές των Μεταναστών	Συνολικός Αριθμός Απασχολουμένων	Αριθμός Απασχολουμένων ν- εγγώριοι	Αριθμός Απασχολουμένων -Μετανάστες
1						
2	4	4	0	67.049	64.582	2.467
3	18	17	1	6.452	6.250	202
4	32	28	4	1.551	1.377	174
5	4	4	0	7.248	6.901	347
6	0	0	0	7.067	6.728	339
7	0	0	0	1.292	1.230	62
8	2	2	0	1.638	1.559	79
9	0	0	0	372	354	18
10	3	3	0	1.774	1.689	85
11	1	1	0	1.367	1.302	65
12	1	1	0	672	640	32
13	2	2	0	2.060	1.961	99
14	5	5	0	5.347	5.091	256
15	0	0	0	332	316	16
16	55	55	0	3.904	3.904	0
17	53	45	8	43.701	37.088	6.613
18	69	66	3	80.744	77.412	3.332
19	110	104	6	62.479	58.827	3.652
20	120	117	3	24.386	23.743	643
21	173	171	2	8.257	8.174	83
22	37	35	2	19.150	17.883	1.267
23	144	144	0	39.084	38.969	115
24	82	82	0	27.784	27.784	0
25	23	23	0	19.208	18.970	238
26	81	79	2	15.212	14.834	378
27	7	3	4	3.420	1.330	2.090
	1.026	991	35	451.548	428.896	22.652

Πίνακας Βορείου- Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης

A/A	% Συμμετοχή των Μεταναστών	Έμμεσος Συντελεστής Εργασίας - μετανάστες	Έμμεσος Συντελεστής Εργασίας-Σύνολο	Ολικός συντελεστής Εργασίας - Σύνολο	Ολικός Συντελεστής εργασίας - Μετανάστες	Τελική Κατανάλωση Μεταναστών
1						
2	3,7	0,089	0,087	0,121	0,127	9,49
3	3,1	0,014	0,015	0,016	0,016	2,81
4	11,2	0,009	0,009	0,018	0,017	0,00
5	4,8	0,093	0,083	0,139	0,152	294,31
6	4,8	1,693	2,353	2,597	1,883	86,86
7	4,8	0,31	0,448	0,495	0,353	2,82
8	4,8	0,065	0,074	0,087	0,079	14,45
9	4,8	0,178	3,72	3,720	0,178	17,34
10	4,8	0,115	0,064	0,076	0,127	0,00
11	4,8	0,099	0,128	0,152	0,119	0,00
12	4,8	0,024	0,05	0,066	0,037	0,00
13	4,8	0,057	0,065	0,087	0,074	0,00
14	4,8	0,104	0,123	0,137	0,116	54,05
15	4,8	1,58	3,32	3,320	1,580	0,00
16	0,0	0	0,01	0,018	0,006	31,68
17	15,1	0,041	0,041	0,058	0,056	74,46
18	4,1	0,036	0,036	0,046	0,046	50,53
19	5,8	0,017	0,017	0,024	0,024	81,94
20	2,6	0,014	0,014	0,020	0,020	181,21
21	1,0	0,007	0,007	0,014	0,013	0,00
22	6,6	0,008	0,008	0,013	0,013	143,78
23	0,2	0,05	0,048	0,070	0,069	0,00
24	0,0	0,001	0,075	0,077	0,003	24,57
25	1,2	0,036	0,033	0,044	0,049	60,86
26	2,5	0,008	0,008	0,012	0,012	107,27
27	0,6	0,08	0,081	0,081	0,080	0,00
	5,0	0,027	0,025	0,000	0,000	1.238,42

		Προϊόντα	Σύνολο χώρας		Αττική	
			Μετανάστες	Εγχώριοι	Μετανάστες	Εγχώριοι
Τρεχούμενοι Λογαριασμοί	ΚΛΑΔΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	1	32,8	2554,2	18,49	970,60
		2	1,2	91,8	0,68	34,88
		5	10	335	5,64	127,30
		10	0	0	0,00	0,00
		11	0	0	0,00	0,00
		12	0	0	0,00	0,00
		13	0	0	0,00	0,00
		14	0	0	0,00	0,00
		15	299,9	2909,1	169,05	1.105,46
		16	746,1	7236,9	420,58	2.750,02
		17	68,4	1011,6	38,56	384,41
		18	189,3	2797,7	106,71	1.063,13
		19	51,3	758,7	28,92	288,31
		20	10	29	5,64	11,02
		21	8,5	270,5	4,79	102,79
		22	42,5	1360,5	23,95	516,99
		23	62	2149	34,95	816,62
		24	0	2072	0,00	787,36
		25	0	476	0,00	180,88
		26	0	557	0,00	211,66
		27	0	0	0,00	
		28	0	189	0,00	71,82
		29	0	394	0,00	149,72
		30	0	3	0,00	1,14
		31	50,8	65,2	28,64	24,78
		32	32,3	207,7	18,21	78,93
		33	0	150	0,00	57,00
		34	0	1017	0,00	386,46
		35	0	81	0,00	30,78
		36	109	1424	61,44	541,12
		37	0	0	0,00	0,00
		40	103,7	1326,3	58,46	503,99
		41	19,3	246,7	10,88	93,75
		45	264,5	393,5	149,10	149,53
		50	25,7	2884,3	14,49	1.096,03
		51	49,5	5564,5	27,90	2.114,51
		52	103,8	11654,2	58,51	4.428,60
		55	291	22776	164,04	8.654,88
		60	254,4	2269,6	143,41	862,45
		61	55	491	31,00	186,58
		62	59,5	530,5	33,54	201,59
		63	33,3	296,7	18,77	112,75
		64	242,8	2167,2	136,87	823,54
		65	0	1161	0,00	441,18
		66	0	2639	0,00	1.002,82
		67	0	281	0,00	106,78
		70	496,4	15053,6	279,82	5.720,37

		71	7	211	3,95	80,18
		72	0	0	0,00	0,00
		73	0	0	0,00	0,00
		74	7,6	230,4	4,28	87,55
		75	0	805	0,00	305,90
		80	87	2355	49,04	894,90
		85	211,1	7212,9	119,00	2.740,90
		90	4,9	166,1	2,76	63,12
		91	0	0	0,00	0,00
		92	278,4	3201,6	156,93	1.216,61
		93	102,6	1179,4	57,84	448,17
		95	0	807	0,00	306,66
		Συνολικές Ενδιάμεσες Εκροές	0	0	0,00	0,00
	Εργασία	Αμοιβές Απασχολουμένων	0	0	0,00	0,00
	Κεφαλαίο	Ακαθάριστο Λειτουργικό Πλεόνασμα	0	0	0,00	0,00
	Μη Κερδοσκοπικοί Οργανισμοί		0	16,6	0,00	6,31
	Τράπεζες		113	2930	63,70	1.113,40
	Ασφαλιστικές εισφορές		18	472	10,15	179,36
	Γενική κυβέρνηση	Άλλοι φόροι στην παραγωγή	0	0	0,00	0,00
		Φόρος προστ. αξίας	0	0	0,00	0,00
		Άλλοι φόροι στα προϊόντα	0	0	0,00	0,00
		Επιδότησεις προϊόντων	0	0	0,00	0,00
		Φόροι επί των εισαγωγών	0	0	0,00	0,00
		Συνολικοί καθαροί φόροι	1016	26440	572,72	10.047,20
	Νοικοκυριά		0	0	0,00	0,00
	Ιδιωτικοί Μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί		0	0	0,00	0,00
	Rest of the World	Εισαγωγές (Cif)	0	0	0,00	0,00
Λογαριασμός κεφαλαίου	Μη Κερδοσκοπικοί Οργανισμοί		0	0	0,00	0,00
	Τράπεζες		0	0	0,00	0,00
	Ασφαλιστικές εισφορές		0	0	0,00	0,00
	Γενική κυβέρνηση		0	0	0,00	0,00
	Νοικοκυριά		717	18674	404,17	7.096,12
	Ιδιωτικοί μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί		0	0	0,00	0,00
	Rest of the World		0	0	0,00	0,00
	Καθαρές Αγορές Γης		0	0	0,00	0,00
	Καθαρός Δανεισμός(+/-)		0	0	0,00	0,00
	Σύνολο		6.276	162776	3.537,55	61.778,88

		Προϊόντα	Κ.-Δ.-Αν. Μακεδονία & Θράκη		Θεσσαλία-Ήπειρος- Στερεά Ελλάδα	
			Μετανάστες	Εγχώριοι	Μετανάστες	Εγχώριοι
Τρεχούμενοι Λογαριασμοί	ΚΑΛΛΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	1	4,92	613,01	3,61	357,59
		2	0,18	22,03	0,13	12,85
		5	1,50	80,40	1,10	46,90
		10	0,00	0,00	0,00	0,00
		11	0,00	0,00	0,00	0,00
		12	0,00	0,00	0,00	0,00
		13	0,00	0,00	0,00	0,00
		14	0,00	0,00	0,00	0,00
		15	44,99	698,18	32,99	407,27
		16	111,92	1.736,86	82,07	1.013,17
		17	10,26	242,78	7,52	141,62
		18	28,40	671,45	20,82	391,68
		19	7,70	182,09	5,64	106,22
		20	1,50	6,96	1,10	4,06
		21	1,28	64,92	0,94	37,87
		22	6,38	326,52	4,68	190,47
		23	9,30	515,76	6,82	300,86
		24	0,00	497,28	0,00	290,08
		25	0,00	114,24	0,00	66,64
		26	0,00	133,68	0,00	77,98
		27	0,00	0,00	0,00	0,00
		28	0,00	45,36	0,00	26,46
		29	0,00	94,56	0,00	55,16
		30	0,00	0,72	0,00	0,42
		31	7,62	15,65	5,59	9,13
		32	4,85	49,85	3,55	29,08
		33	0,00	36,00	0,00	21,00
		34	0,00	244,08	0,00	142,38
		35	0,00	19,44	0,00	11,34
		36	16,35	341,76	11,99	199,36
		37	0,00	0,00	0,00	0,00
		40	15,56	318,31	11,41	185,68
		41	2,90	59,21	2,12	34,54
		45	39,68	94,44	29,10	55,09
		50	3,86	692,23	2,83	403,80
		51	7,43	1.335,48	5,45	779,03
		52	15,57	2.797,01	11,42	1.631,59
		55	43,65	5.466,24	32,01	3.188,64
		60	38,16	544,70	27,98	317,74
		61	8,25	117,84	6,05	68,74
		62	8,93	127,32	6,55	74,27
		63	5,00	71,21	3,66	41,54
		64	36,42	520,13	26,71	303,41
		65	0,00	278,64	0,00	162,54
		66	0,00	633,36	0,00	369,46

		67	0,00	67,44	0,00	39,34
		70	74,46	3.612,86	54,60	2.107,50
		71	1,05	50,64	0,77	29,54
		72	0,00	0,00	0,00	0,00
		73	0,00	0,00	0,00	0,00
		74	1,14	55,30	0,84	32,26
		75	0,00	193,20	0,00	112,70
		80	13,05	565,20	9,57	329,70
		85	31,67	1.731,10	23,22	1.009,81
		90	0,74	39,86	0,54	23,25
		91	0,00	0,00	0,00	0,00
		92	41,76	768,38	30,62	448,22
		93	15,39	283,06	11,29	165,12
		95	0,00	193,68	0,00	112,98
		Συνολικές Ενδιάμεσες Εκροές	0,00	0,00	0,00	0,00
	Εργασία	Αμοιβές Απασχολουμένων	0,00	0,00	0,00	0,00
	Κεφαλαίο	Ακαθάριστο Λειτουργικό Πλεόνασμα	0,00	0,00	0,00	0,00
	Μη Κερδοσκοπικοί Οργανισμοί		0,00	3,98	0,00	2,32
	Τράπεζες		16,95	703,20	12,43	410,20
	Ασφαλιστικές εισφορές		2,70	113,28	1,98	66,08
	Γενική κυβέρνηση	Άλλοι φόροι στην παραγωγή	0,00	0,00	0,00	0,00
		Φόρος προστιθέμενης αξίας	0,00	0,00	0,00	0,00
		Άλλοι φόροι στα προϊόντα	0,00	0,00	0,00	0,00
		Επιδότησεις προϊόντων	0,00	0,00	0,00	0,00
		Φόροι επί των εισαγωγών	0,00	0,00	0,00	0,00
		Συνολικοί καθαροί φόροι	152,40	6.345,60	111,76	3.701,60
	Νοικοκυριά		0,00	0,00	0,00	0,00
	Ιδιωτικοί Μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί		0,00	0,00	0,00	0,00
	Rest of the World	Εισαγωγές (Cif)	0,00	0,00	0,00	0,00
Λογαριασμός κεφαλαίου	Μη Κερδοσκοπικοί Οργανισμοί S11		0,00	0,00	0,00	0,00
	Τράπεζες		0,00	0,00	0,00	0,00
	Ασφαλιστικές εισφορές		0,00	0,00	0,00	0,00
	Γενική κυβέρνηση		0,00	0,00	0,00	0,00
	Νοικοκυριά		107,55	4.481,76	78,87	2.614,36
	Ιδιωτικοί μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί		0,00	0,00	0,00	0,00
	Rest of the World		0,00	0,00	0,00	0,00
	Καθαρές Αγορές Γης		0,00	0,00	0,00	0,00
	Καθαρός Δανεισμός(+/-)		0,00	0,00	0,00	0,00
	Σύνολο		941,34	39.018,24	690,32	22.760,64

Τρεχούμενοι Λογαριασμοί		Προϊόντα	Α.Ελλάδα-Πελοπόννησος- Ιόνια νησιά		Β.-Ν. Αιγαίο & Κρήτη	
			Μετανάστες	Εγχώριοι	Μετανάστες	Εγχώριοι
		1	3,12	338,43	2,51	252,87
		2	0,11	12,16	0,09	9,09
		5	0,95	44,39	0,77	33,17
		10	0,00	0,00	0,00	0,00
		11	0,00	0,00	0,00	0,00
		12	0,00	0,00	0,00	0,00
		13	0,00	0,00	0,00	0,00
		14	0,00	0,00	0,00	0,00
		15	28,49	385,46	22,94	288,00
		16	70,88	958,89	57,08	716,45
		17	6,50	134,04	5,23	100,15
		18	18,17	370,70	14,48	276,97
		19	4,87	100,53	3,92	75,11
		20	0,95	3,84	0,77	2,87
		21	0,81	35,84	0,65	26,78
		22	4,04	180,27	3,25	134,69
		23	5,89	284,74	4,74	212,75
		24	0,00	274,54	0,00	212,75
		25	0,00	63,07	0,00	47,12
		26	0,00	73,80	0,00	55,14
		27	0,00	0,00	0,00	0,00
		28	0,00	25,04	0,00	18,71
		29	0,00	52,21	0,00	39,01
		30	0,00	0,40	0,00	0,30
		31	4,83	8,64	3,89	6,45
		32	3,07	27,52	2,47	20,56
		33	0,00	19,88	0,00	14,85
		34	0,00	134,75	0,00	100,68
		35	0,00	10,73	0,00	8,02
		36	10,36	188,68	8,34	140,98
		37	0,00	0,00	0,00	0,00
		40	9,85	175,73	7,93	131,30
		41	1,83	32,69	1,48	24,42
		45	25,13	52,14	20,23	38,96
		50	2,44	382,17	1,97	285,55
		51	4,70	737,30	3,79	550,89
		52	9,86	1.544,18	7,94	1.153,77
		55	27,65	3.017,82	22,26	2.254,82
		60	24,17	300,72	19,46	224,69
		61	5,23	65,06	4,21	48,61
		62	5,65	70,29	4,55	52,52
		63	3,16	39,31	2,55	29,37
		64	23,07	287,15	18,57	214,55
		65	0,00	153,83	0,00	114,94
		66	0,00	349,67	0,00	261,26

Λογαριασμός κεφαλαίου		67	0,00	37,23	0,00	27,82
		70	47,16	1.994,60	37,97	1.490,31
		71	0,67	27,96	0,54	20,89
		72	0,00	0,00	0,00	0,00
		73	0,00	0,00	0,00	0,00
		74	0,72	30,53	0,58	22,81
		75	0,00	106,66	0,00	79,70
		80	8,27	312,04	6,66	233,15
		85	20,05	955,71	16,15	714,08
		90	0,47	22,01	0,37	16,44
		91	0,00	0,00	0,00	0,00
		92	26,45	424,21	21,30	316,96
		93	9,75	156,27	7,85	116,76
		95	0,00	106,93	0,00	79,89
		Συνολικές Ενδιάμεσες Εκροές	0,00	0,00	0,00	0,00
	Εργασία	Αμοιβές Απασχολουμένων	0,00	0,00	0,00	0,00
	Κεφαλαίο	Ακαθάριστο Λειτουργικό Πλεόνασμα	0,00	0,00	0,00	0,00
	Μη Κερδοσκοπικοί Οργανισμοί		0,00	2,20	0,00	1,64
	Τράπεζες		10,74	388,23	8,64	290,07
	Ασφαλιστικές εισφορές		1,71	62,54	1,38	46,73
	Γενική κυβέρνησηS13	Άλλοι φόροι στην παραγωγή	0,00	0,00	0,00	0,00
		Φόρος προστιθ. Αξίας	0,00	0,00	0,00	0,00
		Άλλοι φόροι στα προϊόντα	0,00	0,00	0,00	0,00
		Επιδότησεις προϊόντων	0,00	0,00	0,00	0,00
		Φόροι επί των εισαγωγών	0,00	0,00	0,00	0,00
		Συνολικοί καθαροί φόροι	96,52	3.503,30	77,72	2.617,56
	Νοικοκυριά S14		0,00	0,00	0,00	0,00
	Ιδιωτικοί Μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί		0,00	0,00	0,00	0,00
	Rest of the World	Εισαγωγές (Cif)	0,00	0,00	0,00	0,00
	Μη Κερδοσκοπικοί Οργανισμοί		0,00	0,00	0,00	0,00
	Τράπεζες		0,00	0,00	0,00	0,00
	Ασφαλιστικές εισφορές		0,00	0,00	0,00	0,00
	Γενική κυβέρνησηS13		0,00	0,00	0,00	0,00
	Νοικοκυριά S14		68,12	2.474,31	54,85	1.848,73
	Ιδιωτικοί μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί		0,00	0,00	0,00	0,00
	Rest of the World S2		0,00	0,00	0,00	0,00
	Καθαρές Αγορές Γης		0,00	0,00	0,00	0,00
	Καθαρός Δανεισμός(+/-)		0,00	0,00	0,00	0,00
	Σύνολο		590,48	21.541,32	480,08	16.102,65

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ SAM- ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΕΓΧΩΡΙΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΈΤΟΣ 2005								
	Κλάδοι Παραγωγής		Μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί	Τράπεζες	Ασφαλιστικές Εισφορές	Κεντρική Κυβέρνηση	Άλλο	Σύνολο
ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ	ΕΡΓΑΣΙΑ	ΚΕΦΑΛΑΙΟ						
ΕΓΧΩΡΙΟΙ	48.404	66.602	2.865	11.032	505	28.068	5.100	162.576
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	3.264	414	110	938	36	1.078	436	6.276

Αττική								
	Κλάδοι Παραγωγής		Μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί	Τράπεζες	Ασφαλιστικές Εισφορές	Κεντρική Κυβέρνηση	Άλλο	Σύνολο
ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ	ΕΡΓΑΣΙΑ	ΚΕΦΑΛΑΙΟ						
ΕΓΧΩΡΙΟΙ	18.369,318	25.275,45	1.087,2675	4.186,644	191,6475	10.651,806	1.935,45	6.1697,6
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	1.839,5	233,33	61,996	528,65	20,28	607,56	245,72	3.537,04

Κεντρική-Ανατολική-Δυτική Μακεδονία και Θράκη								
	Κλάδοι Παραγωγής		Μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί	Τράπεζες	Ασφαλιστικές Εισφορές	Κεντρική Κυβέρνηση	Άλλο	Σύνολο
ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ	ΕΡΓΑΣΙΑ	ΚΕΦΑΛΑΙΟ						
ΕΓΧΩΡΙΟΙ	11.568,56	15.917,8	684,73	2.636,64	120,695	6.708,25	1218,9	38.855,6
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	489,2736	62,058	16,489	140,6062	5,396	161,5922	65,3564	940,772

Θεσσαλία-Ήπειρος και Στερεά Ελλάδα

	<i>Κλάδοι Παραγωγής</i>		<i>Μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί</i>	<i>Τράπεζες</i>	<i>Ασφαλιστικές Εισφορές</i>	<i>Κεντρική Κυβέρνηση</i>	<i>Άλλο</i>	<i>Σύνολο</i>
ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ	ΕΡΓΑΣΙΑ	ΚΕΦΑΛΑΙΟ						
ΕΓΧΩΡΙΟΙ	6.573,263	9.044,55	389,067	1.498,146	68,57	3.811,63	692,58	22.078
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	358,71	45,49	12,089	103,086	3,95	118,47	47,91	689,71

Δυτική Ελλάδα-Πελοπόννησος και Ιόνια Νησιά								
	<i>Κλάδοι Παραγωγής</i>		<i>Μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί</i>	<i>Τράπεζες</i>	<i>Ασφαλιστικές Εισφορές</i>	<i>Κεντρική Κυβέρνηση</i>	<i>Άλλο</i>	<i>Σύνολο</i>
ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ	ΕΡΓΑΣΙΑ	ΚΕΦΑΛΑΙΟ						
ΕΓΧΩΡΙΟΙ	6.389,328	8.791,464	378,18	1.456,224	66,66	3.704,976	673,2	21.460
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	310,08	39,33	10,45	89,11	3,42	102,41	41,42	596,22

Βόρειο Νότιο Αιγαίο και Κρήτη								
	<i>Κλάδοι Παραγωγής</i>		<i>Μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί</i>	<i>Τράπεζες</i>	<i>Ασφαλιστικές Εισφορές</i>	<i>Κεντρική Κυβέρνηση</i>	<i>Άλλο</i>	<i>Σύνολο</i>
ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ	ΕΡΓΑΣΙΑ	ΚΕΦΑΛΑΙΟ						
ΕΓΧΩΡΙΟΙ	4.743,592	6.526,996	280,77	1.081,136	49,49	2.750,664	499,8	15.932,45
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	248,064	31,464	8,36	71,288	2,736	81,928	33,136	476,976